

BRON Riječ

broj 61/62
veljača 2021.

glasnik hrvatske kulturne zajednice wiesbaden

maticahrvatska
OGRANAK WIESBADEN

DAS WORT - MITTEILUNGSBLATT DER KROATISCHEN KULTURGEMEINSCHAFT WIESBADEN

XXX SABOR

SAJAM KNJIGA:

- A gdje smo mi?
- Emet
- Poštovani kukci...
- Trči, Ne čekaj me!

Zelena revolucija

Matija Vlačić Ilirik

Stjepan Konzul

Viktor E. Frankl

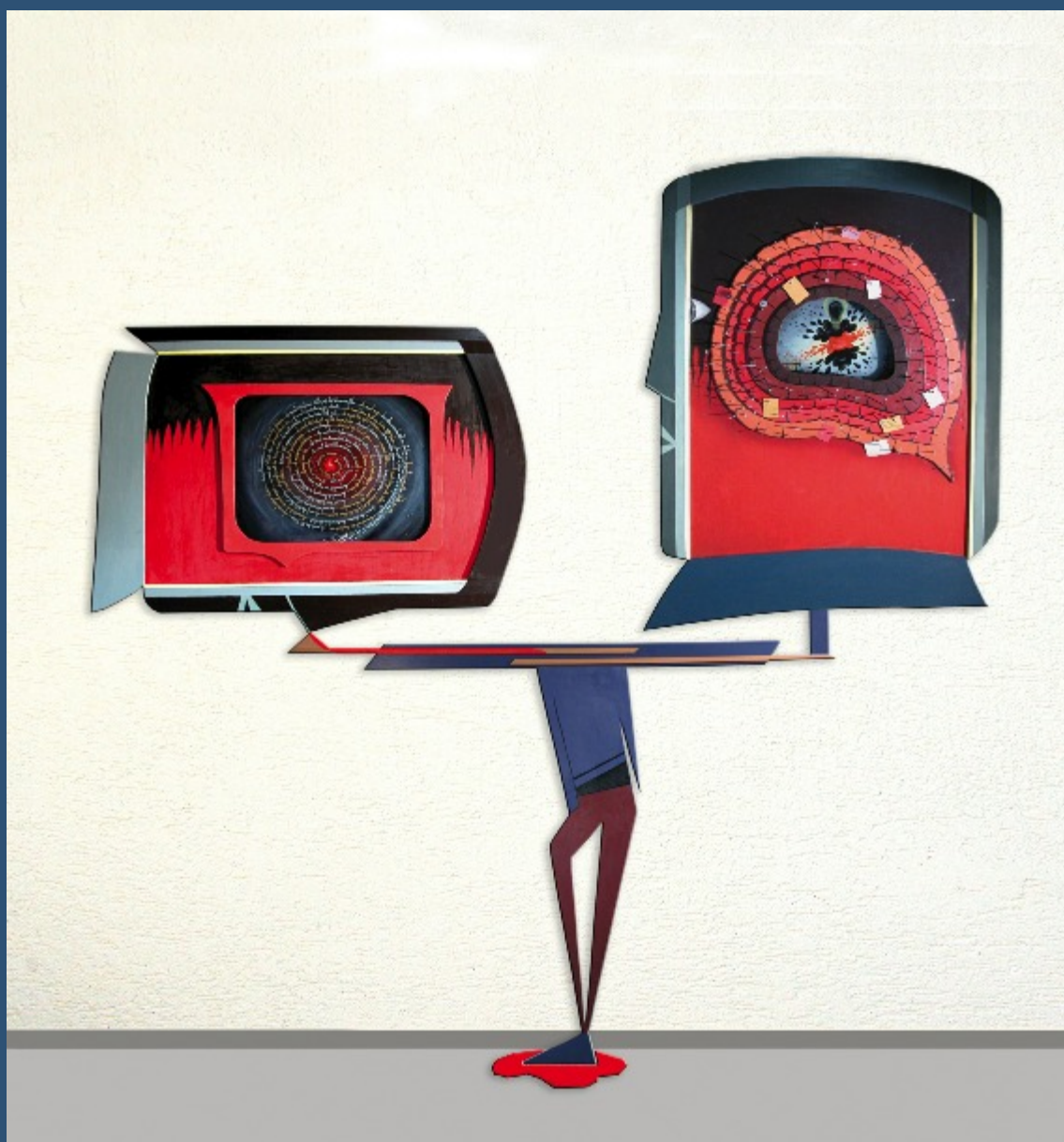
KUNST ALS LEBENSILFE:

- Ivo Cenkovčan
- Dragutin Trumbetaš

IN MEMORIAM

dr. Ante Bilokapić

prof. dr. Josip Matešić

Ivo Cenkovčan, *DU MUSST*, Öl auf Glas und Holz Gr. ca. 76 x 110 cm

POZDRAVNA RIJEČ

Kao hrvatskog veleposlanika u SR Njemačkoj izuzetno me veseli odazvati se Vašem pozivu i moći se obratiti čitateljicama i čitateljima Vašeg cijenjenog časopisa „Riječ“, koji već dugi niz godina na iznimno kvalitetan način doprinosi predstavljanju hrvatske kulture, književnosti i znanosti u Njemačkoj, ali i mnogobrojnih oblika suradnje koji na ovim područjima postoje između Njemačke i Hrvatske. Ovim putem želio bih Vam još jednom čestitati i na dodjeli Povelje Republike Hrvatske, koja je Hrvatskoj kulturnoj zajednici – ogranaku Matice Hrvatske u Wiesbadenu u veljači 2020. godine uručena kao priznanje za kontinuiran višegodišnji rad.

Kulturna diplomacija ima posebnu ulogu u okviru stvaranja međunarodne prepoznatljivosti jedne zemlje, ali jednako tako i u okviru ostvarivanja što kvalitetnijih veza između dviju zemalja i njihovih stanovnika. S obzirom na mnogobrojne i snažne poveznice

između Njemačke i Hrvatske na različitim područjima, što uključuje i veliki broj njemačkih građanki i građana s hrvatskim državljanstvom ili hrvatskog podrijetla, kontinuirano predstavljanje hrvatskog jezika, književnosti i kulture te različiti oblici kulturne bilateralne suradnje od posebne su važnosti u Njemačkoj. U ovom smislu, posebno nas je veselila mogućnost pojačanog predstavljanja na kulturnom planu u okviru hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije u prvoj polovici ove godine – poput koncerta Zagrebačkih solista povodom početka predsjedavanja ili suradnje između Orkestra Münhenskog radija i Simfonijskog orkestra i Zbora Hrvatske radiotelevizije, čijim je zajedničkim projektom na simboličan način obilježena i primopredaja predsjedavanja Vijećem Europe unije Njemačkoj. Nadalje, dodatnu mogućnost predstavljanja Hrvatske u ovoj godini ponudila je, usprkos promjenama koje su uslijedile uslijed pandemije koornavirusa, i uloga Rijeke kao prvog hrvatskog grada s titulom europske prijestolnice kulture.

S obzirom na broj pripadnica i pripadnika hrvatske zajednice u Njemačkoj, od posebnog su značaja inicijative za očuvanjem i poticanjem višejezičnosti kao načina povezanosti s kulturom zemlje podrijetla – u ovom smislu, još Vam jednom čestitam i ujedno se zahvaljujem na dugogodišnjem angažmanu i posvećenosti koji su uloženi s ciljem predstavljanja, očuvanja i promicanja hrvatskog jezika, književnosti i kulture. Želim Vam sve najbolje u budućem radu i veselim se mogućnostima za nove suradnje.

*Gordan Bakota,
veleposlanik Republike Hrvatske u SR Njemačkoj*

UVODNA RIJEČ

Dragi članovi i prijatelji Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden, pred Vama se nalazi novi – 61/62 dvobroj Riječi.

Na samome početku, već tradicionalno, *Pozdravnu riječ* čitateljima uputio je hrvatski veleposlanik u Republici Njemačkoj, gospodin Gordan Bakota.

Godina između ovoga i prošloga broja Riječi osobita je po mnogočemu. Sva naša djelovanja, privatna i poslovna, obilježena su restrikcijama, a među njima dominira ograničenje, odnosno potpuna odsutnost mogućnosti osobnog susreta. Zahvaljujući razvijenoj tehnološkoj kulturi, ta prepreka nije nepremostiva te je, uz prilagodbu, Hrvatska kulturna zajednica Wiesbaden i u protekloj godini vrlo aktivno participirala u kulturnim događajima, kako u vlastitom, tako i u izvanjskim društvenim aranžmanima, a o čemu svjedoče *Povijest... i druge jezive priče* – prikaz sadržaja virtualnog susreta Hrvatske kulturne zajednice OMH u Wiesbadenu 13.11.2020., *Program hrvatske knjižnice, Paneuropean Picknick 2020., Kulturhauptstadt Europas: Rijeka 2020.* te izvještaj *Susret na kraju 2020. godine*, autora Ivica Košaka. Virtualno je realiziran i intervju Ivica Košaka i Aleksandre Brnetić sa dr.sc. Julijem Domcem, posebnim savjetnikom Predsjednika

RH za energiju, a koji tematski nadopunjuje tekst Ivica Košaka *Program uporabe energije biomase i otpada*. Dominantna tema ovoga broja je Matija Vlačić Ilirik, hrvatski teolog, tvorac protentantske hermeneutike i hermeneutike uopće, a čije je djelovanje bitno obilježeno i uvjetovano njegovim boravkom u Njemačkoj, odnosno u Wittenbergu, gdje je Rotaryclub Wittenberg, u skladu sa svojom tradicijom postavljanja spomen-ploča u znak sjećanja na istaknute građane ili goste grada, predstavilo spomen-ploču za Matiju Vlačića Ilirika, vjerskog reformatora i jednoga od najznačajnijih protestantskih teologa, koji je živio i djelovao u tom gradu od 1541. do 1549. godine. Važnost Matije Vlačića Ilirika za hrvatsku teologiju, ali i kulturu općenito, dodatno su podcrtali Ivica Košak tekstom *Spomen ploča za Matiju Vlačića Ilirika u Wittenbergu* te Aleksandra Brnetić reportažom *Otkrivena Vlačićeva spomen-ploča*.

Tekst Luke Ilića *Stjepan Konzul* Istranin tematski se indirektno nadovezuje na istu temu, odnosno ukratko prikazuje život i djelo još jednog istaknutog istarskog protestanta.

„Hvala ti što si nam bio pastir i brat“¹ 19.12.2020. preminuo je fra Ante Bilokapić, dušebrižnik Hrvatske katoličke misije u Wiesbadenu od 1997. do 2016. Od fra Ante su se dirljivim tekstovima oprostili Luka Ilić, Rajko Radišić te fra Kristijan Montina.

Život i djelo Matije Vlačića Ilirika bili su predmet snažnog interesa fra Ante, ali i profesora Josipa Matešića (4.9.1927.-25.3.2020.) od kojega se prigodnim In memoriam oprostio Ivica Košak. Izuzetan rad i doprinos razvoju i afirmaciji hrvatskog jezika profesora Matešića očituje se u tekstovima njegovih predavanja *O mogućnosti studiranja kroatistike* i *Za Europu jedinstva – u različitosti jezika i kultura*.

Sajam knjiga u Frankfurtu svake je godine važan predmet interesa HKZWi i njezinih suradnika. Alida Bremer ponovo se pita *A gdje smo mi?*, odnosno problematizira (ne) angažman hrvatskih institucija zaduženih za međunarodnu promidžbu hrvatske knjige i kulture. U okviru teme Sajma Ivica Košak predstavio je njemačko izdanje zbirke pripovijedaka Ivane Šojat *Emet*.

Angažiranost institucija, ovoga puta i prerевна, i njima odanih medija tema je i knjige *Režimsko novinarstvo* novinara Ivica Gračara Piksa o kojoj piše Edis Felić.

Pored zbirke *Emet*, Ivica Košak napisao je i prikaz memoara Viktora Emila Frankla *Čovjekovo traganje za smislom*.

Umjetnički sadržaj Riječi obilježen je poezijom stalne suradnice HKZOMHWi Ljiljane Tadić-Amidžić, pjesmom mladoga Jare Bessera, tekstovima Joška Maznika te osvrtima na život i rad likovnih umjetnika Ive Cenkovičana i Dragutina Trumbetaša.

Izuzetan trud članova i životnost Zajednice već dugi niz godina prepoznaje *Povjerenstvo za kulturu* grada Wiesbadena koji je financijski podržao izdavanje i ovog broja Riječi, a na čemu u ime svih članova srdačno zahvaljujem.

Marina Beroš, glavna urednica

¹ Rajko Radišić: Fra Ante Bilokapić, In memoriam, Rieč, Nr. 61/62, Wiesbaden, str. 52

INHALTSVERZEICHNIS / KAZALO

1. Ivo Cenkovičan: DU MUSST, Öl auf Glas und Holz Gr. ca. 76 x 110 cm, Foto: Arhiva redakcije	I
2. Gordana Bakota: <i>Pozdravna riječ</i>	II
3. Marina Beroš: <i>Uvodna riječ</i>	1
4. Inhaltsverzeichnis/KAZALO.....	2
5. IMPRESSUM	2
6. Alida Bremer: <i>A gdje smo mi?</i>	3
7. Ivica Košak: <i>EMET</i>	5
8. Angela Ilić: <i>Bekennnis und Diaspora</i>	6
9. Ivica Košak: <i>Povijest... i druge jezive priče</i>	7
10. <i>Program hrvatske knjižnice</i>	10
11. Ivica Košak: <i>Spomen ploča za Matiju Vlačića Ilirika u Wittenbergu</i>	13
12. Prigodna poštanska marka „500 godina reformacije u Europi“ ..	14
13. Aleksandra Brnetić: <i>Otkrivena Vlačićeva spomen-ploča</i>	15
14. Luka Ilić: <i>Stjepan Konzul Istranin</i>	16
15. Luka Ilić: <i>Stephan Consul aus Istrien</i>	17
16. Alojz Jembrih, <i>Od poticaja i priprema do glagoljičkoga Novoga testamenta</i>	19
17. Predstavljanje knjige: <i>Teološka biografija Matije Vlačića Ilirika</i> ...20	
18. Aleksandra Brnetić: Ivica Košak: <i>Na putu energetske tranzicije</i>	21
19. Ivica Košak: <i>Program uporabe energije biomase i otpada - BIOEN</i>	27
20. Ivo Cenkovičan: DU MUSST.....	29
21. Vlado Buzančić: <i>Ivo Cenkovičan</i>	30
22. Ivica Košak: <i>Kunst als Kommunikation</i>	31
23. Viktor Alexander Augustin; <i>Jeder Künstler sei ein Mensch</i>	47
24. Buchbesprechung: Viktor E. Frankl, <i>Čovjekovo traganje za smislom</i>	50
25. Luka Ilić: Dr. Ante Bilokapić, <i>U spomen</i>	53
26. Rajko Radišić: Fra Ante Bilokapić, <i>In memoriam</i>	55
27. Kristian Montina: <i>Srce široko i dobroćudno</i>	57
28. Ivica Košak: Josip Matešić, <i>In memoriam</i>	58
29. Josip Matešić: <i>O mogućnosti studiranja kroatistike</i>	61
30. <i>Za Europu jedinstva - u različitosti jezika i kultura</i>	63
31. Ivica Košak: <i>Pan-European Picknick 2020</i>	65
32. Ivica Košak: <i>Kulturhauptstadt Europas: Rijeka 2020</i>	67
33. <i>Susret na kraju 2020. godine</i>	68
34. Jaro Besser: <i>Ich bin fröhlich</i>	68
35. Ljiljana Tadić-Adžamić: <i>Pjesme</i>	69
36. Joška Maznik: <i>Jezik ogledalo duše</i>	71
37. <i>Ubuntu</i>	74
38. Marina Beroš: <i>Protokoll der XXX. Mitglieder- versammlung 2020</i>	75
39. Buchvorstellung: <i>Bojana Meandžija, Lauf! Warte nicht auf mich</i>	80
39. Jela Šare: <i>Izješće o radu u 2020. godini</i>	84
40. Rina Milković: Pismo blagajnice.....	87
41. Edis Felić: <i>Predstavljena knjiga 'Režimsko novinarstvo' Ivice Grčara</i>	88
42. <i>Režimsko novinarstvo</i> , Foto: Arhiva redakcije.....	III
43. <i>Spomenik Matiji Vlačiću Iliriku u Labinu</i> , Foto: ©Angela Ilić...IV	

IMPRESSUM

glasnik Hrvatske kulturne Zajednice -
Ogranka Matice hrvatske - Wiesbaden

DAS WORT

Mitteilungsblatt der Kroatischen
Kulturgesellschaft e.V.

Vol. XXX, Nr. 61/62, Wiesbaden,
MMXXI

Adresa / Adresse:

Kroatische Kulturgesellschaft e.V.

c/o Ivica Košak, Ernst Töpfer-Str. 4,
65510 Idstein

Tel: +49 6126 8145,

E-Mail: info@hkz-wi.de

<http://www.rijec.hkz-wi.de>

Nakladnik / Verleger:

Hrvatska kulturna zajednica e.V.

Wiesbaden

Kroatische Kulturgesellschaft e.V.

V.I.S.d.P.: Ivica Košak,

Ernst Töpfer-Str. 4, D-65510 Idstein

E-Mail: ivica.kosak@online.de

Glavna urednica / Redaktionsleitung

Marina Beroš

Članovi redakcije / Redaktionsmitglieder

Marina Beroš, Ružica Matanić, Jela Šare,
Rina Milković, Slaven Ljiljanić, Janika Ernst,
Ivanka Pernovšek, Nina Pavić

Suradnici / Mitarbeiter

Ljiljana Tadić-Adžamić, Alida Bremer,
Aleksandra Brnetić, Rajko Radišić, Marijana
Erstić, Angela Ilić, Luka Ilić, Jakov Šteko

Graphik Design / Layout

Ivica Košak

Tisak / Druck

WIRMachenDRUCK GmbH

Mühlbachstr. 7, 71522 Backnang

Rukopisi se ne vraćaju. Za sadržaj napisa
odgovaraju autori. Uredništvo se kao i
izdavač ne mora nužno slagati s mišljenjem
autora.

Für unterlagt eingesandte Manuskripte
übernehmen wir keine Haftung und senden
diese aus Zeit- und Kostengründen nicht
zurück. Für den Inhalt der Beiträge
zeichnen die Autoren verantwortlich, auch
spiegelt dieser nicht immer unbedingt die
Meinung der Redaktion wider.

Vertrieb:

Kroatische Kulturgesellschaft e.V.

Oglasi / Anzeigen:

1/1S: 100 €, 1/2 S: 50 €, 1/4 S: 25 €,
1/8 S: 13 €

Oglas u boji – dvostruka cijena.

Farbdruck - das Doppelte
des Preises für S/W Druck

Banka / Bankverbindung:

Wiesbadener Volksbank e.G. Wiesbaden

Kroatische Kulturgesellschaft e.V.

IBAN: DE3051090000021280500

BIC: WBADE5WXXX

RIJEČ ISSN 2196 6109

A GDJE SMO MI?

Frankfurtski sajam knjiga u doba pandemije ili Kako iz nedostatka napraviti prednost

Ne mogu odbiti Sonju Brecljak kad me na svoj ljubazan i simpatičan način zamoli da za *Hrvatski glas Berlin* nešto napišem, a u stvari bih voljela izbjeći temu koju mi je zadala: **Frankfurtski sajam knjiga u doba pandemije** i naravno pitanje hrvatskog učešća u najvećoj smotri knjige na svijetu. Voljela bih ju izbjeći, jer mi je zamorno svake godine nanovo kritizirati premale domete predstavljanja hrvatskog izdavaštva i hrvatske kulture i književnosti u Njemačkoj. Srećom je sama književnost uvijek barem deset koraka ispred njezinog predstavljanja u službenoj organizaciji i srećom uglavnom rijetko tko i očekuje nešto od te organizacije, no to ne znači da ju ne bismo trebali analizirati i zapitati se: U čemu je problem? Zašto je toliko teško uspostaviti strukturu koja bi bolje odrađivala ovaj posao? Zašto ne postoji pouzdano i kontinuirano hrvatsko predstavljanje na Saj-

mu knjiga u Frankfurtu iako je bilo raznih pokušaja da se ono uspostavi, raznih rasprava, diskusija i svađa, uzleta i zaleta, padova i ponovnih pokušaja – da bi se na kraju došlo do jednog prilično velikog Ništa u godini 2020.?

Naporno mi je svaki put uspoređivati premali entuzijizam hrvatskih institucija s kreativnošću i umreženošću institucija iz Slovenije, a naravno mogla bih za usporedbu spomenuti i Tursku, Poljsku, Rumunjsku, Španjolsku ili Nizozemsku, Estoniju ili Litvu – i vidjeli bismo da svaka od ovih zemalja ima održiviju politiku predstavljanja svoje književnosti u inozemstvu od Hrvatske. Srećom po knjigu i književnosti, pa hrvatski pisci i njihove knjige pronalaze sami svoj put prema prijevodima i inozemnoj publici. Hrvatske institucije zadužene za promidžbu hrvatske kulture u inozemstvu morale bi u svoj rad početi unositi inovativne ideje i pozitivnu energiju, a naročito bi morale poraditi na vlastitoj održivosti i transparentnosti, te prestati svake godine ispočetka izmišljati toplu vodu – a poneku godinu i preskočiti, kao što se to dogodilo s ovom godinom. Osim toga ideološki prijepori ne bi smjeli štetiti zajedničkim interesima, te je po meni nepri-

hvatljivo da Frankfurtski sajam u ovom digitalnom izdanju nije mogao biti upotrijebljen za jedno digitalno predstavljanje Rijeke kao Europske prijestolnice kulture, dok je npr. Austrijski časopis *Lichtungen* Rijeci posvetio jedan tematski blok, kao i njemački časopis *Zibaldone*, te su npr. radio-prilozi njemačkih radio-postaja imali veće priloge o Rijeci – što se sve dalo zgodno i bez većih troškova ugraditi u jedan digitalni prilog. No ova prilika je propuštena.

Bilo bi apsurdno tvrditi da je digitalno druženje bolje od stvarnog i naravno svi smo svjesni činjenice da je nemogućnost direktne komunikacije veliki gubitak. No uzaludno je žaliti se na činjenicu postojanja virusa. Stoga je jedino moguće rješenje, pokušati napraviti najbolje što se od krize može napraviti. Pandemijsko izdanje Frankfurtskog sajma je eksperiment, do sad neviđen i neisproban, a odvažni i poduzetni organizatori iz cijelog svijeta uključili su se u eksperiment u onom trenutku, u kojem je sajam uprava objavila da prelazi na online-komunikaciju, jer je bilo nemoguće organizirati siguran dolazak i boravak više desetaka tisuća međunarodnih

gostiju. Načelo, kojemu su se priklonili Frankfurtski sajam i njegovi gosti, glasilo je: Iz nedostatka napraviti prednost!

I uistinu, iako je pandemija onemogućila direktne susrete, virtualno prisustvo na velikoj sajamskoj platformi može se razumjeti i kao prednost, naime za razliku od stvarne prezentacije, koju bi uživo vidjeli tek privilegirani posjetitelji koji ili žive u Frankfurtu ili imaju dovoljno sredstava za plaćanje skupih putnih i boravišnih troškova, online prezentacije dostupne su svim zainteresiranima, istodobno u cijelom svijetu i to besplatno.

Na taj način kriza koju je prozročila pandemija pretvara se u prednost za one, koji do sad nisu imali mogućnosti dolaziti u Frankfurt, a ljubitelji su književnosti i žele se informirati o temama o kojima se danas u svijetu raspravlja. Oni su ove godine iz svojih fotelja mogli gledati i slušati poznate pisce, uključivati se u diskusije i pregledavati nove knjige – pod uvjetom naravno, da ih je neki nakladnik ili neka institucija predstavila, jer sami od sebe pisci i knjige nisu skočili na internetske stranice. Druga prednost je financijska prednost za institucije i nakladnike koji su se odlučili sudjelovati u digitalnom izdanju sajma: dok su inače troškovi štanda, putovanja i boravka u Frankfurtu bili iznimno visoki, ove godine se moglo puno uštedjeti i ipak biti prisutnim u svjetskoj književnoj i nakladničkoj javnosti.

Među odvažnima i poduzetnima nije se naime ove godine našlo hrvatsko Ministarstvo kulture i njegov sajamski partner Zajednica nakladnika i knjižara pri

Gospodarskoj komori, te tako oni spadaju u one koji su ove godine i više nego uštedjeli. Kao da im je bilo nemoguće snimiti jedan video prilog i poslati ga mrežom u svijet i kao da im uistinu nije jasna važnost prisutnosti na internetu u današnje doba, oni se jednostavno nisu uključili u program. Šale koje kruže po društvenim mrežama o tome kako se funkcionerima nije isplatilo ne sudjelovati, jer onda oni nisu ništa od toga imali za sebe, vode nas k pitanju: Da li uistinu ništa ne znači činjenica da se ove godine moglo i sudjelovati i uštedjeti sredstva iz državnog budžeta?

Ono što se ove godine uštedjelo moglo bi se 2021. uložiti u novi pokušaj smislenog predstavljanja i međunarodnog umrežavanja, no priznajem da je moj optimizam prema takvom razvoju neznatan do nepostojeći. Ali rado ću se dogodine uvjeriti u suprotno, ako se netko napokon odvaži na ozbiljne promjene u ovom segmentu hrvatske kulturne politike.

Na stranicama Frankfurtskog sajma ćete pronaći npr. Ministarstvo kulture Republike Srbije, koje je spremilo jednu sasvim solidnu prezentaciju, Javnu agenciju za knjigu Republike Slovenije, koja je pripremila virtualni štand u koji posjetitelji mogu ući i mogu čak i komunicirati s osobljem na štandu, te se informirati o svim važnim temama vezanim za slovensku literaturu, no nećete naći ništa slično iz Hrvatske. Navodim samo ova dva primjera iz hrvatskog susjedstva, no i obimnijih i sadržajem bogatijih primjera iz drugih zemalja ima još, svatko ih može istražiti iz svoje sobe, šetajući po zaslonu svog računala. Hrvatska se

dakako ne može uspoređivati sa zemljama kao što su Francuska ili Italija, ali može s manjim susjednim zemljama. Pa kad su svoj digitalni nastup mogle odraditi Srbija i Slovenija, zašto nije mogla i Hrvatska?

No Sajam ipak nije prošao bez autora i autorica iz Hrvatske. Među 13 dobitnika Nagrade Europske Unije za književnost našla se i Maša Kolanović iz Zagreba, njezinu izjavu zahvalnosti možete pogledati ovdje:

https://www.youtube.com/watch?v=Mvz6KuhlVx4&feature=emb_title

Ana Bilić organizirala je virtualno čitanje iz romana „Mein Name ist Monika“:

<https://www.youtube.com/watch?v=71c0Z91U5q8>

Neumorni Ivica Košak organizirao je video-prezentaciju dva naslova povodom Frankfurtskog sajma, o čemu je pisao za Hrvatski glas Berlin:

https://hrvatski-glas-berlin.eu/?p=202331&fbclid=IwAR0g1ZvOaN7OK11fbUZC_PJKxjgjD37LjZgemcW7tLDFgNZ9VVTB_iQRdi-s Bez

njegovog rada, kulturni život Hrvata u Njemačkoj bio bi puno siromašniji.¹

Alida Bremer

¹ Preuzeto s ljubaznom dozvolom autorice i uredništva **Hrvatski glas berlin**, https://hrvatski-glas-berlin.eu/?p=202449&fbclid=IwAR2KleNnXqRb_Q6RnZkXP05upbz2GoY7zSNOPsBeYsexyOXtlUv4rULuFRM

**OGRANAK MATICE HRVATSKE
WIESBADEN**
 ኦገራናክ ማቲሽ ስራገራ ስታዲዮን

LITERARNA TRIBINA

PIŠI I PREBIRAJ
 u povodu međunarodnog
 Sajma knjiga u Ffm.

KAO VIDEO-KONFERENCIJA
 u subotu, 17. listopada 2020. Godine,
 s početkom u 19:00 sati,
 Moderacija: Redakcija časopisa RIJEČ

ČOVJEK KOJI PIŠE,
Ivan Meštrović, autoportret, 1925.

MISLILAC (Čovjek koji čita/prebira),
François-Auguste-René Rodin, ca. 1882.

Aktualnosti Frankfurtskog sajma knjiga u Hrvatskoj kulturnoj zajednici u Wiesbadenu.
 Tradicionalna literarna tribina u Hrvatskoj čitaonici projekt Hrvatske knjižnice u Wiesbadenu.

NOVO Ivana Šojat: EMET

EMET

Svjedočanstvo istine u pisanoj riječi

Wiesbaden. *Sajam knjiga* u Frankfurtu 2020. pod karantonom, ali ne bez pisane riječi koja će ove godine biti predstavljena kao u nekoj distopiji mračnih vizija - virtualno na ekranima. Članovi i prijatelj Hrvatske kulturne zajednice – Ogranak Matice hrvatske u Wiesbadenu imat će priliku upoznati se kako s novim radovima tako i klasicima hrvatske književnosti i njihovim odrazom u svjetskoj literaturi. Tjedan dana prije početka *Sajma knjiga* stigla nam je vijest o njemačkom izdanju zbirke pripovijedaka **EMET**. Hrvatsko izdanje autorice, književnice iz Osijeka, objav-

*ljeno je 2016. kod Zagrebačkog nakladnika Fraktura. U međuvremenu je **Emet** izveden i kao drama. Autorica Ivana Šojat ističe kako je u pitanju prilično mračna priča, ali istodobno i priča u kojoj će se apsolutno svi prepoznati, u kojoj će ljudi prepoznavati obiteljske tradicije i odnose. I kako je *Emet* poruka ljudima da trebaju razmotriti svoje rane i traume, suočiti se s njima, jer putujući kroz život s ranama ne škodimo samo sebi, nego i drugima, jer ih projiciramo na druge...¹*

¹ <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/emet-ivane-sojat-u-osjeckom-hnk-to-je-mracna-prica-ali-ce-se-u-njoj-svi-prepoznati-20181107> pregledano 13.10.2020

Emet je hebrejska riječ i znači **istina** (hebr., אמת, 'æmæt). U izvornom hebrejskom tekstu emet potječe iz korijenskog amana, koji znači "biti čvrst, biti pouzdan", pouzdana stvar na koju se može osloni.

Za takvom istinom tragao je već u 16. stoljeću **Matija Vlačić Ilirik**. Ovaj naš migrant i prognanik, profesor hebrejskog jezika upozorava u svom *Ključu svetog pisma* kako *Mojsijev zakon*, kada svjedoči istinu, onda je to više od činjenične ispravnosti, onda se radi o odnosu, dijalogu, pri čemu činjenična ispravnost nije isključena, nego uključena. Vlačić je jedna

već i na njegove spise. Vlačić se u svojim teološkim razmatranjima vodi "istinom" za koju se on uvijek bori.²

O dijalogu pisane riječi biti će govora u video-konferenciji u subotu, 17.10 2020. godine u 19:00 sati na portalu Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu. Tradicionalna literarna tribina u Hrvatskoj čitaonici projekt Hrvatske knjižnice u Wiesbadenu u kojoj će se predstaviti aktualnosti Frankfurtskog sajma knjiga u Hrvatskoj kulturnoj zajednici u Wiesbadenu.

od onih osoba iz ranog modernog razdoblja s kojima se istraživanja još uvijek susreću s određenom pristranošću. Spektar se kreće od velikog poštovanja do jednako velike ogorčenosti pred njegovim osporavanim priznanjem. Različiti konteksti u kojima se "lualica između svjetova" morao potvrditi nisu utjecali samo na Vlačićevu biografiju,

Kao novost predstavljamo upravo izašlo njemačko izdanje zbirke pripovijedaka **EMET**, osječke književnice Ivane Šojat. Predstaviti ćemo i rad dr. Luke Ilića, **Milost, vjera i grijeh**,

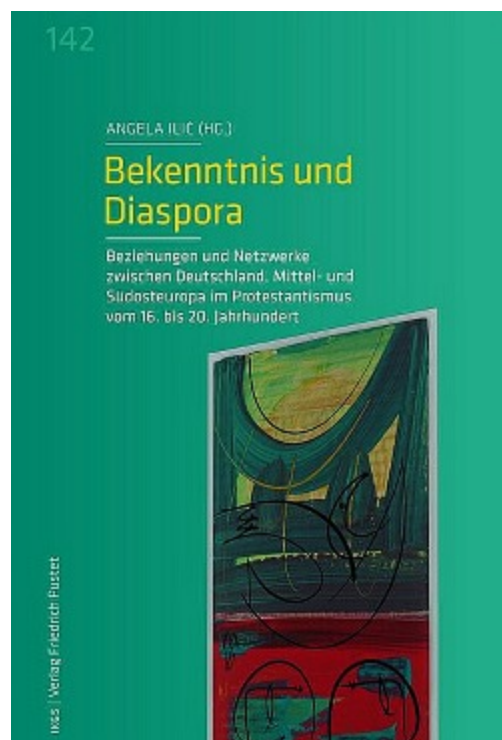
² <https://nachrichten.idw-online.de/2019/02/13/neuerscheinung-matthias-flacius-illyricus-streittheologe-oder-kaempfer-fuer-die-wahrheit/> pregledano 13.10.2020

Teologija Matije Vlačića Ilirika.

Pristupnica video konferencijama HKZ-Wi je dostupna s prijavom na info@hkz-wi.de

Ivica Košak

Angela Ilić (Hg.): Bekenntnis und Diaspora.

Beziehungen und Netzwerke zwischen Deutschland, Mittel- und Südosteuropa im Protestantismus vom 16. bis 20. Jahrhundert

Veröffentlichungen des Instituts für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas an der Ludwig-Maximilians-Universität München, Band 142.

Die deutschsprachige Reformation – und später der Protestantismus im deutschsprachigen Raum – hat weitreichende und vielfältige Spuren in den Ländern Mittel- und Südosteuropas hinterlassen. Persönliche sowie institutionelle Beziehungen und die daraus entstandenen grenzüberschreitenden Netzwerke von der Reformationszeit bis zum 20. Jahrhundert stehen im Fokus des vorliegenden Bandes. Dabei wird der facettenreiche und weitgehend in einer Diasporasituation existierende Protestantismus Mittel- und Südosteuropas thematisiert und über die Dynamiken der Koexistenz in unterschiedlichen Mikroregionen reflektiert. Die Beiträge rücken bisher wenig erforschte Regionen und Themen in den Mittelpunkt und streben eine Bestandsaufnahme der vorliegenden Untersuchungen und Theorien sowie die Identifizierung von noch aufzuspürenden Forschungsfeldern an.

OGRANAK MATICE HRVATSKE
WIESBADEN
ՀԵՅՈՒԽՈՒԿԼԻ ԲՃՄՈՒՅՐՋՎԻԻ

LITERARNA TRIBINA

Kroatien - von Mittelalter bis zur Gegenwart
autora Ludwiga Steindorffa

i

POŠTOVANI KUKCI i druge jezive priče
autorice Maše Kolanović

VIDEO-KONFERENCIJA

u petak, 13. studenog 2020. godine
s početkom u 19:00 sati

Moderacija: Redakcija časopisa RIJEČ

Aktualnosti Frankfurtskog sajma knjiga u Hrvatskoj kulturnoj zajednici u Wiesbadenu.
Tradicionalna literarna tribina u Hrvatskoj čitaonici.
Projekt Hrvatske knjižnice u Wiesbadenu.

Povijest... i druge jezive priče

Ili kako obilježiti Martinje u karanteni

Wiesbaden, 13.11.2020. Tradicionalni susret *Hrvatske kulturne zajednice – Ogranak Matice Hrvatske* u Wiesbadenu (HKZ/OMH-Wi) organiziran je u okolnostima pandemije kao video-

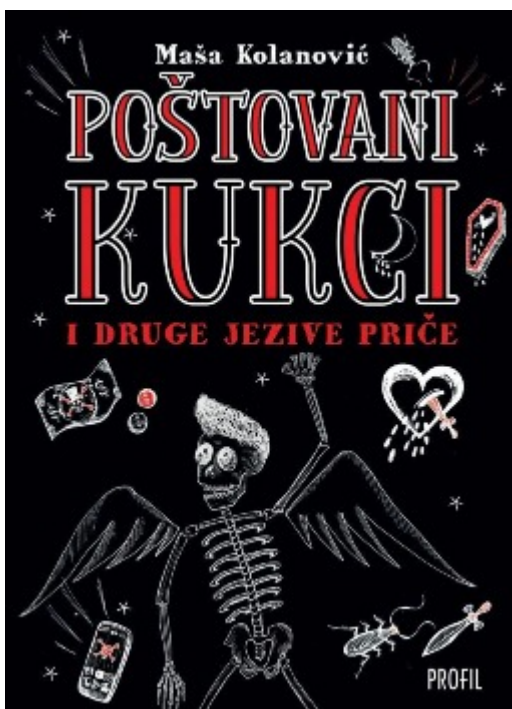
konferencija. Pored članova i prijatelja hrvatske HKZ/OMH-Wi sudjelovali su Renata i Ludwig Steindorff iz Kiela, Marijana Erštić iz Splita i Bojana Meandžija iz Karlovca. Time je još jednom potvrđenom kako suvremena tehnologija komunikacija pruža nove mogućnosti suradnje, druženja i zajedništva. Sigurno, osobni susret ostaje nezamjenljiv, ali i ovaj virtualni susret je pokazao kako se može unaprijediti zajedništvo, podijeliti nova saznanje i promicati nove ideje. Intrigantan poziv na literarnu tribuna *Povijest... i druge jezive priče* nastao je kao sintagma naslova književnih radova *Povijest Hrvatske. Od srednjeg vijeka do danas* autora Ludwiga Steindorffa i zbirke pripovjedaka Maše Kolanović, *Poštovani kukci i druge jezive priče*.

Susret je upriličen kao literarna tribina na kojoj su prikazani literarni radovi kako suvremen produkcije, tako i djela klasične književnosti.

Profesor dr. dr. h. c. (Sveučilište u Splitu) **Ludwig Steindorff** predstavio je svoj rad *Geschichte Kroatiens. Vom Mittelalter bis zur Gegenwart/ Hrvatska povijest. Od*

srednjovjekovlja do naših dana¹, treće dopunjeno izdanje. Izdavačko poduzeće **Pustet Verlag** iz Regensburga ističe ediciju ovog izdanja u okviru **Njemačke nakladničke nagrade**, koja se dodjeljuje u sklopu **Frankfurtskog sajma knjiga** od 2019. godine. Namijenjena je jačanju **ekonomske konkurentnosti malih, neovisnih izdavača u Njemačkoj**.

U pisanju svoje povijesne sinteze, prof. Steindorff slijedio je poglavito pravac promatranja povijesti Hrvatske države i u tome slijedi djela hrvatskih autora Klaića, Šišića, Macana, Pavličevića i Goldsteina. On u tom djelu polazi od pretpostavke da se hrvatska ranosrednjovjekovna državnost održala. Iako samostalna Kraljevina hrvatska nakon 1102. godine više ne postoji, ipak je u nadolazećim stoljećima održavala autonomne institucije koje su svo vrijeme nosile svijest o suverenitetu, što je, po njegovu mišljenju, umnogome pomoglo i pri ponovnoj uspostavi samostalne Republike Hrvatske. Knjiga *Hrvatska povijest. Od srednjovjekovlja do naših dana*, u ovom dopunjenom izdanju na njemačkom jeziku, nema samo znanstveni karakter već je namijenjena široj njemačkoj publici – kako bi je educirala i zainteresirala za posjet i bolje upoznavanje naše zemlje. Sintetizirajući kompleksnu hrvatsku povijest u obliku razumljivom i dostupnom njemačkom čitatelju, prof. dr. Steindorff svoj tekst prvenstveno bazira na izlaganju političkih događaja od početka etnogeneze Hrvata do osamostaljenja Hrvatske. Povremeno je to izlaganje prekinuto upućivanjem na kulturni i gospodarski razvoj na hrvatskom etničkom prostoru. Političke događaje autor slaže u jasnu uzročno-posljedičnu vezu, razumljivu i čitatelju koji nije detaljnije upoznat s hrvatskom poviješću. Uz jasan stil pisanja, osnovna vrijednost Steindorffova rada je i želja za nepristranim i objektivnim izlaganjem, što je izraženo izbjegavanjem ideologiziranja i romaniziranja povijesnih događaja. Kratka recenzija ove knjige objavljena je na portalu [HKZ/OMH-Wi](http://www.hkz-wi.de).² Novo izdanje završava predsjedničkim izborima na početku 2020. g.

Maša Kolanović jedna je od dobitnica ovogodišnje **Nagrade Europske unije za književnost** za knjigu *Poštovani kukci i druge jezive priče*. **Nagrada Europske unije za književnost** je nagrada koju je EU donirao 2009. godine, ima za cilj učiniti još uvijek nepoznate pisce poznatima diljem Europe. Maša Kolanović donosi nam dubinski uvid u ljude kakvi smo postali pod paskom kapitalizma i konzumerizma, koji nas gotovo neprimjetno, ali s neviđenom upornošću svode na ništa više doli kukce/kupce, ljude koji se samo žele izgubiti u sterilnim svjetovima IKEE i živjeti kataloške živote, poput onih ljudi u reklamama gdje je svaka osobnost svedena samo na ono prihvatljivo i vedro. Živote koji ne priznaju uspomene, suosjećanje i razumijevanje drugoga. Ljudi iz svijeta koji nestaje polako, ali sigurno doživljavaju preobrazbu u kukce koji se ne snalaze u društvu u kojem su još do jučer vladale neke druge vrijednosti. Kratka recenzija ove knjige objavljena je na portalu [HKZ/OMH-Wi](http://www.hkz-wi.de).³

Kao novost bila je predstavljena i zbirka pripovijedaka **Emet** autorice **Ivane Šojat**. Vijest o njemačkom izdanju stigla nam je tjedan dana prije početka Sajma knjiga. Hrvatsko izdanje autorice, književnice iz Osijeka, objavljeno je 2016. godine kod Zagrebačkog nakladnika *Fraktura*. U međuvremenu je **Emet** izveden i kao drama.

¹ Ludwig Steindorff, *Povijest Hrvatske od srednjeg vijeka do danas*, Zagreb 2006., 274 str. U suradnji Naklade Jesenski i Turk i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar godine 2006. objavljeno je djelo njemačkog povjesničara Ludwiga Steindorffa *Povijest hrvatske od srednjeg vijeka do danas*. Riječ je o hrvatskom prijevodu autorove knjige koja je pod naslovom *Kroatien. Vom Mittelalter bis zur Gegenwart* objavljena 2001. godine u Njemačkoj (2. izdanje 2007), čime je postala prva sinteza hrvatske povijesti pisana i objavljena na njemačkom jeziku.

² <http://www.hkz-wi.de/naslovna/hrvatska-citaonica/kroatien-von-mittelalter-bis-zur-gegenwart.html>

³ Maša Kolanović, *Poštovani kukci i druge jezive priče*. Izdavač, Profil knjiga d.o.o., Zagreb 2019. <http://www.hkz-wi.de/naslovna/hrvatska-citaonica/postovani-kukci-i-druge-jezive-price.html>

Autorica ističe kako je u pitanju: *prilično mračna priča, ali istodobno i priča u kojoj će se apsolutno svi prepoznati, u kojoj će ljudi prepoznavati obiteljske tradicije i odnose.*

Emet' je poruka ljudima da trebaju razmotriti svoje rane i traume, suočiti se s njima, jer putujući kroz život s ranama ne škodimo samo sebi, nego i drugima, jer ih projiciramo na druge...⁴

Emet je hebrejska riječ i znači **istina** (hebr., אמת, 'æmæt). U izvornom hebrejskom tekstu emet potječe iz korijenskog amana, koji znači *biti čvrst, biti pouzdan*: pouzdana stvar na koju se može osloniti.

Istina, u potresnoj drami osječke autorice, tematizira obiteljske tajne, sve ono što se doslovce gura pod tepih, kako bi se zaštitili voljeni. Roman vrlo pomno opisuje tešku i potresnu priču o obitelji koja stenje pod udarcima djeda, nasilnog alkoholičara koja se pretvara u užas kada se počine odvijati u sjećanju glavne junakinje.

Kratka recenzija ove knjige objavljena je na portalu [Hrvatski glas Berlin](#).⁵

Ne manje užasna je i priča **Bojane Meandžije**, *Trči! Ne čekaj me...* **Trči! Ne čekaj me...** je

romansirana priča djetinjstvu u atomskom skloništu zgrade i realan je i dokumentaristički prikaz odrastanja u ratno vrijeme, sa stvarnim živim ljudima koji griješe, koji se boje, koji se pitaju, koji nemaju odgovore...

O ratovima i raspadu jednog društva, rastakanju jedne državne zajednice, čini se kao da je već sve napisano. Nacionalno i ideološki obojane priče u kojima, ovisno o tome tko ih piše, uloge se nužno dijele na „nas“ i „njih“, na dobre i loše ispunjavaju police knjižnica. Ne, nisu one sve jednake niti jednako dobre. U njima ne malo autora pokušava objasniti neki dublji smisao nečeg što je zapravo besmisleno i neobjašnjivo samo po sebi. Zato je ova knjiga drugačija, a posebno kad je u pitanju književnost za djecu. Onda na takav naslov svakako treba obratiti pažnju. Roman *Trči! Ne čekaj me...*, predstavlja promjenu paradigme koju je postavila Ivana Brlić-Mažuranić prije više od sto godina, usred jednog – isto tako stravičnog rata. *Pričama iz davnina* pokušava autorica Brlić-Mažuranić, a u duhu svog vremena, objasniti djeci kako postoji nužna borba dobra i zla u kojoj dobro neminovno

pobjeđuje.

Trči! Ne čekaj me... nije roman napisan - rekla nam je autorica Bojana – iz želje ispričati ratnu priču, kako bismo s njom suosjećali ili nekog osuđivali; umjesto toga, ona nudi poruku u kojoj govori o bilo kojem ratu na svijetu, o izgubljenim godinama, o neproživljenoj mladosti, o obitelji, ljubavi, žrtvama – roman koji je stvorila djevojčica koja je tijekom njegova pisanja odrasla jer je to bio jedini način da se preživi.

Roman *Trči! Ne čekaj me...* izašao je i u engleskom prijevodu *Run! Don't wait for me...*⁶

Kratka recenzija ove knjige objavljena je na portalu [časopisa Riječ](#).⁷

Okupljeni članovi i prijatelji HKZ/OMH-Wi podržali su projekt s ciljem izrade i njemačkog izdanja autobiografskog romana Trči! Ne čekaj me...

Ivica Košak

⁴ <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/emet-ivane-sojat-u-osjeckom-hnk-to-je-mracna-prica-ali-ce-se-u-njoj-svi-prepoznati-20181107>

⁵ <https://hrvatski-glas-berlin.eu/?p=202331>

⁶ Bojana Meandžija, *Run! Don't wait for me...* Alfa d.d. Zagreb 2016.

⁷ <http://www.hkz-wi.de/rjec/pismohrana/rjec-50-inhaltkazalo/trci-ne-cekaj-me.html>

PROGRAM HRVATSKE KNJIŽNICE

Nastavak programa Hrvatske čitaonice u Wiesbadenu

Hrvatska kulturna zajednica – Ogranak Matice hrvatske u Wiesbadenu (HKZ/OMH) obilježilo je tridesetu, jubilarnu godišnjicu rada, javnog djelovanja i napora da se zajedništvo predstavi kao model za promidžbu kulture i umjetnosti. O dosadašnjem radu i postignutim ciljevima HKZ/OMH postoji obilna dokumentacija objavljena u vlastitom časopisu **Riječ**.

Dosadašnjih 60 brojeva časopisa *Riječ* predstavljaju na više od tisuću i pol stranica život, rad i djelokrug mogućnosti jednog djela hrvatske dijaspore na njemačkom govornom području.

Tome je doprinijelo nekoliko desetaka autora. Svi brojevi časopisa su digitalizirani i dostupni na internetu: <http://www.rijec.hkz-wi.de/>.

Pored priloga o radu HKZ/OMH **Riječ** prati zbivanja u srodnim zajednicama kao što je Društvo bivših studenata hrvatskih sveučilišta u Njemačkoj (AMAC-D) i Društvo kroatista u Njemačkoj.

Hrvatska kulturna zajednica/Ogranak Matice hrvatske u Wiesbadenu pokrenula je 2017. godine projekt **Hrvatske čitaonice u Wiesbadenu**.¹ Ogranak Matice hrvatske u Wiesbadenu time podsjeća na prve narodne (ilirske) čitaonice, koje se počevši u prvoj polovini 19. stoljeća počinju osnivati ponajprije u kajkavskom krugu, a vrlo brzo šire se i na cijelom hrvatskom etničkom području. Statut HKZ/OMH ne samo da omogućava osnivanje čitaonice, nego to je bila i dosadašnja pozitivna praksa udruge kroz 29 godina rada. O potrebi takvih mjesta za susret, pouku i zabavu govorilo već u nekoliko navrata, ne rijetko kako se već prema Vjekoslavu Babukiću čitaonica »*smatrala kao ona ognjišta, na kojih se smrzla srca sunarodnjaka naših grijahu*«.²

Obilježavanje **Svjetskog dana knjige i autorskih prava** 2017. godine neposredno je poslužilo kao iskorak u osnivanju **Hrvatske čitaonice u Wiesbadenu**.

¹ Protokol XXVII Sabora od 19.02.2017., zaključak u točki 7.14: *Begründung eines internationalen Literatursalons (hrv. čitaonica) mit dem Ziel, die Lesekultur und die Sprachkompetenz zu fördern. Zur Unterstützung dieses Vorhabens wird die Zusammenarbeit mit der katholischen Kirche (Kroatienmission Wiesbaden, Pax Christ Ortsgruppe, Friedensbewegung u. ä.) angestrebt.*

² Vjekoslav Babukić, tajnik Ilirske čitaonice (1836.) prema <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=13430>, pregledano 21.02.2017.

Višegodišnji rad na predstavljanju knjiga urodio je i omanjom zbirkom knjiga za koje se želi u ovom projektu osigurati stalni prostor i dostupnost čitalačkoj publici u Wiesbadenu.

Značajni doprinos književnih radova očekujemo kroz donaciju (200 -300) knjiga iz Matice hrvatske u Zagrebu. Mjesto za ovu javu knjižnicu osigurava nam katolička misija u Domu kardinala Kuharića u Wiesbadenu.

Prigodan običaj da se na Svjetski dan knjiga poklanjaju knjige, pokazao se kao dobra praksa i u radu Zajednice HKZ/OMH. Sudionici javne tribine u povodu Svjetskoga dana knjiga donijeli bi po koju knjigu i uzeli bi, odnosno zamijenili za neko njima drago štivo. Kroz **program hrvatske knjižnice** HKZ/OMH želi to dobro iskustvo prenijeti i na svaki otvoreni susret u Domu kardinala Kuharića – mjestu okupljanja za Hrvatice i Hrvate u glavnom gradu njemačke pokrajine Hessen. S posebnim ciljem da hrvatsko štivo i lektira postanu trajno dostupni kako polaznicima Hrvatske nastave, tako i studentima hrvatskoga jezika na Pučkom sveučilištu u Wiesbadenu. A redovni susreti u čitaonici bit će obogaćeni lako dostupnim književnim sadržajem.

*Posebno izdanje časopisa **Riječi** broj 1 za 2020. godinu sadrži tekstove koji svjedoče o radu i zanimanju Hrvatske kulturne zajednice - Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu za ekonomski razvoji Domovine kao i aktualne hrvatsko- njemačko gospodarske odnose. Neposredni dodir i sudjelovanje na konferencijama pružaju članovima i čitateljima časopisa ne samo neposredni uvid u gospodarske odnose, već poneke odgovore na probleme i razvoj društva.*

Kultura u gospodarstvu nije samo floskula koja treba uljepšati fasadu gospodarskog zdanja, nego kulturni sadržaj je neodvojiv od napredak i motivacije u razvoju gospodarstva. – Bilo je rečeno na jednom od hrvatsko- njemačkih gospodarskih susreta.

*U srijedu, 12. veljače 2020. godinu u Wiesbadenu je predstavljena biografija Nobelovca Ive Andrića: Im Brand der Welten, Ivo Andrić - Ein europäisches Leben, autora Michela Mertensa. Predstavljane ovog rada objavljeno je u časopisu **Riječ** broj 58/59 za 2020 godinu. Pored pregleda novijih izdanja književnih djela hrvatskih autora u Njemačkoj, u navedenom broju **Riječi** predstavljeno je: sudjelovanje Hrvatske kulturne zajednice na Sedmom međunarodnom znanstvenom skupu Hrvatski kao drugi i strani jezik – VII. HIDIS 14. studenoga 2019. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.*

Jedinstvena jezična raznolikost u Europi znak je kulturne raznolikosti ovog kontinenta. Hrvatska kulturna zajednica / Ogranak Matice hrvatske u Wiesbadenu (HKZ/OMH) doprinosi razumijevanju uloge jezične raznolikosti u kulturi, komunikaciji i razmjeni različitih kultura. Prednosti višejezičnosti koje vode međukulturalnoj komunikaciji među migrantima ukazuju na to da su kultura i jezik vrlo usko povezani. Društvenu i kulturnu normu učimo prije svega, glasovnom komunikacijom. Način na koji formuliramo pitanje ili ga općenito ispitujemo snažno je pod utjecajem naše kulture. Lingvističke i kulturne razlike su stoga međusobno bliske. – Naveli su autori priloga HKZ/OMH: **Višejezičnost u kulturi**, gospođa Marina Beroš i Ivica Košak, u uvodu svog izlaganja.

Časopis **Rijec broj 60** s petnaestak priloga na 44 stranice doprinosi kulturi hrvatskih iseljenika na njemačkom govornom području i šire. Predstavili smo sedam knjiga – malu biblioteku radova od kojih dva predstavljaju zbornike znanstvenih radionica. Radi se o međunarodnim skupovima *Pogled u nepoznato/Vizije i utopije u dunavsko-karpatškoj regiji. 1917. te poslije*, Ljubljana 2017. godine i *100 GODINA NAKON FIUME-Razgovori o Gabriele D'Annunziu* održanom 19. i 22. studenog 2018. u njemačko-talijanskom Centru za europsku izvrsnost Villa Vigoni u Menaggiu na jezeru Como. Pored radova o gradu **Rijeci** te izvješća s javnog istupa *Ogranka Matice hrvatske* u siječnju 2020. godine u Wiesbadenu donosimo i tekst predavanja o skandinavskim gradovima **Umeå**/Švedska i **Riga**/Latvija kao *Europskim prijestolnicama kulture* 2014. godine. *Hrvatska kulturna zajednica* inicirala je i održala javnu tribinu na temu *Europske prijestolnice kulture: Yoik for Europe*, 7. svibnja 2014. godine.

Poseban prilog posvećen je 500-toj godišnjici rođenja **Matije Vlačića Ilirika** – tragičnom liku hrvatskoga gastarbajtera iz 16. stoljeća.

Časopis **Rijec** bit će predstavljen na videokonferenciji u okviru **30. Sabora HKZ/OMH-Wi** u subotu, 3. listopada 2020. godine i u vrijeme *Europskoga- / Interkulturalnog tjedna 2020*.

HKZ/OMH provela je projekt **Hrvatska knjižnica i čitaonica Wiesbaden** u suradnji/partnerstvu s *Maticom hrvatskom iz Zagreba i Društvom bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta u Njemačkoj (AMAC-D)* te portalom **Hrvatski glas iz Berlina**.

Projekt je poslužio i za bolje umrežavanje HKZ/OGM-Wi s njemačkim i hrvatskim društvima te zajedničke istupe u javnosti. U vrijeme ograničenja uvjetovanog pandemijom, HKZ/OGM-Wi je otvorila permanentni kanala za video-konferencije na ZOOM platformi.

Pored objavljivanja u časopisu *Rijec*, dobiva medijsku pratnju u magazinu *Fenix*, na portalu *Hrvatski glas Berlin* te časopisu za kulturu Matice hrvatske: *Vijenac kai i Matica* u izdanju *Hrvatske matice iseljenika*.

Sva izdanja časopisa *Rijec* nalaze se i kao digitalne kopije na portalu redakcije: <http://www.rijec.hkz-wi.de/> Prema statistici pregleda stranice, portal Hrvatske zajednice se posjećuju s 100 – 130 individualnih računala (IP adresa) dnevno.

Tiskani primjerci časopisa pohranjeni su u Sveučilišnim i nacionalnim bibliotekama u Zagrebu, Frankfurtu i Leipzigu.

Ukupni novčani promet HKZ/OGM-Wi iznosio je u razdoblju projekta ca. 50.000 HRK, od toga je namjenski za potrebe projekta potrošeno 38.769,43 HRK.

Udio novčanog doprinosa Središnjeg ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske iznosio je 15.000 HRK ili ca. 38% od ukupnih troškova projekta Hrvatska knjižnica i čitaonica Wiesbaden, što je u osnovi bio udio troškova potrebnih za tisak, pripremu za tisak i distribuciju časopisa Rijec te nabavu literarnih radova za potrebe hrvatske knjižnice i čitaonice u Wiesbadenu.

□

Collage prema regionalnoj televiziji Wittenberga RBW (Screenshot)

SPOMEN PLOČA ZA MATIJU VLAČIĆA ILIRIKA U WITTENBERGU

Trag hrvatske kulture u Njemačkoj

Wittenberg, 26. lipnja 2020. godine. Dr. Richard Thomas, ispred Rotarycluba Wittenberg, predstavio je spomen ploču za Matiju Vlačića Ilirika u Lutherovom gradu. Spomen ploče predstavljaju sjećanje na istaknute građane ili goste grada na fasadama njihovih domova, mjesta rada ili četvrti, a ima dugu tradiciju u Wittenbergu. Prva takva ploča postavljena je još 1845. godine. Lokalni Rotary Club obvezao se na ovaj zadatak od sredine 1990-ih.

Matija Vlačić Ilirik boravio je Wittenbergu od 1541. do 1549. godine.

Matija Vlačić Ilirik/ Matthias Flacius Illyricus (rođen 3. ožujka 1520. u Albona / Istra, umro 11. ožujka 1575. u Frankfurtu a. M.). Školovao se u Veneciji i Njemačkoj, a 1544. godine na Wittenberškom protestantskom sveučilištu postaje magistar slobodnih umijeća, te profesor hebrejskog jezika, a od 1549. godine otvoreno istupa kao idejni pokretač borbe protiv pape i cara, zbog čega je često proganjan. Napisao je oko 200 radova od kojih su mnogi ostali neobjavljeni. Glavni je organizator i jedan od urednika monumentalne Crkvene povijesti (Ecclesiastica historia, Basel, 1559.–1574.), poznate i pod naslovom *Magdeburške centurije* (Centuriae Magdeburgenses). U tom djelu daje se kritička povijest kršćanstva, s elementima opće povijesti, do uključivo 13. st. u 12 svezaka.

Najzrelije i najopsežnije mu je djelo *Ključ Svetog Pisma* (lat. Clavis Scripturae Sacrae seu de Sermone Sacrarum literarum, Strasbourg, 1567.), u kojem se potvrdio kao tvorac protestantske hermeneutike i hermeneutike uopće. To je zapravo enciklopedijski rječnik hebreizama, koji je postao temeljnim djelom protestantskog tumačenja Biblije, u kojem je ustvrdio da je *povijest temelj poučavanja* (historia est fundamentum doctrinae).

U Magdeburgu Matija Vlačić započinje s pisanjem djela kojim potiče i ohrabruje sljedbenike protestantizma u borbi za istinom koja se prema Vlačiću odvijala na području osobne spoznaje, u primjeni istine u vlastitu življenju i djelovanju. U toj borbi za spoznajom istine Vlačić je slagao katalog svjedoka, kršćanskih mislioca i pisanih dokumenata koji su na tom putu istine bili svjedoci

OGRANAK MATICE HRVATSKE
WIESBADEN
ՀԵՆՐԻԽԻՄԵՆԻ ԲՅՈՒՆԻՅՔՅՎԻԻ

Literarna tribina:

FLACIUS CONTRA FAKE NEWS
Ključ Svetog Pisma u kojem
Matija Vlačić Ilirik
iznosi kako je
povijest temelj poučavanja

Video-konferencija
u srijedu, 12. kolovoza 2020. godine
početak u 20:00 sati

U knjizi Ključ Svetoga pisma zapisao je da je sakupio etimologije četiriju glavnih svjetskih jezika: grčkoga, latinskoga, njemačkoga i ilirskoga (hrvatskoga). Sa skupinom učenika radio je i na oblikovanju hrvatske abecede i pravopisa.

Matija Vlačić Ilirik
lat. Matthias Flacius Illyricus, Labin, 3. ožujka
1520. - Frankfurt na Majni, 11. ožujka, 1575.

kršćanske povijesti i koji su se do našeg doba suprotstavili papi (*Catalogus testium veritatis, qui ante nostram etatem reclamarunt Papae*, Basel, 1556.). Katalog svjedoka istine najčitanije je i najviše puta prevedeno i tiskano Vlačićevo djelo, koje je za autorova života tiskano dva puta. Spomen ploču za Matiju Vlačića Ilirika napravljena je zahvaljujući sponzorstvu **dr. Luke Ilića**, člana *Hrvatske kulturne zajednice/Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu*.

Ivica Košak

Prigodna poštanska marka „500 godina reformacije u Europi“

Motiv marke je portret Matije Vlačića Ilirika - oca suvremene historiografije

Zagreb, 3. listopada 2017. – Hrvatska pošta pustit će u optjecaj 4. listopada novu prigodnu poštansku marku „500 godina reformacije u Europi“. Motiv marke je reprodukcija portreta Matije Vlačića Ilirika (Friedrich Schiller sveučilište Jena, Njemačka), a za tisak ju je prilagodila Ariana Noršić, dizajnerica iz Samobora. Nominalna vrijednost novog prigodnog izdanja iznosi 3,10 kuna, naklada je 100 000 primjeraka te je marka izdana u arku od 20 maraka. Izdana je i prigodna omotnica prvog dana (FDC). Žig prvog dana bit će u uporabi 4. i 5. listopada u Poštanskom uredu 10101 Zagreb, Jurišićeva 13. Ovo prigodno izdanje poštanske marke, kao i sva ostala izdanja poštanskih maraka, moguće je kupiti u internetskoj trgovini, www.epostshop.hr.

□

OTKRIVENA VLAČIĆEVA SPOMEN-PLOČA

Otkrivanje spomen-ploče Matiji Vlačiću Iliriku u Lutherstadt Wittenberg

Wittenberg /09.09. 2020./ U svjetskom središtu protestantizma, u Lutherstadt Wittenbergu, svečano je otkrivena spomen ploča **Matiji Vlačiću Iliriku**, hrvatskom i njemačkom protestantskom teološkom velikanu, koji je u ovom drevnom gradu djelovao punih osam godina, od 1541. do 1549. godine. Kuća se nalazi u samom središtu grada, na Kirchplatz broj 10, nedaleko evangeličke *Gradske crkve Sv. Marija*, u kojoj je služio i propovijedao sam **Martin Luther**, vjerski reformator, osnivač protestantizma i središnji lik reformacije.

Ploču **Matthiasu Flaciusu Iliricusu**, kako glasi latinizirano Vlačićevo ime, otkrili su brigadir **Gordan Klanac**, vojni izaslanik u veleposlanstvu Republike Hrvatske u Saveznoj Republici Njemačkoj i teolog **dr. Luka Ilić**.

Nazočne su prigodnim govorima pozdravili nadgradonačelnik **Torsten Zugehör** i Gordan Klanac. Luka Ilić, župnik Evangeličke crkvene zajednice Balzheim, govorio je o Vlačićevu životu i Vlačićevom djelovanju kao crkvenog povjesničara i hebreista. **Dr. Wolfgang Klem**, predsjednik wittenberškog Rotary kluba, predstavio je djelovanje ove udruge, koja se materijalno i financijski brine o gradskim spomen-pločama, dok je **dr. Richard Thomas**, član Rotary kluba, govorio o povijesti wittenberških spomen-ploča i njihovu značenju za grad i njegove stanovnike.

Svečanost su svojom nazočnoscju uveličali biskup regije Halle-Wittenberg, **dr. Johann Schneider**, župnik Sv. Marije, **dr. Johannes Block** i **dr. Stefan Rhein**, ravnatelj Zaklade Lutherova spomen-područja i veliki poznavatelj humanizma i reformacije. Među uzvanicima bila je i superintendantica Evangeličkog crkvenog kruga Wittenberg, **dr. Gabriele Metzner**.

Nakon otkrivanja spomen-ploče Gordan Klanac i Luka Ilić upisali su se u Zlatnu knjigu grada Lutherstadt Wittenberga.

tekst i foto: *Aleksandra Brnetić*

Povodom 500. obljetnice rođenja

STJEPAN KONZUL ISTRANIN

STJEPAN KONZUL ISTRANIN

Poprsje je izradio Alojz Čargonja,
a postavljeno je 3. rujna 1991. godine

Photo Copyright by Angela Ilić

(Buzet, 1521. – Eisenstadt / Željezno, Burgenland / Gradišće, Austrija, 1579.)

Iz redova popova glagoljaša potekao je i poznati istarski protestant Stjepan Konzul Istranin. Rođen je 1521. u Buzetu. O njegovom školovanju nema povijesnih podataka, samo znamo da je bio glagoljaški svećenik u središnjoj Istri (Starom Pazinu). Zbog prihvaćanja protestantskog učenja protjeran je 1549. g. i morao je napustiti svoju župu i otići u progonstvo. Najprije je bio u Ljubljani, a zatim u Kranju gdje je obavljao službu protestantskog propovjednika.

Godine 1552. pridružio se Primožu Trubaru u Njemačkoj u Rothenburgu na Tauberi, a slijedeće godine se preselio zajedno s Trubarom u Kempten. Iza toga se zaposlio kao učitelj pjevanja u Regensburgu. Nakon toga, 1557.g., započeo je prevođenje Trubarovog slovenskog prijevoda Novog zavjeta na hrvatski jezik. Slovenski protestanti, zajedno s Antunom Dalmatinom i Grgurom Vlahovićem pozitivno su ocijenili njegove prijevode 1559.g., te su smatrali da su tekstovi razumljivi i na širem području Hrvatske, Dalmacije, Bosne i Srbije. Konzul je zajedno s Hansom Ungnadom i Trubarom organizirao rad slavenske protestantske tiskare u Urachu (djelovala od 1561. do 1565.), te je zajedno

s Dalmatinom, prema Trubarovim tekstovima, tiskao Tabla za dicu, luteranski katekizam, i zatim Novi zavjet na hrvatskom jeziku, odnosno Prvi i drugi del Novoga Testamenta. Nakon tiskanja prvoga djela, između Konzula i Trubara došlo je do nesuglasica oko kvalitete prijevoda, pa su prekinuli suradnju. Godine 1562. Konzul se uputio u Istru i, pokazujući svoje prijevode i knjige, nastojao dobiti moralnu i novčanu potporu za rad tiskare. Nakon povratka u Njemačku, također je obilazio brojne gradove u potrazi za novčanom potporom. No, nakon Ungnadove smrti 1564.g. tiskara više nije imala pokrovitelja. Te godine je na vlast došao nadvojvoda Karlo (koji je vladao središnjom Austrijom) i situacija se znatno promijenila u južnoslavenskim zemljama pod habsburškom vlašću. Karlo je bio drugačiji od svog mnogo tolerantnijeg brata, cara Maksimilijana II. i promovirao je katoličku protureformaciju. On je 1564. g. započeo s progonom protestanata i spaljivanjem njihovih knjiga u Štajerskoj, Koruškoj, Kranjskoj, Goričkoj, Primorju i Pazinskoj Knežiji.

Konzul se 1566. g. vratio u Regensburg, gdje je 1568. kod tiskara Ivana Purgara (Johann Burger) sa Dalmatinom objavio prijevod Brenzove Postile na latinici. Nakon Regensburga seli se u Željezno (Eisenstadt, Kismarton) u zapadnu Ugarsku na poziv tamošnjeg plemića, gdje među novopridošlim hrvatskim stanovnicima propovijeda protestantizam. Tamo i umire 1579. godine.¹

Luka Ilić

¹ <https://flacius.info/vazni-reformatori/> Pregledano 14.01.2021.

Anlässlich des 500. Geburtstags von Stephan Consul

STEPHAN CONSUL AUS ISTRIEN

Buzet, 1521 – Eisenstadt / Željezno, Burgenland / Gradišće, Österreich 1579

Einer der glagolitischen Priester war auch der bekannte Protestant Stephan Consul aus Istrien. Er wurde 1521 in Buzet geboren. Über seine Ausbildung bestehen keine historischen Angaben, es ist nur bekannt, dass er als glagolitischer Priester im Zentralistrien (im Alten Pazin) tätig war. Wegen seiner Annahme der protestantischen Lehre wurde er 1549 vertrieben, so dass er seine Pfarre verlassen und sich ins Exil begeben musste. Zuerst ging er nach Laibach, dann nach Krainburg (Kranj), wo er das Amt des protestantischen Predigers übernahm. Im Jahr 1552 kam er nach Deutschland, wo er in Rothenburg ob der Tauber mit Primus Truber in Verbindung trat, und schon ein Jahr später zog er zusammen mit Truber nach Kempten in Allgäu. Danach fand er eine Stelle als Gesanglehrer in Regensburg.

Im Jahr 1557 begann er mit der Übersetzung des Neuen Testaments in die kroatische Sprache. Slowenische Protestanten, zusammen mit Anton Dalmata und Grgur Vlahović, beurteilten im Jahr 1559 seine Übersetzungen positiv und waren der Meinung, dass diese Texte auf dem gesamten Gebiet Kroatiens, Dalmatiens, Bosniens und Serbiens verständlich sind. Consul organisierte zusammen mit Hans Ungnad und Truber die Arbeit der slawischen protestantischen Druckanstalt in Urach (von 1561 bis 1565) und zusammen mit Dalmata druckte er nach Trubers Texten das Werk *Tabla za dicu*, den lutherischen Katechismus, und danach auch das neue Testament in kroatischer Sprache, beziehungsweise *Den ersten und den zweiten Teil des Neuen Testaments*. Nach dem Druck

des ersten Teils kam es zwischen Truber und Consul zu Unstimmigkeiten wegen der Druckqualität,

Gedenktafel für Stephan Konsul und Anton Dalmata
im Uracher Stift

so dass ihre Zusammenarbeit bald danach unterbrochen wurde.

1562 begab sich Consul nach Istrien, wo er überall seine Übersetzungen und Bücher zeigte, um moralische und finanzielle Unterstützung für die neugegründete Druckanstalt einzu-

fordern. Nach der Rückkehr nach Deutschland besuchte er zahlreiche Städte auf der Suche nach finanzieller Unterstützung. Nach Ungnads Tod im Dezember 1564

verlor die Druckanstalt ihren wichtigsten Gönner. In diesem Jahr kam Karl II., Erzherzog von Innerösterreich,¹ an die Macht, und die Situation in den süd-

slawischen Ländern unter habsburgischer Herrschaft änderte sich wesentlich. Karl II. war ganz anders als sein viel toleranter

Bruder, Kaiser Maximilian II. und propagierte die katholische

Gegenreformation. 1564 begann er die gewaltsame Verfolgung der Protestanten und ordnete die Verbrennung ihrer Bücher in Steiermark, Kärnten, Krain, Oberkrain, im Küstenland und in der Paziner Grafschaft an.

Consul kehrte 1566 nach Regensburg zurück, wo er 1568 beim Drucker Johann Burger zusammen mit Dalmata die Übersetzung der *Postille* von Johannes Brenz in lateinischer Schrift herausgab. Von Regensburg zog er auf Einladung eines dortigen Edelmanns nach Eisenstadt (Kismarton) in Westungarn, wo er den neuangesiedelten Kroaten über den Protestantismus predigte. Dort starb er 1579.

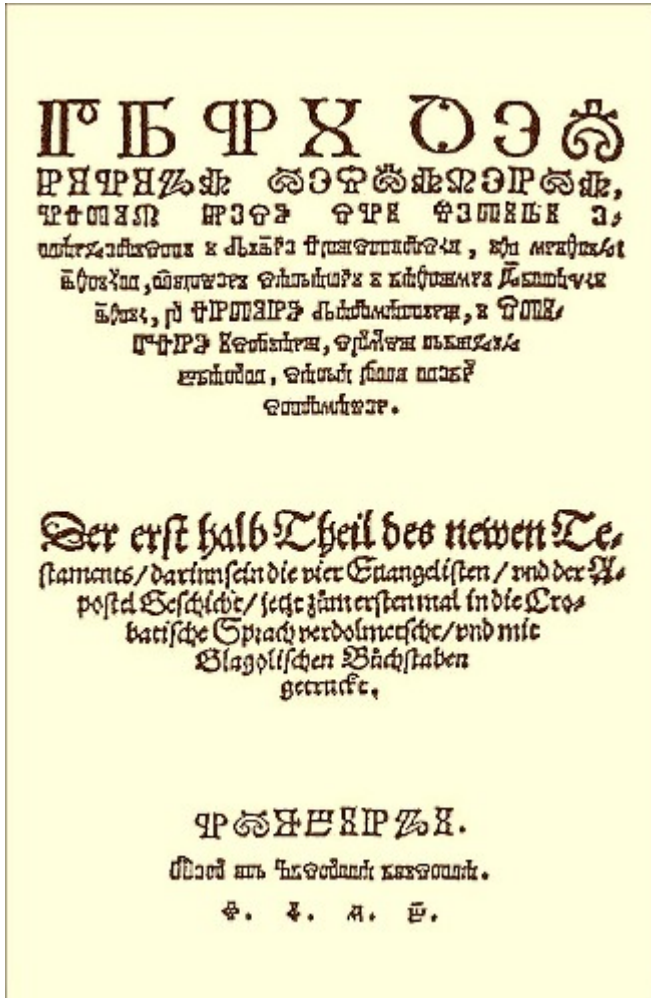
1579.

Luka Ilić

¹ Erzherzog Karl (1540-1590) gründete die Stadt Karlovac (dt. Karlstadt), die nach ihm benannt wurde

OD POTICAJA I PRIPREMA DO GLAGOLJIČKOGA NOVOGA TESTAMENTA (1562./63.)

Kad je riječ o hrvatskome protestantskom tiskarstvu u 16. stoljeću, onda se u prvom redu misli na tiskaru koja je djelovala (1561. – 1565.) izvan Hrvatske u Urachu (Njemačka) što ju je 1561. utemeljio, u dogovoru s Primožem Trubarom, Stipanom Konzulom i württem-berškim vojvodom Krištofom, barun Ivan Ungnad Weissenwolf od Soneka /Žinek, Koruška/ (1493. – 1564.), koji ju je najviše novčano podupirao.

U hrvatskoj povijesti Ungnad je poznat kao bivši zemaljski kapetan štajerske i hrvatsko-slavonske vojne granice (1543.) u službi Ferdinanda I. (1503. – 1564.), boreći se 37 godina protiv Turaka. Naginjući reformaciji, i napustivši svoje dužnosti i časti u službi Ferdinanda I., Ungnad se uputio 1555. u Württemberg (Njemačka) gdje ga je 1556. domicilno ugostio tamošnji vojvoda Krištof (1515. – 1568.), davši mu na raspolaganje dvorac Amandenhof u Urachu, bivši samostan sv. Amada u kojemu su prije boravili članovi reda „Braće zajedničkoga života“, koji su u smislu pokreta devotio moderna znanstveno i dušobrižnički djelovali od 1477. do 1517. godine.

...
Na temelju opće prevodilačke djelatnosti u Urachu (1561. – 1565.), usmjerene na hrvatsko prevođenje Biblije i drugih tekstova, tiskaru je u svojim pismima Ivan Ungnad nazivao: Windische, Chrobatische und Cirulische Trukheray (Zimmermann, 1937:45) – slovenska, hrvatska/glagoljička i ćiriljska tiska-ra koju je novčano, s ostalim njemačkim knezovima, najviše po-dupirao i spomenuti vojvoda Krištof, a povremeno im se pridružio i kralj Maksimilijan II. (1564. – 1576.).

...
S obzirom na tiskarsku produkciju spomenute tiskare u Urachu, bez pretjerivanja se može reći da je to bila najstarija hrvatska tiskara izvan Hrvatske u 16. stoljeću, koja je bila u funkciji od 1561. do 1565. U njoj je otisnuto više od 30 tisuća

primjeraka knjiga (uključujući i latinička djela na talijanskom i slovenskom jeziku) u trima pismima: latinici, glagoljici i ćirilici, i to: 14 hrvatskih knjiga na glagoljici, osam na ćirilici i šest knjiga na latinici (Bučar, 1910; Vorndran, 1976:294-295). Zasluga i briga za hrvatske tiskane knjige pripada Stipanu Konzulu i Antunu Dalmatinu koji su izdavački projekt ostvarivali sa suradnicima, od kojih su neki bili mahom glagoljaši (Crnković, 1985:97-105), kao što su: Juraj Juričić iz Vinodola, Juraj Cvečić iz Pazina, Leonard Merčerić iz Cresa, Matija Živčić u Pazinu, Ivan Fabijanić iz Pazina, Frane Hlej (Klej) u Gradišću (Gračišću), Ivan Lamella iz Pazina, Vinko Verne-ković, Matija Pomazanić iz Berma (Istra) i drugi koji su pomagali kod korektura hrvatskih knjiga tiskanih glagoljicom, ćirilicom i latinicom u Urachu.

...
Danas kad se u povijesti hrvatske kulture nastoji vrednovati svaki segment koji je njezin integralni dio, onda se iz takva vrednovanja nikako ne smije izlučiti tiskarsko i knjižno blago hrvatsko-uraške tiskare u 16. stoljeću, koje svoje mjesto ima u (višestrukome) obzorju znanstvenoga interesa i to:

1. u povijesti reformacije kod Hrvata i u Europi;
2. u povijesti glagoljice;
3. u povijesti prijevoda Biblije na hrvatski jezik;
4. u povijesti hrvatskoga jezika;

5. u povijesti hrvatskoga leksika;
6. u povijesti tiskarstva u Hrvatskoj i Europi;
7. u povijesti književnosti u današnjih gradišćanskih Hrvata (Austrija);
8. u povijesti hrvatske književnosti iz razdoblja reformacije;
9. u povijesti iluminacije tiskane hrvatske knjige u 16. stoljeću;
10. u povijesti europskoga knjižarstva.

Upravo iz tih razloga prišlo se izdanju glagoljičkoga pretiska Novoga testamenta (1562./63.) koji čitatelj ima u rukama, jer će i proučavateljima povijesti hrvatskoga jezika i leksika biti od velike koristi, pogotovo kad se zna da je to prvi, uopće, cjeloviti hrvatski prijevod NT. Stoga će mnogi bibliofili koji skupljaju prijevode Biblijā na raznim jezicima svijeta, moći upotpuniti svoju dragocjenu kolekciju još jednim vrijednim hrvatskim prijevodom dijela Biblije, Novim zavjetom.¹

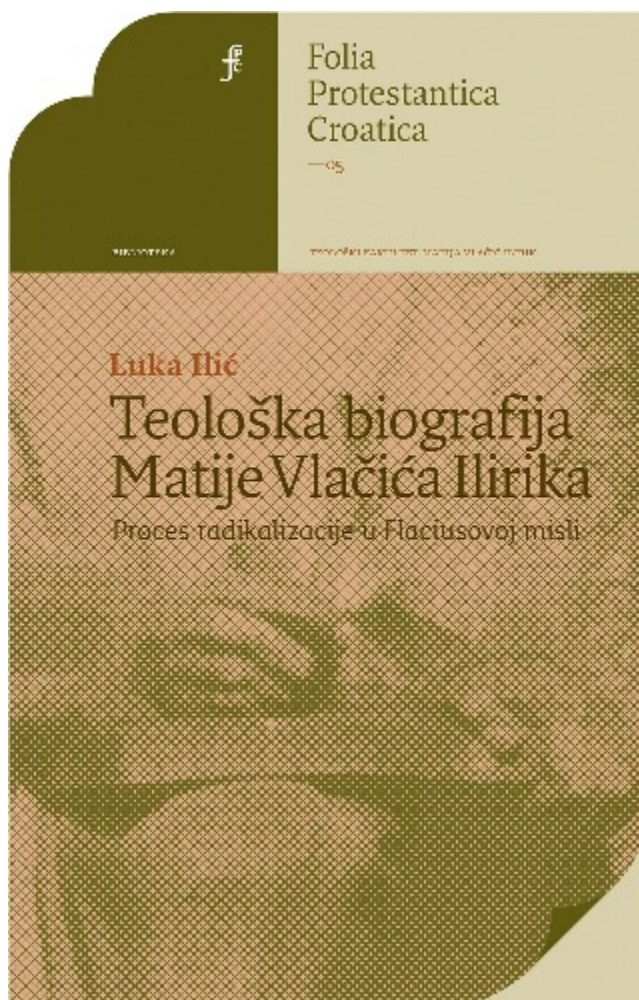
Alojz Jembrih

Luka Ilić

TEOLOŠKA BIOGRAFIJA MATIJE VLAČIĆA ILIRIKA

Proces radikalizacije u Flaciusovoj misli

Teološki fakultet Matija Vlačić Ilirik, Zagreb 2021.

Teološka biografija Matije Vlačića Ilirika: Proces radikalizacije u teologiji Matije Vlačića Ilirika djelo je dr. Luke Ilića, člana *Hrvatske kulturne zajednice – Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu*.

Matthias Flacius Illyricus, rođen u Hrvatskoj, (1520. - 1575.) bio je luteranski teolog i reformator koji je veći dio svog odraslog života proveo na njemačkim govornim područjima Svetog Rimskog Carstva, igrajući važnu ulogu unutar evanđeoskih crkava. Luka Ilić utvrđuje da se Vlačićeva teologija vremenom sve više radikalizirala i ispituje aspekte ovog procesa slijedeći dva paralelna traga. Jedna putanja usredotočena je na razvoj Flacijeve teološke misli, dok druga raspravlja o ključnim utjecajima i glavnim prekretnicama u njegovu životu, poput progonstva iz različitih gradova. Iako je Vlačić uživao određenu mjeru uspjeha i čak privukao značajan broj sljedbenika na kraća vremenska razdoblja, njegova radikalizirana teologija u konačnici je dovela do njegova javnog pada i narušila njegovo nasljeđe. Također se istražuju Vlačićeve veze s najvažnijim Wittenbergovim likovima, Lutherom i Melancthonom, zajedno s golemim osobnim i profesionalnim mrežama koje je Vlačić izgradio u carskim gradovima, a sve je to oblikovalo njegov teološki razvoj. Jedna od dominantnih tvrdnji je da je Vlačićevo razumijevanje istočnog grijeha i milosti bilo osnovni element za veći dio njegovog opusa. Istodobno, otkrića pokazuju da je Vlačić bio višeznačna osoba s interesom i sposobnostima u brojnim različitim akademskim područjima.

□

¹ Alojz Jembrih: Pogovor uz pretisak glagoljičkoga Novoga testamenta (1562./1563.), Teološki fakultet "Matija Vlačić Ilirik", ZAGREB, 2007. *Pretisak iz pogovora uz ljubaznu dozvolu autora i izdavača.*

NA PUTU ENERGETSKE TRANZICIJE

Aleksandra Brnetić (Berlin), i Ivica Košak (Idstein) u razgovoru za Riječ s dr. sc. Julijem Domcem, posebnim savjetnikom Predsjednika RH za energiju i klimu

2.10.2020. Berlin/Idstein/Zagreb ¹
U Hrvatskoj se još nije nazirao kraj rata, ali u Frankfurtu se već svako toliko sastajala grupica inženjera, izašlih sa hrvatskih sveučilišta, koji su razmišljali kako bi ta zemlja i njena bogomdana priroda trebale izgledati kad osvane mir. U dugim i žustrim diskusijama tražili su rješenja koja bi bila primjenjiva u gospodarenju hrvatskim agrarnim i šumarskim dobrom.

Ti hrvatski alumni, članovi akademске udruge AMAC – D, a među njima i Milan Červinka, Ivica Košak, Ivan Orešković, Zdenko Radoš, promišljali su načine kako u buduće gospodarske i znanstvene tokove integrirati hrvatske iseljenike. Usredotočili su se na pitanje korištenja biomase.

O tome se znalo i u Zagrebu pa ih je jednoga dana Institut Hrvoje Požar zamolio za kolegijalnu i stručnu pomoć u organiziranju nastupa na 10. međunarodnom kongresu i izložbi o korištenju biomase u Würzburgu, u lipnju 1998.

Institut je predstavio svoje djelovanje, ali je predstavio i hrvatski nacionalni energetska program. A i AMAC – D je imao svoj štand. Iz Zagreba je na skup u Würzburgu došao i Julije Domac, koji je tijekom studija na Fakultetu elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu dvije godine prije toga nagrađen posebnom Rektorovom nagradom za najbolji

Julije Domac, posebni savjetnik Predsjednika RH za energiju i klimu

studentski rad znanstvenoga sadržaja i radi poticanja budućeg znanstvenoistraživačkoga rada. U posljednjih dvadesetak godina Domac je napisao zavidan broj članaka, recenzent je radova za svjetske stručne časopise kao što su Energy Policy, Forestry Economics i Biomass&Bioenergy i objavio je više od 60 znanstvenih i stručnih radova u znanstvenim časopisima, ili ih je prezentirao na međunarodnim znanstvenim konferencijama. Ima i svoj blog na kojem između ostaloga piše: Pitanje energije i energetike je pitanje zaštite klime i opstanka na Zemlji, pitanje političkog i gospodarskog suvereniteta i pitanje napretka jedne nacije.

U međuvremenu dr. sc. Julije Domac ima svoj ured u Predsjedničkim dvorima na Pantovčaku.

Vi ste, gospodine Domac, savjetnik predsjednika Republike za energiju i klimu, a o nedavno vodite i njegovo Vijeće za energetska tranziciju.

Dr. Julije Domac - veleposlanik Europskog klimatskog pakta

Europska komisija pokrenula je 9. prosinca 2020. **Europski klimatski pakt**, krovnu klimatsku platformu na razini cijele Europske unije, koja poziva ljude, zajednice i organizacije na sudjelovanje u klimatskim akcijama i grade zeleniju Europu. Kao dio **Europskog zelenog plana**, Klimatski pakt predstavlja prostor za politički dijalog, razmjenu informacija, raspravu i djelovanje u vezi s klimatskom krizom na svim razinama - od najviše politike do sve većeg europskog klimatskog pokreta.

Na svečanom 'online eventu' koji je održan 16. prosinca 2020., EK je imenovao prve veleposlanike čija je zadaća informirati, inspirirati i podupirati klimatsku akciju u svojem okruženju i mrežama kroz koje djeluju. Jedan od prvih imenovanih veleposlanika je i **dr. sc. Julije Domac**, ravnatelj **Regionalne energetske agencije sjeverozapadne Hrvatske, predsjednik Europskog udruženja regija i gradova (FEDARENE)** i prvi posebni savjetnik predsjednika Republike Hrvatske za energiju i klimu.

<http://www.energetika-net.com/vijesti/zastita-okolisa/dr-domac-veleposlanik-europskog-klimatskog-pakta-31526>

Pregledano 13.01.2021.

Kakvo je stanje u Hrvatskoj s energetska tranzicijom, na terenu, među običnim ljudima, u gospodarstvu, državnoj administraciji? Treba li takav savjetnik i to vijeće?

Julije Domac: Ja bih rekao da je stanje u Hrvatskoj među građanima prilično dobro. Građani su sve više svjesni potrebe korištenja čiste

¹ Tekst razgovora s Dr. sc. Julijem Domcem objavio je portal Hrvatski glas Berlin 15. 10. 2020. godine i časopis Matica u izdanje Hrvatske matice iseljenika u brojevima 11 i 12 za 2020. godinu.

energije i potrebe zaštite klime. Neke relevantne ankete su pokazale da su naši građani među najzabrinutijima u Europi, što se tiče klimatskih promjena, što je zapravo bilo iznenađujuće. Ja bih očekivao da će takva zabrinutost biti veća u nekim razvijenijim državama, članicama Europske unije, nego kod nas.

To je zapravo ohrabrujuće jer nam na neki način daje mandat da se tom temom bavimo. Što se tiče lokalne razine u Hrvatskoj, dakle gradova, općina pa i županija, mislim da tamo ima projekata koji su vrlo napredni i koji bi se, u to sam siguran, mogli naći bilo gdje u Europi. Na primjer, jedna općina Brdovec, koja je mala općina, razvija projekt elektromobilnosti na način da uvodi električne bicikle kao komponentu da građani idu na posao, imaju linije električnih autobusa, punionice za električna vozila. Zatim je tu i općina Pokupsko, koja je mala i siromašna je financijama, ali ima toplanu na biomasu, griju se na lišće, slamu, komušinu i drva.

Njihove kotlovnice na biomasu bi mogle biti bilo gdje u Njemačkoj ili u Austriji. Imaju i vrtić koji hlade i griju na dizalice topline. Oni su prije tri godine u Bruxellesu dobili jednu lijepu nagradu. Takvih primjera na lokalnoj i na regionalnoj razini ima jako puno.

Ako Vas dobro razumijem, tih je primjera samo u sjevernoj Hrvatskoj?

Domac: To je sjeverna Hrvatska, to je točno. Postoji, doduše, velika razlika između sjeverne i južne Hrvatske. U Dalmaciji bismo za sada jako rado vidjeli takve projekte. Makar, a činjenica jest da su naši otoci, konkretno Hvar, Brač, Korčula, izradili strategiju i planove za energetske tranzicije. To su planovi izrađeni na razini cijelog otoka. Trebate znati da su naši otoci nažalost podijeljeni na općine i gradove. Otoci na sjeveru Hrvat-

Prva toplana na biomasu, Pokupsko 2015.

ske - Krk, Cres, Lošinj su već šampioni u količini instaliranih kWh. Ali i po načinu na koji se razdvaja otpad, kako se potiču električna vozila, broj punionica za električna vozila, taj dio Hrvatske je debelo na putu energetske tranzicije. U tom smislu je uloga savjetnika Predsjednika potrebna i opravdana. Drago mi je da je predsjednik Milanović prepoznao trenutak u kojem se nalazi Europa, da je prepoznao da je Green Deals postao osnovna filozofija razvoja Europske unije, a Vijeće okuplja istaknute stručnjake, i znanstvenike, poduzetnike i investitore na području Hrvatske, koji će onda davati praktične smjernice koje će predsjednik komunicirati prema hrvatskoj vladi i slati poruku što i kako u Hrvatskoj treba praktično napraviti.

Očekujete li poteškoće u toj komunikaciji?

Domac: Ja očekujem dobru komunikaciju. Dobra komunikacija na neki način već i postoji. Ne govorim o najvišoj razini koja je sfera visoke politike i to ne bih komentirao. Ali na razini ministarstava očekujem dobru komunikaciju. Ha! Očekujem da će Vijeće na neki način povećavati tu ambiciju i potrebu da u Hrvatskoj donosimo

promjene, a da će to ministarstva slijediti koliko to budu mogli – a eto! – zbog različitih razloga. To je tema koja je u nacionalnom interesu i ne bi smjelo biti nekih nesuglasica oko toga.

Pred Hrvatskom je ozbiljan posao na izradi nacionalnog plana oporavka od posljedica pandemije koronavirusa, zvanog covid-19. Plan oporavka Europske unije težak je ukupno 750 milijardi eura, ali 30 % treba uložiti u zaštitu klime i u zaštitu od stakleničkih plinova. Iz tog paketa Hrvatskoj pripadaju 3 milijarde i 200 milijuna eura. Stoga Vas pitam u koje bi to projekte po Vašem mišljenju trebalo investirati taj novac i ima li Hrvatska potrebne kapacitete za planiranje i izvedbu tako velikih investicija?

Domac: Hrvatska sigurno ima stručne kapacitete. Mi smo stalno svjedoci da hrvatski stručnjaci, bez obzira na to radi li se o projektantima, izvođačima, poduzetnicima, rade na puno većim projektima izvan Hrvatske, nego u Hrvatskoj, i u Europskoj uniji i globalno. Kapacitet državne uprave nije tema koja je samo specifična za zeleni oporavak i za čistu energiju. Općenito kapacitet državne uprave u Hrvatskoj bi bilo bolje da je, eto,

Jedan od najudaljenijih jadranskih otoka postao je samoodrživ u energetskom smislu. PV postrojenje hrvatske HEP grupe u Visu započelo je s redovnim radom s 3,5 MW i baterijom od 1 MW.

veći, bolji, ambiciozniji, učinkovitiji. Mi moramo još tu našu državnu upravu dovesti na razinu jednog, eto, stroja koji servisira potrebe građana i potrebe Republike Hrvatske. Kažem, to nije samo tema vezana za energetiku, čistu energiju, zelene tehnologije. Ja se nadam, čak i vidim, doduše ne tako brzo kao što bih to želio, ali vidim ipak taj nekakav porast kapaciteta i učinkovitosti državne uprave.

Projekt koji bi se morao naći na tom dnevnom redu, a i ja ću to sigurno predlagati, je solarizacija Hrvatske. Dakle, korištenje fotonaponsa za korištenje solarne energije, od razine građana, gdje svatko od nas na svojoj obiteljskoj kući bi mogao i trebao imati fotonaponski panel za samoopskrbu, do razine bolnica i velikih potrošača, ali i poduzetnika. To se uostalom u Hrvatskoj i događa u jednoj mjeri, ali međutim to treba ubrzati i olakšati pa i uvesti financijske modele.

Što je s gradovima?

Domac: Gradovi moraju na dnevni red staviti zelenu tranziciju. Brojni gradovi to već rade. U tijeku je sad donošenje zakona o obnovi grada Zagreba nakon potresa i to je prilika da mi u Zagrebu počnemo razmišljati o tome da u centru grada, kao što je to slučaj u Beču, izbacimo grijanje na fosilna goriva, da širimo toplinski sustav, da otvo-

rimo posebne dijelove grada kao dijelove grada gdje će se štititi klima, da vidimo kako ćemo proširiti zelene površine, da vidimo kako ćemo zaštititi tekuću vodu kao zaštitu od porasta temperature. Takvi projekti su idealni za financiranje iz plana za oporavak.

Ali to nisu jedini projekti koje bi trebalo ostvariti?

Domac: Nisu naravno. Za sada su najbolji rezultati na području korištenja energije vjetra. Hrvatska je nedavno donijela premijski sustav i za očekivati je da ćemo mi imati jedan boom tih investicija bez potrebe da se to sufinancira iz fonda za oporavak ili bilo kojih drugih sredstava. To je naprosto već sada tržišno konkurentno. Naši poduzetnici grade vjetroelektrane na pr. u Crnoj Gori bez kune, dolara ili eura poticaja, kako god hoćete. Dakle, taj sektor će se dobro razvijati i on je dobro tretiran i ja tu puno očekujem.

Za oporavak bi se sigurno mogla sufinancirati, odnosno financijski potaknuti konverzija termalne energije, koje Hrvatska ima relativno dosta u nekim dijelovima, a koja je prilično skupa u dijelu istražnih radova i pripreme, ali puno obećava. Također bismo u dijelu investicija mogli sufinancirati male kotlovnice na biomasu, pogotovu za javne zgrade i za neka ruralna

naselja koja su energetske gledano nepovezani.

Hrvatski poduzetnici jesu uspješni u gradnji vjetroelektrana i na hrvatskim terenima, ali s druge strane, zbog svoje bezobzirnosti prema okolišu na kojem grade, jako lako upadaju u sukob sa građanskim udrugama koje brinu o zaštiti flore i faune. Kako riješiti taj problem?

Domac: Sigurno je da se taj problem mora riješiti nekim kompromisom i dijalogom, kao i svaki problem. Mislim da smo mi u Hrvatskoj vrlo dobro definirali područja koja su pod zaštitom i koja su u sustavu Ekološke mreže Natura 2000. Taj je postotak teritorija Republike Hrvatske zapravo vrlo visok, a ja bih čak rekao da je iznad prosjeka većine članica Europske unije. Da li je taj postotak čak i previsok, s obzirom na potrebe za investicijama u sadašnjem procesu razvoja, to je tema o kojoj treba diskutirati. Moje je osobno mišljenje da temu vjetroelektrane sigurno treba uskladiti sa situacijom na konkretnim staništima i sa stavovima tih udruga. Sigurno nije dobra ideja ugroziti staništa ptica ni nekih drugih životnih zajednica. Uz to mislim da se ponekad pretjeruje, kao u svemu, i da je

Vjetroelektrana Bruška

Detalji s prve sjednice Vijeća
za energetska tranziciju RH

percepcija vjetroelektrana lošija nego što bi trebalo biti. I kao da postoji nekakva prilično iracionalna percepcija oko energetske uporabe u Hrvatskoj. Čudno je da se baš ni jedno takvo postrojenje u Hrvatskoj ne može postaviti, a imamo ga u centru Beča, centru Kopenhagena i po svuda u Europi. Dakle, tu nedostaje dobre komunikacije.

Potpuno je ponekad opravdana zabrinutost naših zaštitara prirode jer su svjedoci i netransparentnog postupanja, koruptivnog postupanja i onih odluka koje nisu temeljene na struci i znanju...

...i konkretne opasnosti!

... i konkretne opasnosti. Ali ako uspijemo uvesti praksu da se radi stručno, transparentno i čisto, vjerujem da će onda dobar dio te zabrinutosti nestati.

Iz Vaših ustiju u Bože uši, kako se kaže. Europska komisija predlaže da novac iz europskih fondova dobiju samo članice koje poštuju europsko pravo. Dnevnik Die Welt iz Hamburga piše da bi nekoliko država u tom slučaju moglo ostati bez stotina milijuna eura, a među njima i Hrvatska. Ne služi li to Vaše Vijeće da se suzbije ono najgore? I ako da, kako to namjeravate to postići?

Domac: Vijeće je stručno tijelo koje savjetuje o energetske tranziciji. Mi ne savjetujemo nažalost, ili na sreću, o vladavini prava, o korupciji, o klijentelizmu, o kriminalu, o funkcioniranju pravosuđa i državne uprave, što su ključne teme koje onda zapravo utječu nažalost, i na energetska tranziciju, ali i poljoprivredu, zdravstvo i na sve aspekte djelovanja. Ja sam apsolutno pobornik zaštite europskog prava i inzistiranja na europskom pravu jer je to po mom shvaćanju smisao Europske unije. S te strane ulažem i ulagat ću svaki napor da Hrvatska bude zemlja bez korupcije, bez povrede prava i da se postupi u skladu s našim i europskim zakonodavstvom. Ja mislim da tu alternative nema.

Alternative nema, kažete. I velika većina građana to misli, ali pomaška nema. Što uraditi? Imate li neku ideju?

Domac: Tu je odgovornost na svima nama. Nama kao glasačima, nama kao ljudima koji rade u javnom sektoru, nama kao običnim građanima da osvijestimo da je korupcija zlo, da tu nema benefita u smislu da nekakva mala korist ili povlastica za mene ne će biti nikakva šteta za bilo koga drugoga. Bilo koja korist, pa i najmanja, koja je stečena nezakonito, je zapravo katastrofa za društvo. Tome moramo učiti svoju djecu, to promovirati ljudima oko nas, susjedima,

prijateljima. U političkom životu nema bez toga.

Ako je suditi po izbornim rezultatima, onda bi se moglo reći da su se hrvatski građani, govorim o građanima, koji žive u Hrvatskoj, pomirili s korupcijom.

Domac: Čini mi se da je sve jača svijest o tome da je korupcija neprihvatljiva. I mediji nam ukazuju na to da korupcijski slučajevi sve teže prolaze. Ja bih rado da je tako bilo od prvoga dana. Međutim, trend je ipak pozitivan.

Kad je 2013. Hrvatska ušla u EU, tada je na indeksu percepcije korupcije koju vodi Transparency international zauzela 57. mjesto, a danas je na 60. mjestu. Govori se da u Europskoj uniji od Hrvatske bolje „podmazuje“ samo Bugarska, Mađarska i Grčka.

Prof. Ulf Brunnbauer, znanstveni direktor Leibnizovog instituta za istočnoeuropska i južnoeuropska istraživanja u Regensburgu, kaže: Bez veza s utjecajnim ljudima nećete stići jako daleko!

Domac: To je sigurno praksa koja je prisutna. Ne bih rekao da je korupcija u Hrvatskoj čak toliko raširena u smislu novca koji se daje. Ali definitivno je u ovome što navodite i to se zove klijentelizam. Dakle, vi morate nekoga poznavati da bi se nešto desilo. To je opet nešto protiv čega se moramo boriti svaki dan vlastitim primjerom, utjecanjem na državne institucije, odgojem djece. Ja se trudim tako odgajati svoje dijete da, bez obzira što god ja radio, ona mora proći svoj put, svoju katarzu u obrazovanju, u karijeri, u bilo čemu. Klijentelizam je najveće zlo koje je trenutačno prisutno u Hrvatskoj.

Osim funkcije savjetnika predsjednika Milanovića, Vi imate još dvije važne funkcije. Jedna je međunarodna – od 2013. predsjednik ste Europskog udruženja

regija i energetske agencije za energiju i okoliš – FEDERANE, gdje ste trenutno u trećem mandatu, a druga nacionalna – od 2008. ravnatelj ste Regionalne energetske agencije Sjeverozapadne Hrvatske - REGA. Vi ste i u Političkom odboru EU-a Sporazum gra-donačelnika za klimu i energiju prema kojemu gradonačelnici raspravljaju o strateškim orijentacijama inicijative kako bi se ona što bolje uskladila s potrebama gradova. Koja je tu uloga i zadaća hrvatskih gradonačelnika i hrvatskih gradova?

Domac: Ja sam član Upravnog odbora te velike globalne inicijative, koja je potekla iz Europske unije. Sada je preko 9 000 tisuća svjetskih gradova u tome. U Hrvatskoj je 46 gradova potpisnika te inicijative, koji, a to su informacije koje ja imam, vrlo aktivno sudjeluju. Oni su izradili svoje akcijske planove za smanjenje emisije stakleničkih plinova i za korištenje čiste energije. Oni te planove provode, i moraju redovito izvještavati sekretarijat u Bruxellesu. I kao što sam rekao, brojni su projekti na razini gradova s kojima se, eto, Hrvatska zaista može ponositi.

Kažete da tema energetske tranzicije nije samo za odabrane, već se tiče svakog građanina Republike Hrvatske. Kažete da ćete to pokazati kroz svoj rad. S tim u vezi dva pitanja: Kako to namjeravate učiniti? Što ćete raditi?

Domac: Energetska tranzicija nemoguća je bez sudjelovanja svakoga od nas. Podizanje svijesti i uključivanje građana u projekte energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije bit će ključno za dostizanje ciljeva koji se svakim danom na razini Europske unije samo povećavaju. Spajati politiku i struku, javna i privatna ulaganja – ali transparentno, štititi javni novac kroz zagovaranje i pozivanje na transparentne provedbe, sve je

Biomasa kao ogrijev, briketi od komušine.

to dio posla koji radim već godinama i nastaviti ću ga raditi. Vijeće za energetska tranziciju predsjednika Republike Hrvatske, kojim predsjedam, pripremat će najkonkretnije moguće smjernice kako bi se u Hrvatskoj energetska tranzicija dogodila na korist svih nas. Koji mirovinski fond može biti bolji od ulaganja u fotonaponske elektrane?! To moramo omogućiti svima i svakom našem građaninu.

Mogu li se osnovne potrebe za energijom zadovoljiti isključivo tržišnim mjerama, ponudom i potražnjom? Najuspješnija europska država – Njemačka, rekla je: NE! Nijemci imaju socijalno tržišno gospodarstvo, uspostavili su pošteno tržišno natjecanje, zaposlenici imaju dobre radne uvjete, uživaju socijalnu skrb i javna im je služba kvalitetna. Pa stoga i potpitanje: Gdje je tu Hrvatska?

Domac: Sve što navodite - socijalno tržišno gospodarstvo, pošteno

tržišno natjecanje, dobri radni uvjeti, socijalna skrb, tiče se općenitog funkcioniranja države i društva i nije posebno vezano za energetiku. U energetici, ali i u zdravstvu, poljoprivredi i drugim djelatnostima Hrvatska ima još puno prostora za napredovanje i to se događa. Moramo biti svjesni da smo stara nacija, ali mlada država i da trebamo još učiti. Osobno se ponosim napretkom Hrvatske i činjenicom da radim ovaj posao.

Ima li Hrvatska elektrane na vjetar, ili barem relevantna prostorna rješenja, koja će privući investitore, a da oni ne moraju kupiti lokalne funkcionare i dužnosnike?

Domac: Na hrvatskom tržištu je u prošloj godini proizvedeno ukupno 12120 GWh električne energije od čega 1433 GWh (11,8 posto) u vjetroelektranama. Imamo apsolutno sve preduvjete da se u Hrvatskoj događaju dobri i veliki projekti, transparentno i na korist naših

građana, a ne nauštrb nas sviju. Jedan negativan primjer ne znači da je takav cijeli sektor. Hrvatsku na svim poljima muče korupcija i postoje primjeri nezakonitog poslovanja, ali toga je sve manje i taj trend ohrabruje.

Kineski grad Changzhou na rijeci Yangtze brojem stanovnika usporediv je s Hrvatskom. Slični su ne samo po broju stanovnika pretrpjeli su ratna razaranja, revoluciju i represivan jednopartijski sustav. Grad ima oko 4.5 milijuna stanovnika, ali mu je površina samo oko 7 % hrvatske. Lokalni BDP po stanovniku iznosi 20.812 američkih dolara. Imaju četiri sveučilišta i jedan tehnološki institut. Njihov obrazovni park godišnje daje 20 000 tehnoloških apsolenata. Svi diplomirani potpisuju ugovore o radu, a jednokratna stopa zaposlenosti trenutno je viša od 98%. Ima li Hrvatska osposobljenu radnu snagu za realizaciju aplikacija iz fondova Europske unije?

Domac: Mislim da je teško uspoređivati bilo koju europsku državu s Kinom i njezinim gradovima, tu su razlike naprosto prevelike. Hrvatska sigurno ima znanje i broj potrebnih stručnjaka, ali sada naš sustav trebamo još ubrzati i pojednostaviti. Izazov kod nas je i bolja međusektorska suradnja i brze i jednostavne reakcije na

rješavanje neočekivanih situacija kakve se uvijek događaju. Na sreću, moram naglasiti, da se situacija posljednjih godina mijenja nabolje, a konačni rezultat u povlačenju sredstava iz tekuće financijske omotnice EU fondova mogao bi izgledati jako dobro.

Ima li Republika Hrvatska savjesne i dobro obrazovane humaniste koji će upozoriti na moguća preusmjeravanja sredstava za provedbu Europskog zelenog plana u nenamjenske svrhe, npr. na privatne vile, zasipanje plaža i bankovnih računa tamo negdje preko mora. Ta je opasnost realna pa Vas pitamo kako to spriječiti?

Domac: Mislim da ovo i nije tema za humaniste već za državne odvjetnike, kriminaliste, policajce. Kriminal ne poznaje granice niti nacije, a borba protiv njega nema alternative. Naravno da bi bilo loše da dođe do zloupotrebe sredstava za provedbu Europskog zelenog plana. Posljedice bi bile loše ne samo za zelenu energiju nego i za moral nacije.

Velika brana korupciji su novinari, u cijelome svijetu. Ali ni tu stanje u Hrvatskoj nije dobro. Početkom kolovoza u hrvatskoj emisiji na Deutsche Welle govorilo se o najnovijem izvještaju Europske unije o medijskoj raz-

nolikosti i moglo se čuti da je stanje u Hrvatskoj katastrofalno pa se i citiralo iz izvještaja: „Novinari su predmet prljavih kampanja, poruka mržnje, prijatni smrću, zastrašivanja, uznemiravanja od strane policije i prijava zbog klevete.“ Sindikat novinara Hrvatske i Hrvatsko novinarsko društvo ukazuju na to da se položaj novinara još više pogoršao u krizi uzrokovanoj covidom 19. Što su Vama novinari?

Domac: Novinari jesu i trebali bi biti korektiv društva. Oni koji propituju, istražuju, ukazuju na probleme, znaju postaviti pitanje, ali i oni koji znaju prenijeti odgovore na postavljena pitanja. Novinarstvo mora biti slobodno, ali smo isto tako svjesni da novinarstvo vrlo često nije slobodno. Mediji su opterećeni prodajom oglasnog prostora, zaradom, kako bi mogli platiti svoje novinare i tu se vrlo često pada u zamku. Danas je jako važno znati razlučiti profesionalce od onih koji to nisu. Nije svatko novinar tko zna pisati, novinarstvo je struka koja se uči i teše godinama. Novinari su potrebni i ključni za svaku demokraciju s jednim od najodgovornijih poslova - prenošenjem istine.

Novinari svojim vijestima oblikuju stvarnost u kojoj živimo i smatram da je to iznimno odgovoran posao, jednako kao što je i iznimno opasno kada mu se ne pristupa profesionalno i ozbiljno. Ponosan sam da sam i u rad prije spomenutog Vijeća uključio predstavnika novinarske struke kojeg je imenovalo Hrvatsko novinarsko društvo.

Hvala na razgovoru!

PROGRAM UPORABE ENERGIJE BIOMASE I OTPADA - BIOEN

U više se zemalja u razvoju provodi energetska obrata. Taj razvoj omogućit će upravo tim zemljama vodeću ulogu u tranziciji energetskega sektora.¹

Preokret u primjeni i proizvodnji energije u skladu sa zaštitom okoliša zadaća je ponajprije industrijski razvijenih zemalja koje u atmosferu ispuštaju 80% otpadnih plinova. Ali i slabije razvijene, južne zone moraju se na vrijeme uklopiti u energetska tranzicija kako bi se izbjegla klimatska katastrofa. Prema procjenama Svjetske energetske agencije (IEA), u zemljama u razvoju će, kao posljedica rasta pučanstva te industrijalizacije i modernizacije, porasti otpad ugljičnog dioksida (CO₂) za 60% do 2005. god. Od 1993. postoji u Pekingu državni energetska institut **Be Con**. Početni rad toga državnog organa bio je organiziranje tečajeva o štednji energije. Direktor Be Cona u svom izvještaju iznosi kao najveći uspjeh studiju *Least-cost-Planning* za planiranje pekinškog industrijskog centra *Šenzen*. Prema podlogama istraživačkog rada, snaga električnih centrala mogla se smanjiti s prvotno planiranih 2400 MW na 1800 MW. Napori za uvođenje u primjenu suvremenih tehnika u energetici postoje i u Indiji gdje se u neposrednoj industrijskoj proizvodnji sve više rabe sustavi kogeneracije, npr. u šećerana. Jednu od vodećih uloga ima **Thata**, institut za energetska istraživanja u New Delhiju. Posebice se poklanja pažnja kombiniranim uređajima, kao npr. rashladnim uređajima koji procesnu toplinu rabe u proizvodnji. Tako u Indiji više plantaža upotrebljava otpadnu toplinu iz hladnjača za proces sušenja. Promišljena primjena energije, pogotovo obnovljivih oblika, može se u dogledno vrijeme pokazati kao strateška prednost. To je mišljenje koje zastupa i Christopher Flavin, ekspert za energetiku u *Washingtonskom Worldwatch Institutu*. Flavin ocjenjuje kako zemlje

trećega svijeta imaju, dugoročno, dobre šanse za ulazak u solarno doba. Drugačije nego industrijski razvijene zemlje, one nisu vezane za dugoročne investicije u proizvodnju i promet fosilnih energetika koje se polako isplaćuju. Indija već sada zauzima značajno mjesto u svjetskoj ljestvici primjene solarne ili pak energije vjetra. *Ako i druge zemlje trećega svijeta budu slijedile taj primjer, bit će to za njih uvod u industrijsku revoluciju*, kazao je Flavin na Klimatskoj konferenciji 1995. u Berlinu.

I Svjetska banka podupire u novije doba takav kurs razvoja. Na Klimatskoj konferenciji UN-a predstavljena je Solarna inicijativa, koja će sljedećih godina imati na raspolaganju 400 mil. US\$. Sa sudjelovanjem privatnog kapitala bit će angažirano ukupno 1,6 mrđ. US\$ za uporabu i unapređenje tehnike za dobivanje energije iz obnovljivih izvora. To je izjavio Kenneth Newcombe, stručnjak Svjetske banke. Između ostalog, to će biti 20 MW instalirane snage u vjetrenjačama u Indiji i Costa Rici. *Vjetrenjače su već danas komercijalne energetske centrale koje su se na tržištu potvrdile*, izjavio je Newcombe. Ali i u ostalim oblicima proizvodnje energije iz obnovljivih izvora očekuje se pad proizvodne cijene. Hidroenergija nije više jedina moguća tehnologija koja omogućuje komercijalnu primjenu obnovljivih izvora energije. U svjetskim razmjerima odvija se robno platni promet u vrijednosti preko 1 mlrd. US\$ na području primjene sunčane energije. Samo u Njemačkoj je 1994. godišnji promet za razvoj i uporabu vjetrenjača dosegao 600 milijuna DM, i to s 3 do 4 tisuće zaposlenih.

Toplinski kolektori sunčane energije dosegli su promet 1994. god. vrijedan 400 milijuna DM. Također je izgradnja elektrana na biomasu (slama, drvo, organski otpad) u Njemačkoj u snažnom porastu. Za razliku od prije pet godina, kada se plaćalo 8000 DM za instalirani kilowat, danas je investicijska svota 2000 do 2500 DM po instaliranom kilowatu i vjetrenjači. Na vjetrovitu položaju cijena el. energije dobivene

od vjetra iznosi 14 do 20 Pf/g po kWh. Toplinski solarni kolektori postali su rentabilni i u srednjoj Europi s cijenom 9 do 12 Pf/g/kWh. U sunčanim predjelima solarni kolektori proizvode termalnu energiju po cijeni od 9 do 12 Pf/g/kWh, što čini čvrstu komercijalnu alternativu i ekološku prednost naspram fosilnoga goriva.

Tehnološka uporaba biomase organskih otpada u poljoprivredi ili šumarstvu posebice je razvijena u skandinavskim zemljama i u Austriji. U praksi se pokazalo da kod uporabe biomase sustavi kogeneracije imaju prednost. Uporaba električne i termičke energije kao procesne topline pruža dodatnu šansu za razvoj proizvodne infrastrukture u agrarnom sektoru gospodarstva. Prema dinamici razvoja energetskega sektora na osnovama obnovljivih sirovina, u SR Njemačkoj se prognozira porast zaposlenih u tom gospodarskom sektoru od sadašnjih 5 do 7 tisuća na 70 do 100 tisuća. Kod tih procjena za SR Njemačku ne smije se izostaviti činjenica kako se u slučaju te visokorazvijene industrijske zemlje kultura uporabe obnovljivih izvora energije desetljećima zanemarivala. Sličnu situaciju nalazimo i u ostalim industrijski razvijenim zemljama. To dovodi zemlje u razvoju na polju uporabe obnovljivih izvora energije u iste početne pozicije s razvijenim industrijskim državama. Globalno značenje primjene ekološki opravdanih izvora zahtijevat će i know-how - sharing, što je dodatna šansa za uključivanje industrijski nerazvijenoga gospodarstva u primjenu obnovljivih izvora energije. Tehnološki transfer je modalitet koji i hrvatskom gospodarstvu pruža mogućnost uključivanja u industrijsku revoluciju energetskega obrata. Pri tome može upravo "Iseljena Hrvatska" odigrati nemalu ulogu. Ne samo izravnim uključivanjem povratnika i njihova kapitala, nego i aktivnom promidžbom hrvatskog gospodarstva uz pomoć stručnjaka zaposlenih u inozemstvu. Tisuće apsolutenata hrvatskih sveučilišta kapital su koji se može ugraditi ne samo u obnovu ili izgradnju,

¹ Ivo Deredo, dr. sc., *Energija i čist okoliš – osnovice ekonomskog razvoja Hrvatske*, Glasnik broj 4, AMAC-D, Frankfurt, 1998. Str. 23-24

Udruženje bivših studenata hrvatskih sveučilišta AMAC - Deutschland e. V. na 10. europskoj konferenciji o uporabi biomase, Predstavnice agronomskog fakulteta iz Zagreba sa Srećkom Bošnjakovićem HIT&E iz Stuttgarta i Ivicom Košakom AMAC-D e.V. od 8. do 10. 6. 1998. u Würzburgu. Foto: Julije Domac

nego i u tranziciju gospodarske kulture u domovini. Strukovna društva kao što su AMAC-D ili HIT&E u SR Njemačkoj, spremno su dati svoj doprinos tome radu. Sa stajališta hrvatskih državljana koji kroz strukovna udruženja u Njemačkoj nastoje pridonijeti razvitku domovinskog kako gospodarstva, tako i znanosti, postavlja se pitanje globalnog pristupa kod davanja zahtjeva za javna sredstva u Europskoj uniji. Niz formalnosti koje su potrebne nije moguće ispuniti preko stajališta volonterskih udruga, tj. e.V.-a u Njemačkoj. Zato se moje pitanje odnosi na potrebu za institucijom Republike Hrvatske u SR Njemačkoj koja bi informativno i savjetodavno surađivala na promidžbi gore navedenih programa, kako u hrvatskim gospodarskim i znanstvenim krugovima, tako i u poduzetništvu hrvatskog iseljeničtva u SR Njemačkoj. Protiv ovakvih zahtjeva često se podiže etatizam kao tužba. Ali podsjetimo se: ADAC e.V. je najveći njemački motosportski klub. To je poznato; ali manje je poznato kako većina helikoptera koji pod njegovim imenom vrše službe za spašavanje u Njemačkoj pripada ministarstvu obrane i njima upravljaju piloti savezne vojske.

Društvo C.A.R.M.E.N. e.V. - *Centrales Agrar-Rohstoff-Marketing- und Entwicklungs-Netzwerk* - financira svoju aktivnost iz budžeta pokrajinske vlade Bavarske. Energetski sektor gospo-

darstva s kratkim rokovima isplate uloga može biti vrlo zanimljiv za namjensku štednju.

Uporaba i održavanje malih lokalnih energetskih centrala s primjenom obnovljivih izvora energije isto tako, jer to je i stvaranje industrijsko-obrtničkih radnih mjesta u seoskoj sredini.

TEHNOLOŠKA PRIMJENA BIOMASE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pokretanje Nacionalnog energetskog programa BIOEN 1997. god. novost je u prakticanju energetske politike u Hrvatskoj.

Društvo AMAC-D e. V. aktivno je u traženju rješenja koja bi bila primjenjiva u gospodarenju agrarnim i šumarskim dobrom u Hrvatskoj, s posebnom pozornosti na integraciju iseljenika u gospodarske i znanstvene tokove domovine. AMAC-D e. V. u suradnji s hrvatskim Energetskim institutom "Hrvoje Požar" iz Zagreba, organizirao je promidžbu Hrvatskog nacionalnog energetskog programa na 10. međunarodnom kongresu i izložbi o primjeni biomase, koji je od 8. do 11. 6. 1998. godine održan u Würzburgu/SRNJ. Pokretanje Nacionalnog energetskog programa 1997. god. novost je u prakticanju energetske politike u Hrvatskoj.

To je početak primjene organizirane skrbi o energetskom sektoru i uporabi energije.

Posebna se sekcija toga programa u zagrebačkom Energetskom institutu "Hrvoje Požar" bavi uporabom biomase: projekt BIOEN. S 43,5% šumskog zemljišta u ukupnoj državnoj ploštini, u usporedbi s drugim zemljama i regijama Europe, Hrvatska pripada među zemlje sa značajnim šumskim zemljištem; to joj, među ostalim, jamči i izglednost većeg iskorištenja i udjela biomase u ukupnoj energetskoj bilanci. Sada se oko 5% sveukupnih hrvatskih energijskih potreba zadovoljava drvom. Suvremena tehnologija kogeneracije omogućava dobivanje i toplinske i električne energije iz jednog izvora goriva - biomase.

To rješenje može kratkoročno omogućiti znatno povećanje udjela biomase u proizvodnji energije. Poticaj za uporabu biomase od strane AMAC-D e.V. jest njegovo upućivanje na vlastiti interes sudionika, bio on novčani ili se iskazao kao porast udobnosti življenja, isključenja teškog rada, briga o okolišu, želja za povećanjem iskoristivosti obnovljivih energenata i sl.

Cilj koji slijedi AMAC-D e.V. jest želja da se "u igru" uvedu hrvatske znanstvene institucije. Pored Energetskog instituta, na hrvatskom izložbenom prostoru sudjelovali su i fakulteti šumarstva i agronomije iz Zagreba.

AMAC-D e.V. je na 10. europskoj konferenciji o primjeni biomase prikazao sljedeće:

- *Sirovinski potencijal biomase u Hrvatskoj.*
- *Prikazivanja svojevrsne botaničke karte Hrvatske, što će imati popratni efekt;*
- *Turističku promidžbu Hrvatske*
- *Tehnološke mogućnosti hrvatske industrije u neprehrambenoj (non food) primjeni agrarnih proizvoda*

Posebice zanimljivo za AMAC-D:

- *uključivanje znanstvenih institucija u promidžbu Hrvatske,*
- *Gospodarske studije za stvaranje novih radnih mjesta u ruralnom području*
- *predstudija za primjenu otpada iz agrarne proizvodnje što je svojevrsna mobilizacija dosad skrivenih - nekorisćenih - rezervi.*

*Ivica Košak, dipl. ing.
Glasnik broj 4, AMAC-D e.V., Frankfurt,
1998. Str. 21-22*

DU MUSST

du musst dieses Bild lesen und sehen können... du musst tun was ich sage... du musst es nur wollen... du musst das nicht verstehen...

du musst es nur tun... du musst dir nur sagen lassen... du musst stark sein... du musst nur immer fest daran glauben...

du musst etwas Neues erfinden... du musst die Bewegung im Stillstand suchen... du musst angemeldet sein... du musst mich lieben oder von mir gehen... du musst deine Neigung verschließen... du musst dein dunkles Selbst zu erkennen geben

du musst mit der Wand reden... du musst kämpfen... du musst mir Antwort geben... du musst dahin, wo's weh tut...

du musst dein Leben ändern... du musst deinen Gang einlegen... du musst riskieren... du musst dich anpassen...

du musst die Antwort auf die Frage finden... du musst abnehmen... du musst fühlen... du musst glauben...

du musst dich in die Schablone einpassen... du musst die Wirklichkeit sehen... du musst nur mit dem Herzen sehen...

du musst aushalten was über deine Kraft geht... du musst dich dafür schämen... du musst alleine gehen...

du musst steigen oder sinken... du musst ihn erkennen, den Moment der Wahrheit... du musst mir die Wahrheit sagen.

du musst ein Schwein sein... du musst bereit sein... du musst den Gürtel enger schnallen... du musst beantragen...

du musst keine Angst vor diesem Bild haben... du musst es formen, dass es zu dir passt oder weggehen...

du musst wohl ein Arschloch sein... du musst den Weg finden... du musst anders schreien...

du musst an dich glauben... du musst irgendwann richtig auf die Schnauze fallen... du musst weg.

das alles muss au nicht, nur sterben... du musst mir verzeihen ich bin nur ein...

Ivo Cenkovčan, *DU MUSST*, - Detail, Öl auf Glas und Holz Gr. ca. 76 x 110 cm

IVO CENKOVČAN

Ivo Cenkovčan. mit Künstlernamen Ivo, ist eine interessante menschliche und künstlerische Erscheinung. Seine besondere Ausdrucksfähigkeit, Eigenheit und Gelöstheit habe ich zum ersten Mal in HLEBINE kennen gelernt, in der Galerie Hlebine, im Herbst 1994, wo ich mit großer Inspiration diese eigenwillige Ausstellung eröffnet habe. Öl auf Glas „armiert“ mit seinen speziellen Reliefframmen, individuell für jedes Bild besonders kreiert, werden zu Art-Objekten. Seitdem habe ich mich mit seinen anderen Bildern vertraut gemacht, im Original oder auch über erstklassige Diapositive, welche ein ausgezeichnete Fotograf und Reprofotograf Ivo Cenkovčan selbst hergestellt hat. Sein Künstlernamen ist ausschließlich Ivo und nur mit diesem unterzeichnet er ausnahmslos alle seine Werke. Cenkovčan steht für

Dokumente, Biographien, für Molve, Hlebine und das übrige Kroatien. Auf der diesjährigen Messe in Zagreb, im sogenannten Künstlerpavillon auf dem Messegelände, hat er fünfzehn Bilder mit unterschiedlichster visueller Metaphorik, seine astrologische Serie mit allen Tierkreiszeichen so wie seine vier Jahreszeiten, Porzellanfertigungen, ausgestellt. Hersteller der nummerierten Porzellanserie, der 12 Tierkreiszeichen und der großformatigeren Vier Jahreszeiten ist A. Kaiser-Porzellan in Deutschland. Seine Arbeiten sind ausgezeichnete künstlerische und malerische Kreationen. Die gleichzeitige Affinität und Verschiedenartigkeit in Ivo's Bildern auf Glas und seinen Bildern auf Porzellan ist bestimmt durch die Analogie der Poesie, dem Duktus des inhaltlichen Vorhabens, dem Format unterstellt, welches ein Detail, nicht das ganze Bild darstellt, außer das Bild ist sich selbst Vorlage im Ganzen und im Detail. Bei Ivo stellt das ganze Bild eine einzigartige Einheit dar, in der grundsätzlich einige für sich stehende Bildrealitäten, selbständige Räume und Freiräume, in verschiedenen Ausführungen untereinander in der Surrealität zusammen harmonisieren. Das heißt, hier fließen gleichzeitig mehrere Bedeutungen, Geschichten, Erzählungen... zusammen sind in einem einzigen Werk integriert. Alle Bilder sind biographische Chroniken, Seiten eines Lebensromans, des Künstlers Nostalgie und seine Unruhe. Wichtige Bestandteile sind Illumination, große Buchstaben, Initiale, komprimierter Anfangsbuchstabe von dem sich bedeutungsvoll das Morgen, und Morgen..... fortsetzt. Ivo arbeitet schon lange nach dem Motto „l'art pour l'art“. Die Kunst hat ihn gelehrt seinen innovativen Geist reichhaltig und energisch einzusetzen. Sie unterstützt ihn in seinem Aufstand gegen einschränkende Regeln. Sie hat ihm die eigene, künstlerische Liebe zum Spiel erschlossen und ihm alle Möglichkeiten enthüllt. Sie hat ihm entschieden geholfen, sich der Logik des Irrealen, dem Unbewussten... wie einer schicksalhaften Logik seiner eigenen Realität zu zuwenden. All das ist in seinen Bildern enthalten, allein durch die künstlerische Vermittlung, Komposition und vollkommenen im Gleichgewicht stehenden Kräfte. Deshalb gibt es auf seinen Bildern nichts, dass nicht er selbst wäre, seine jugendliche Vergangenheit, seine alte und neue, gegenwärtige... Alltäglichkeit, verkleidet in Träume. Geschickt, kunstfertig und malerisch verteidigt er diese lebenswichtigen Träume aber auch mit bedachter Betriebsamkeit und Geschäftstüchtigkeit. Seine Ferkel (Schweine) in drei unglaublichen Farben, zwei Wirklichkeiten (das Bild „Mein Vater“/Mein Opa), seine Violinen, Cello, Klaviere... ebenfalls in unterschiedlichsten Farben, seine elektrischen Gitarren, seine schönen fliegenden oder schwebenden Damen, seine Krawatte, sein Zagreb, seine „Kroacija“ seine Schwarzkünstler und andere Magier, seine Noten, mit dem fatalen roten Schuh und hohem tödlichem Absatz, seine Fische, Papageien, Eulen, Käuze... nichts davon ist von seiner Biographie zu trennen. Zusammenfassend: Der Surrealismus von Ivo Cenkovčan ist eine feste Verbindung seiner Zuwendung zum Hyperrealismus und seinem eigenen Überrealismus, einem von wenigstens zehn gegenwärtigen Neo-Surrealisten. Diese „Überwirklichkeitskunst“ die Ivo Cenkovčan ausführt ist ganz und gar seine eigene! Es ist sofort erkennbar, dass sie meisterhaft und ausschließlich aus persönlicher Obsession eines sehr talentierten Selfmademans entstanden ist.

KUNST ALS KOMUNIKATION

Ein Gefühl künstlerischer Sendung oder die Aufgaben des Künstlers

Die Kroatische Kultgemeinschaft e.V. besteht seit 1990. Die Vereinsarbeit orientiert sich an den satzungsgemäßen Aufgaben: §1.2 - *Zweck des Vereins ist die Förderung internationaler Gesinnung, der Toleranz auf allen Gebieten der Kultur und des Völkerverständigungsgedankens.* Dabei ist Kultur zu verstehen als ein System von Konzepten, Überzeugungen, Einstellungen und Wertorientierungen, die sowohl im Verhalten und Handeln der Menschen als auch in ihren geistigen und materiellen Produkten sichtbar werden. Hier wird die Kunst als Inbegriff des Schaffens von bleibenden und fortdauernden Werten begriffen. Kunst und Kultur helfen uns, die Welt zu verstehen und uns in andere Menschen hineinzusetzen, denn wir haben die Aufgabe, ein Vorbild für Verständigung und Toleranz zu sein.

In vier Workshops von August 2020 bis Februar 2021 sind Diskussions- und Erfahrungsräume¹ entstanden, die den Blick für die Komplexität der Welt eröffnen und Brücken zwischen den Menschen schlagen sollen. Dabei werden Kunstwerke aus der Literatur und der bildenden Kunst vorgestellt und es soll auch zu eigenen „Werken“ (Bild und Text) angespornt werden.

Dragutin Trumbetaš verstarb am 29. April 2018 im Alter von 80 Jahren. Er hinterliess ein umfangreiches Werk von Kunstwerken, Zeichnungen, Illustrationen, Romanen und Monografien. Er war einer von vielen Kroaten, die in ihrer Jugend ihr Heimatland verlassen haben und in die Welt hinausgegangen sind. Im Jahr 1966 kam er nach Deutschland, seit 1968 lebte er als Maler und Schriftsteller in Frankfurt, bevor er in den 1990er Jahren zurück kehrte in sein Heimatland. Die Familie Trumbetaš stammt ursprünglich aus Velika Mlaka. Pavel von Trumbetaš wurde

¹ Internetportal: Kunst als Lebenshilfe: <http://kunst.hkz-wi.de/> Pregledano 10.01.2021.

Trumbetaš

MONOGRAFIJA • MONOGRAPHIE

erstmalig in einem Dokument vom 31.03.1734 erwähnt, im Mai 1687 wurde das Geschlecht der Trumbetaš im kroatischen Parlament in Varaždin als adelig bestätigt.

Dragutin Trumbetaš war in seinem turbulenten Leben Maler, Schriftsteller, Schauspieler und vor allem Gastarbeiter - wie er sich selbst beschrieb. Als gelernter Grafiker hat Trumbetaš mit seinen Interessen und seinen künstlerischen Ausrichtungen ein Werk geschaffen, das in vielerlei Hinsicht mehr ist als eine Lebenschronik und das Werk eines Künstlers. Die HKZ/OMH konnte anlässlich der Interkulturellen Woche Idstein im Taunus am 24. September 2013 in der dortigen Stadtbibliothek das Werk des kroatischen Künstlers vorstellen. Amateurboxer, Bon vivant, bunter Vogel, lustige Eule - so stellte der Journalist und Medienproduzent **Marko Čubrilo** den kroatischen Künstler Trumbetaš einem gemischten Publikum in der

Idsteiner Stadtbibliothek vor. Anlässlich dieser Veranstaltung fand sich auch **Josip Špoljarić**, Generalkonsul der Republik Kroatien, dort ein. Der kroatische Generalkonsul betonte, dass Trumbetaš ein Sonderbeauftragter des kroatischen Gastarbeiterkreises war, der sich in seiner neuen Heimat Deutschland als Kulturschaffender erwies.

Trumbetaš war einer der Männer, die sich in der absurden Situation befanden, Gastarbeiter zu sein – aber ein Gast, der arbeiten sollte. Er war ein Mensch, der seine Volkssprache liebte und eine kritische, sogar heftige und manchmal raue Form des Ausdrucks pflegte – bevorzugt auf einem künstlerischen Wege. Trumbetaš war kein sanfter, sondern ein nervöser Mensch. Er vereinte in sich viele Gegensätze: ein politischer Häftling, ein Drehbuchautor und Chronist, der die Welt um sich herum kritisierte. Seine Zeichnungen sind nicht verschlüsselt: Der Betrachter erkennt sofort die Aussage des Bildes. Trumbetaš sprach über die Umstände, unter denen „Gäste“ im Ausland gearbeitet haben. Gastarbeiter kamen um zu arbeiten und verdienten Geld. So konnte auch ein vor 50 Jahre zwischen Jugoslawien und der Bundesrepublik Deutschland geschlossener Vertrag über den sozialen Status der Arbeitnehmer gelesen werden. Deutschland brauchte Arbeiter, rief sie, um zu kommen, zu arbeiten, Geld zu verdienen und Geld auszugeben. Als seltene Ausnahme trat Trumbetaš auf, er arbeitete, lebte, beobachtete und zeichnete alles um sich herum: sich selbst und die Welt um ihn herum.

Ehrlich und scharf. Nicht jedem gefiel es.

MEIN TESTAMENT

(für Frankfurt am Main)

*Wenn ich tot bin,
darf mich keiner
anfassen.
Nicht mal mein
Abteilungsleiter.*

*Wenn ich tot bin,
darf mich keiner
berühren.
Nicht mal mein
Schichtführer.*

*Wenn ich tot bin,
darf mich keiner
waschen.
Nicht mal mein
Vorarbeiter.*

*Wenn ich tot bin,
verbrennt
meinen Körper
im Krematorium.*

*Ich will kein Grab
und kein Kreuz.
Ich will kein Denkmal
und keine Kränze.*

*Ich will keine Urne,
keine Tränen
und keine Gebete.*

*Wenn ich tot bin,
verstreut meine Asche
auf dem Asphalt
zwischen dem Bahnhof
und der Bergerstraße.*

*So könnt ihr alle
weiter auf mir trampeln,
wie ihr es schon immer
getan habt.*

*Da ist mein Platz.
Dort finde ich Ruhe.
Dort kann ich
endlich schlafen.*

*Wenn ich tot bin,
darf mich kein
Mensch anfassen.*

*Das ist
Mein Testament.¹*

¹ Drago Trumbetaš, Gastarbeiter-Gedichte 1969.- 1980., Glasnik Turopolja, Velika Gorica, 1995.1

Er kritisierte beispielsweise die dämonischen Lichter einer Großstadt, die Desorientierung eines Individuums in der Neuordnung der Unterwerfung durch die Maschinen. Er widersetzte sich einem Menschen, der ein Automat wird oder von einer Maschine beherrscht wird. Er verspottete die 1980er Jahre als Jahre des Geldes, die Stadt Frankfurt am Main betitelte er in diesem Zusammenhang beispielsweise als *Bankfurt*. In Frankfurt schrieb er auch *Mein Testament*, ein Gedicht aus der Perspektive eines verachteten und gedemütigten Gastes ohne Illusionen über eine bessere Zukunft.

Das Treffen des kroatischen Lesesaals, wie die HKZ/ OMH ihre Treffen bezeichnet, fand anlässlich des *Internationalen Buchs- und Urheberrechtstages* statt, so dass es eine gute Gelegenheit war, Trumbetaš und sein Werk, die *Monographie*, vorzustellen. Die Kunstmonographie Trumbetaš wurde im Saal des *Hauses Kardinal Kuharić* in Wiesbaden präsentiert und von einer kleineren Retrospektive begleitet – einer Auswahl aus der Arbeit, die von der Redaktion der Zeitschrift Riječ vorbereitet wurde.

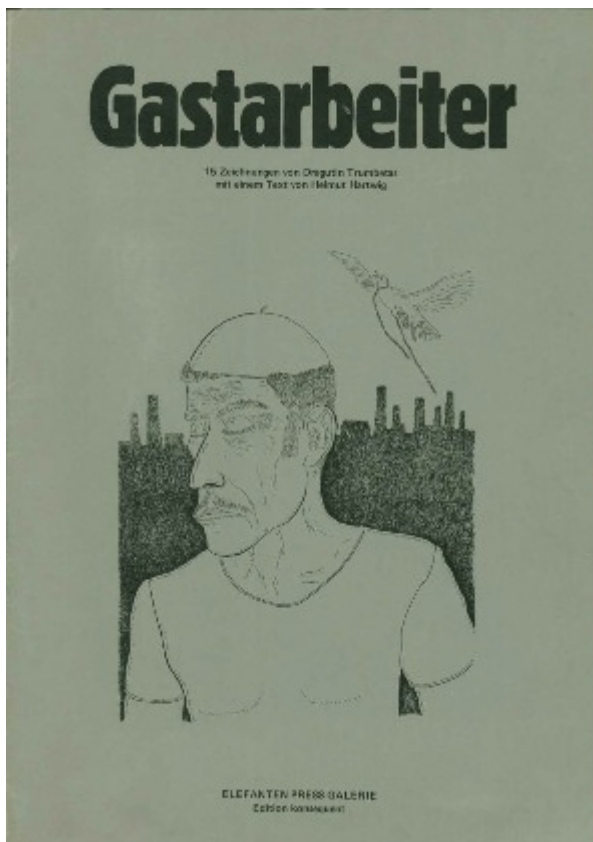
Das vorgestellte Buch *Monographie* rundet konsequent auf fast fünfhundert Seiten Trumbetašs Werk ab. Zahlreiche Texte über Drago Trumbetaš wurden hier gesammelt und die Teilnehmer des Treffens konnten eine Auswahl von Zeichnungen, Gemälden, Designlösungen, Exlibris und Illustrationen aus fast fünfzig Jahren Arbeit sehen. Das Buchdesign und die typografischen Lösungen sind vollständig das Werk des Autors Dragutin Trumbetaš.

Die Monographie spiegelt alle charakteristischen Elemente des Autors wider. Raffinierter Humor und milde Unterweisung, aber auch die Strenge und den Scharfsinn. Die Präzision und Lesbarkeit über Details, von denen viele unentdeckte Botschaften enthalten, die sein ganzes Leben auf rund 500 Seiten komprimieren, ist beeindruckend. Viele seiner Werke – Romane, Dramen, Gemälde – liegen noch in der Schublade...

Die grafische Arbeit und Teile seiner berühmten Tagebücher wurden in der Frankfurter Rundschau und der Bild Zeitung veröffentlicht. Aber bis zur Etablierung vor einem deutschen und kroatischen Künstlerpublikum war Trumbetaš lange Zeit weniger erfolgreich. Wie viel der Künstler der Öffentlichkeit und der Gesellschaft zu bieten hat, wird deutlich, wenn man die Worte von Nada Vrkljan-Križić liest:

Was an seiner Arbeit als Arbeit eines unverwechselbaren Künstlers - Chronisten - Beobachters und Analytikers, Ausdauer und Beständigkeit überrascht, ist, dass unerschütterlich und trotz aller Widrigkeiten - mit gleichem Eifer, Wahrhaftigkeit, raffinierter Präzision, Menschlichkeit im künstlerischen Ausdruck, Kritik der Schärfe von Beobachtung und bemerkenswerte Zeichentrickfähigkeiten bei der Aufzeichnung selbst kleinster Details, wie des ewigen Rebellen und Kämpfers gegen alle Arten von Ungerechtigkeiten, genau aus seinem eigenen Leiden, aus Trotz und Notwendigkeit - unentwickelt, verständlich und offen, malt er kontinuierlich sein persönliches (und im weitesten Sinne eine gemeinsame Welt ähnlicher Schicksale seiner Landsleute oder Gefährten) und seine eigene Sicht auf die Welt, die uns und die Menschen, die sie regieren, umgibt. Eine Welt entfremdeter Menschen, eine Welt der Ungerechtigkeit und des Leidens - meistens ein gewöhnlicher kleiner Mann, der in der Falle der Konsumgesellschaft und der politischen Manipulation aller Arten dieser angeblich großen - mächtigen Männer gefangen ist, die sein Schicksal bestimmt oder bestimmt haben. Als Maler und Schriftsteller spricht er von der Wahrheit gedemütigter und beleidigter Menschen, die am Rande oder am Ende der Gesellschaft stehen. ...

– zitierte Ivica Košak, Moderator des Treffens. Zitat aus Magazin Vijenac Nr. 197.²

In den letzten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts widmete Trumbetaš jeden freien Moment der Aufzeichnung und Beschreibung sozialen Beziehungen, und sozialer Ungerechtigkeiten, von Auswanderern, die sich auf als vermeintliche Wirtschaftsflüchtlinge auf den Weg machten, aber in Wirklichkeit den Traum von einem besseren, aber nicht realisierbaren Leben wiederfanden.

Größere Aufmerksamkeit in der deutschen Öffentlichkeit wurde erst durch das Buch *Gastarbeiter* hervorgerufen. Das Vorwort wurde von **Gerhard Zwerenz** geschrieben, einem bekannten deutschen Schriftsteller. Zwerenz war der erste, der Dragutin Trumbetaš's Werke mit denen des deutschen Malers **George Grosz** verglich.

Als Meister der kurzen, präzisen Beschreibungen, aber auch als selbstgemachter literarischer Chronist einer hässlichen und traurigen Zeit wird Trumbetaš in Erinnerung bleiben ... – sagte Milorad Milenković-Miki, ein Dichter und bildender Künstler aus Offenbach.

Milenković hat jahrelang mit Trumbetaš sein

Schicksal und seine Arbeitsgewohnheiten in Frankfurt geteilt und betont, dass - *die Trumbetaš'schen Arbeiten ein hohes Maß an Kommunikalität mit Beobachtern, unabhängig von Alter, Geschlecht, sozialem Status oder ethnischer Zugehörigkeit haben.*

² Nada Vrkljan-Križić, *Slijedite žutu podlogu*, Vijenac Nr. 197, Matica hrvatska, Zagreb 2001.: <https://www.matica.hr/vijenac/197/slijedite-zutu-podlogu-15925/> Pregledano: 13.01.2021.

Trumbetaš war sehr sensibel und bereit zu glauben, dass andere ihm leicht Unrecht tun. Doch sein Handeln ist verständlich und nachvollziehbar. Der Mensch ist nicht geschaffen, um beleidigt und gedemütigt zu werden. Er machte sich keine Illusionen, er schrieb und zeichnete die Realität ohne Verschönerung. Bewusst der Spaltung der Gesellschaft in Arme und Reiche erkennt und unterscheidet er die Privilegierten von den Entrechteten und bezeugt durch sein Werk die Verderblichkeit der Illusionen des Wohlstands.

So beschäftigt sich Trumbetaš in dem Zyklus *Das Schlangenleben*, der 1984 beginnt, mit den Fragen des Roma-Leidens, indem er mitfühlend bescheidene, schmutzige Besiedlungen und Momente der Sorge um eine ungewisse Zukunft aufzeichnet, wodurch das Paradigma über Optimismus und das Leben des Augenblicks, der mit dem Roma-Volk zusammenhängt, in Frage gestellt wird.

Die Werke dieses vernünftigen Künstlers bereichern die Kunst, die immer fortwährend bereichert werden muss, mit einem viel zu wenig beachteten Thema des Umfelds von Arbeitern, Minderheiten, Unterdrückten oder Ausgebeuteten. Diese Bereicherung ist besonders auch unter dem Gesichtspunkt der kulturellen Arbeit von Bedeutung. Damit war Drago Trumbetaš einer der wenigen Kulturschaffenden, der den Blick auf einen in der Kunst eher unbeachteten Bereich der Gesellschaft richtete und zu einem der größten Chronisten menschlichen Leidens in der zeitgenössischen Kunst wurde.

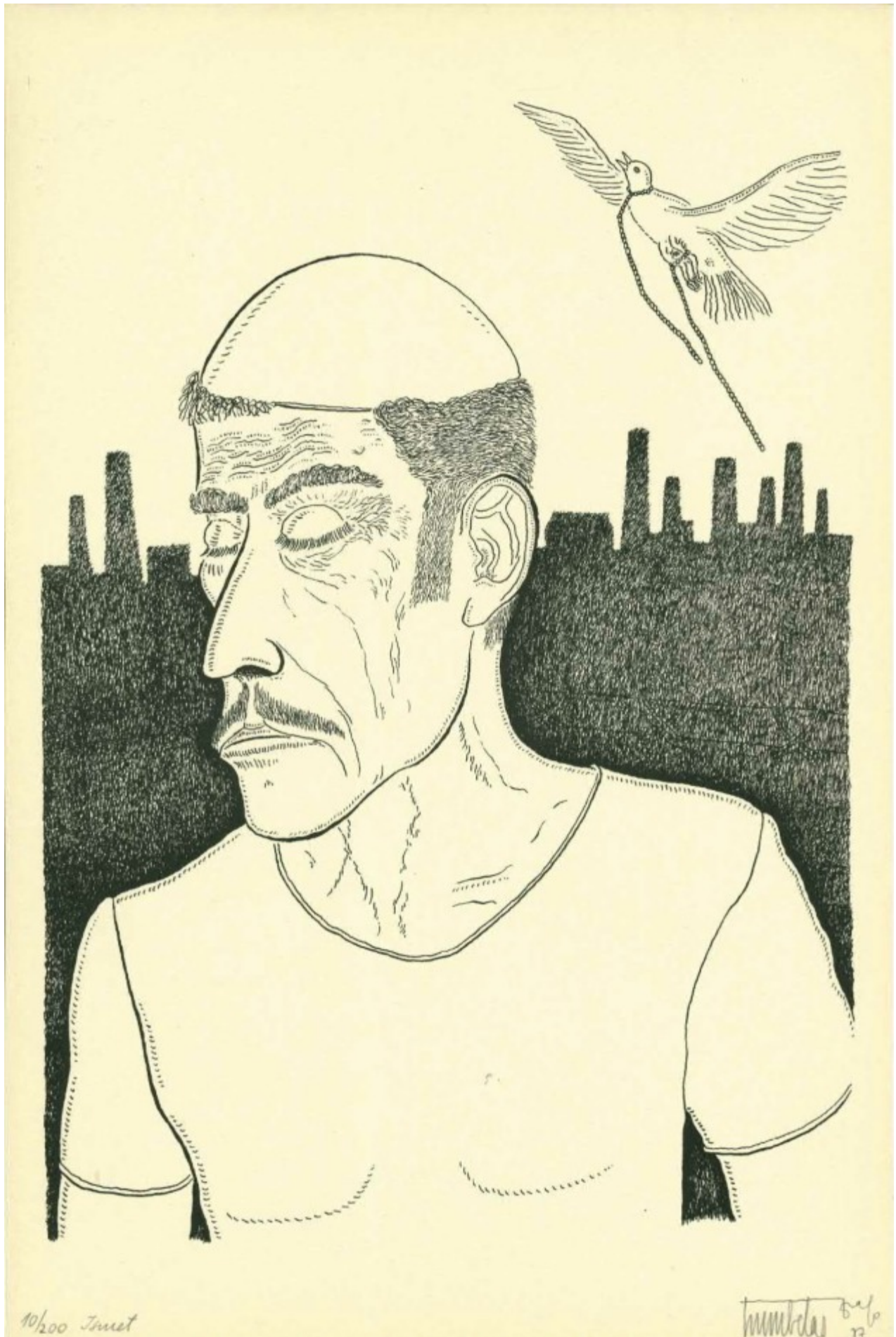
Gastarbajter Tončk – ein weiteres Werk des Künstlers - bleibt eine einsame Kritik an einer unsensiblen Menge. Aber der Schrei sollte laut und erkennbar sein, sagte Trumbetaš in einem kurzen Dokumentarfilm von Marko Čubrilo.⁵ *Gesellschaftskritik sollte dem Künstler dienen, um eine Vision der Zukunft für einen Zeitraum von mindestens einer Generation zu schaffen.*

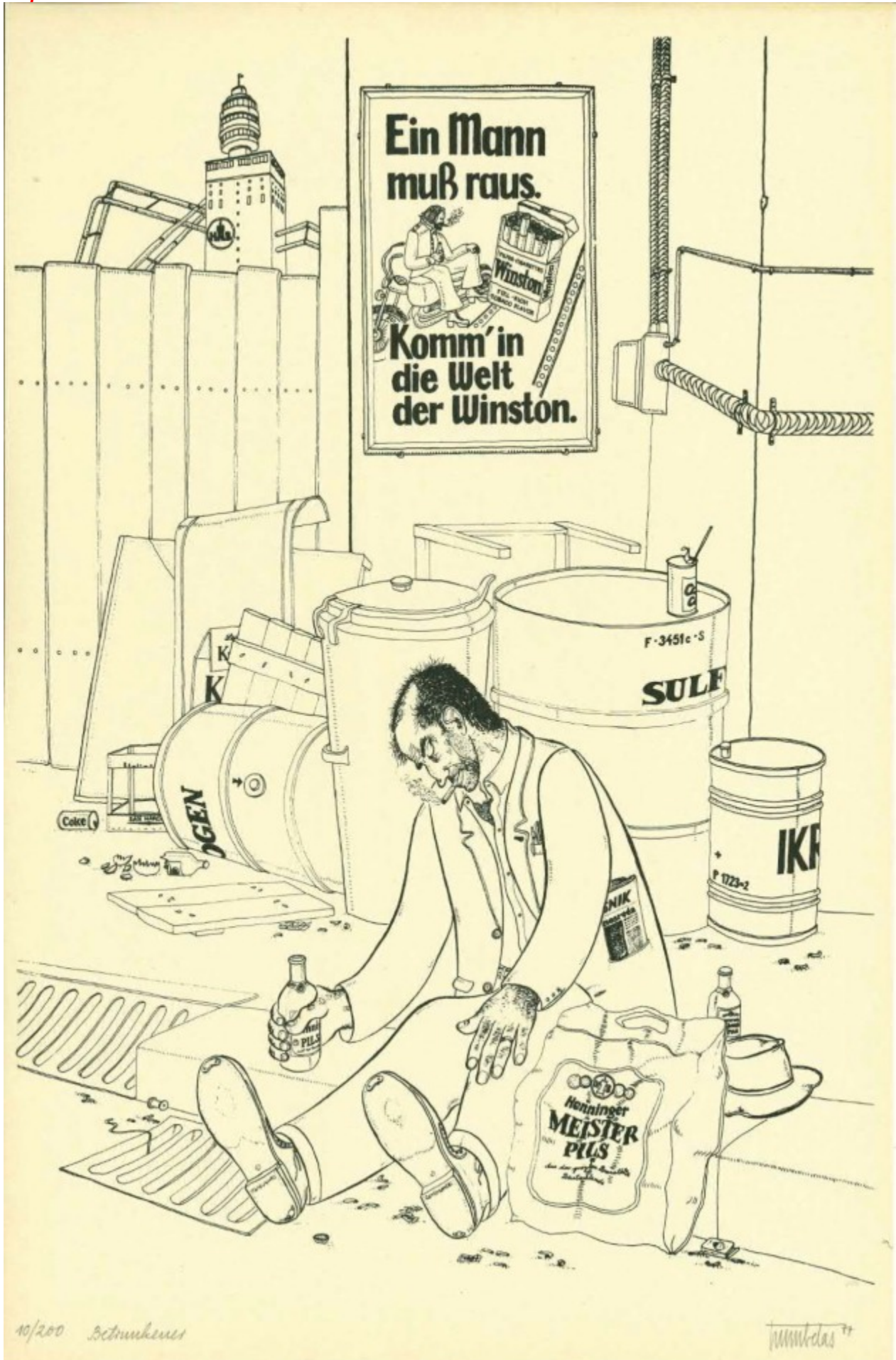
Eine virtuelle Ausstellung der Trumbetaš's Bilder ist im Internet unter der Adresse *Kunst als Lebenshilfe* zu finden.³

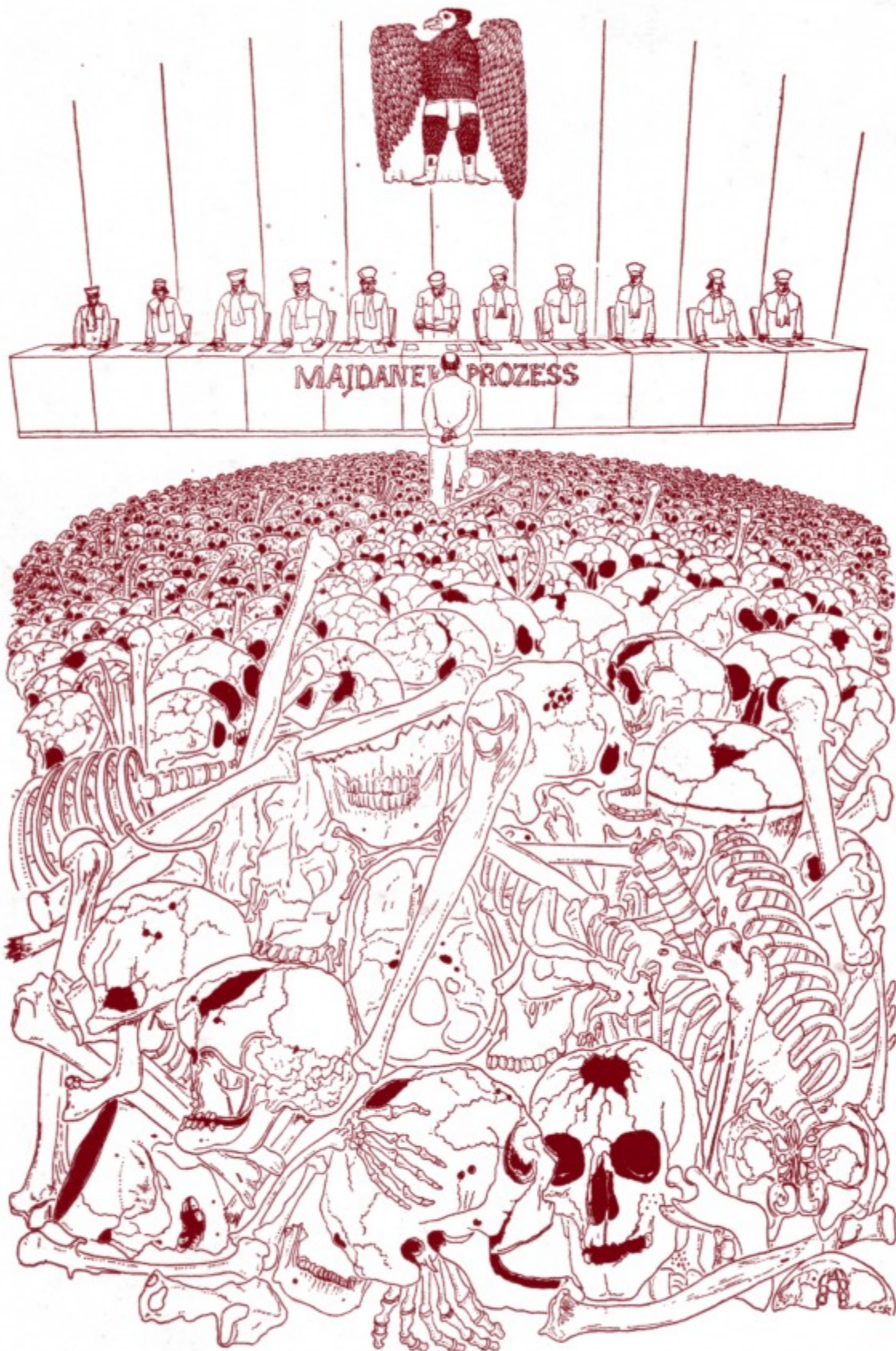
Ivica Košak

³ <http://kunst.hkz-wi.de/programm/kunst-als-kommunikation/zadaca-umjetnika/zbirka-radova-dragutina-trumbetasa.html>

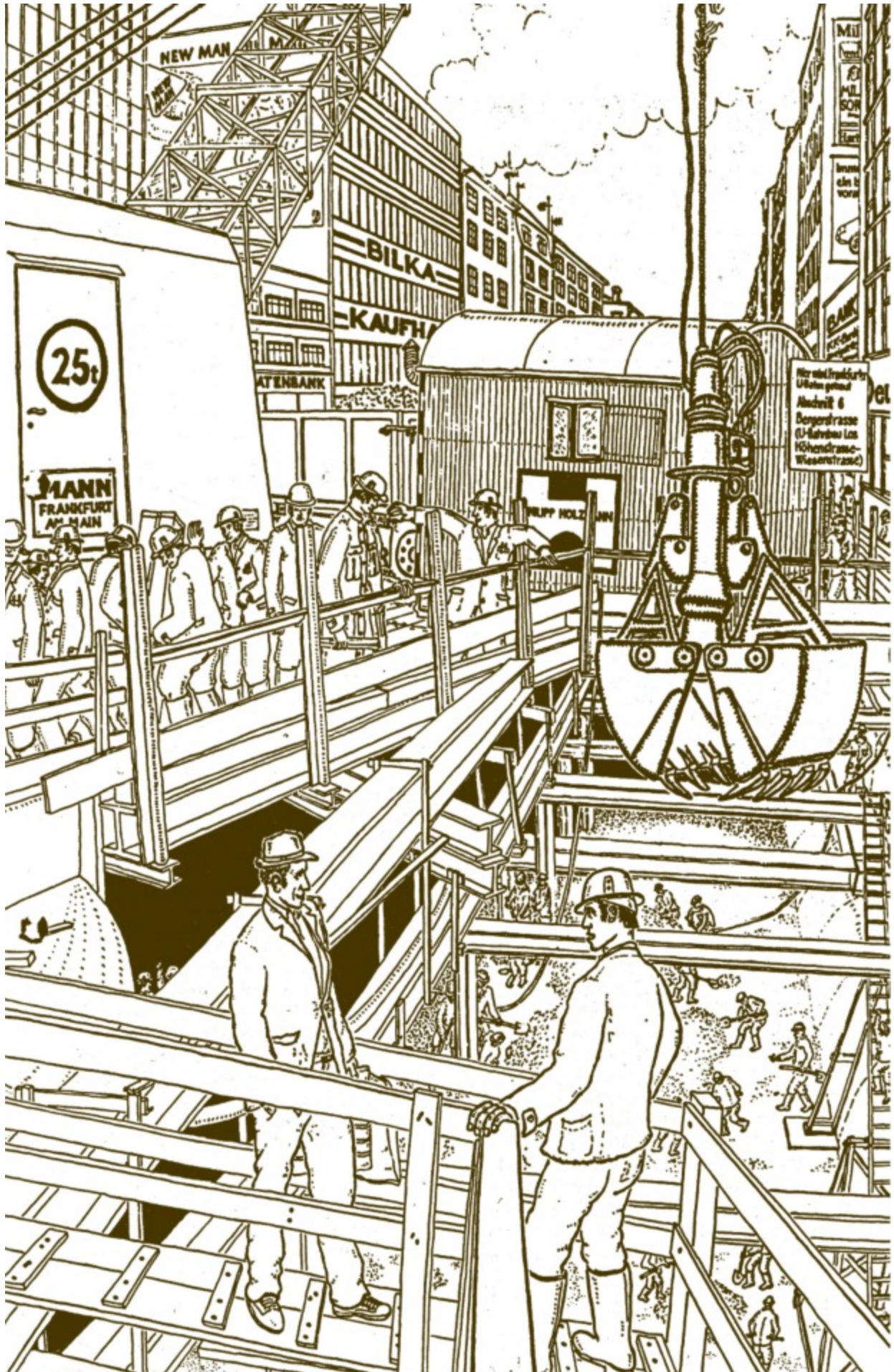

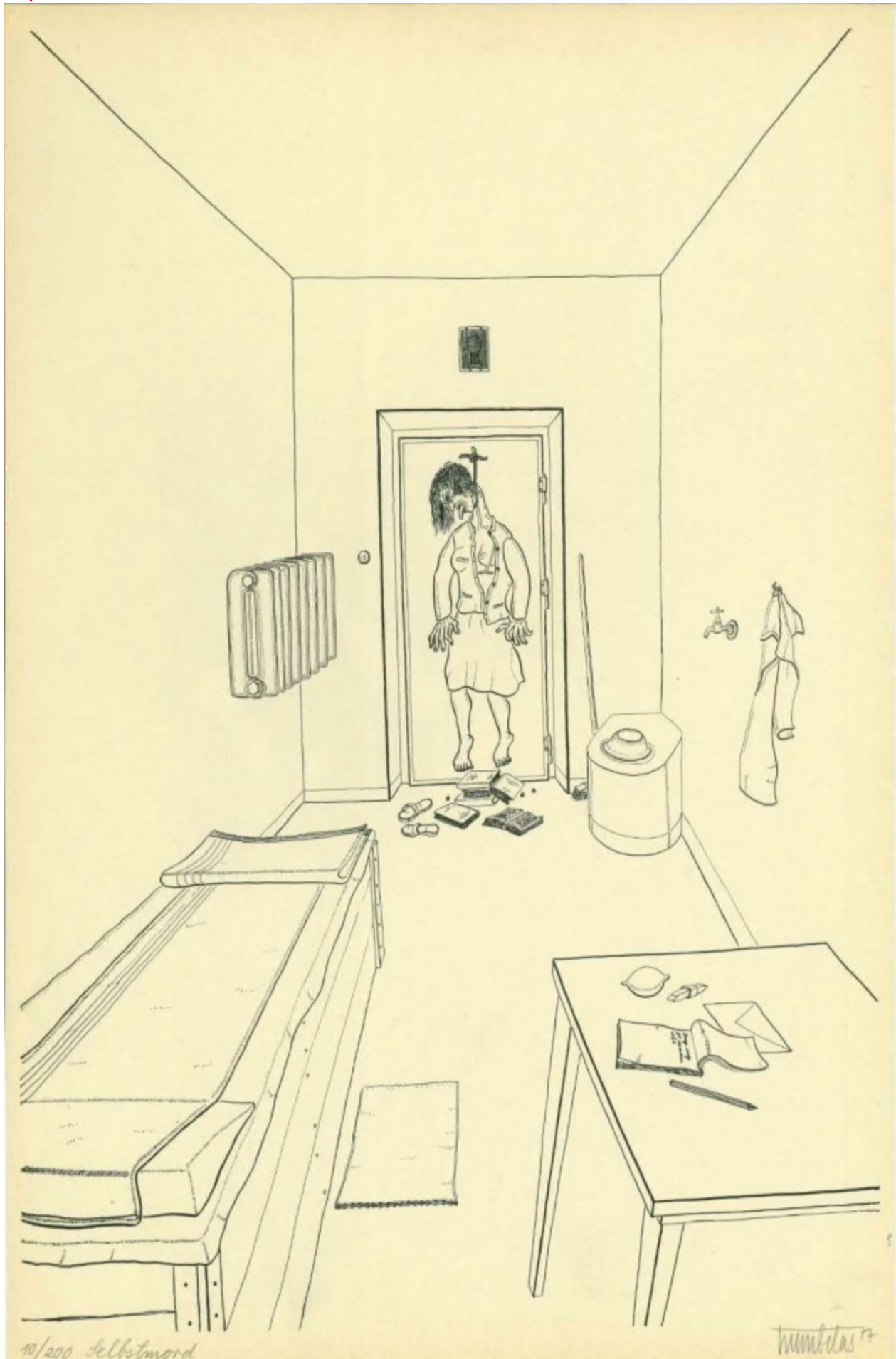

„Angeklagter, Sie sind freigesprochen!“

Mumbas ^{Freig}
12

Das Bayerische Sozialministerium:

„Zu viele
alte Menschen
stören
das
Gleichgewicht“

24/30 "Kompijuterski ljudi"

tanušćas 2021

INTERKULTURELLE WOCHEN WOCHEN DER AUSLÄNDISCHEN MITBÜRGER

Buchbesprechung mit Diskussion

Dienstag, den 24. September 2013

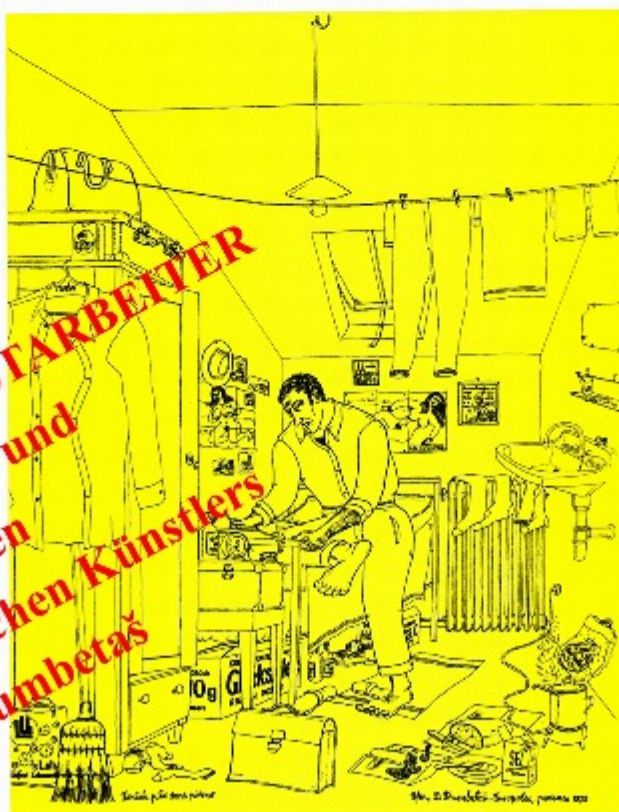
Stadtbücherei Idstein, Löherplatz 15

um 19:00 Uhr

KULTUR DER BEFREIUNG

Trumbetaš

MONOGRAFIJA • MONOGRAPHIE

ARCHIPEL GASTARBEITER
zur Biographie und
zu den Werken
des kroatischen Künstlers
Drago Trumbetaš

Eintritt frei

Ausländerbeirat der Stadt Idstein - Stadtbücherei Idstein - Kroatische Kulturgemeinschaft e.V.

JEDER KÜNSTLER SEI EIN MENSCH

Dragutin Trumbetaš
(1.1.1938 – 29.4.2018)

In einer Klageschrift mögen die gleichen Wörter Verwendung finden wie in einer literarischen Novelle. Doch erhebt eine Novelle den Anspruch, Kunst zu sein – die Klageschrift könnte aber höchstens in der Kategorie „Märchen“ einzuordnen sein: falls sie nicht der Wahrheitsfindung dient. Und Drago?

Dragutins Schicksal ist zumeist, dass er einer Kunst der Anklage und der Wahrheitssuche unter erschwerten gesellschaftlichen Zuständen dient, nämlich dort, wo seinesgleichen Missachtung erfährt oder seinen Leuten, Ecce homo, zumindest kein Respekt zuteilwird. Seine Bilder sind Belege, sozusagen Beweisstücke für den Tag des Gerichts, an dem man aufdecken wird, wie mit dem „kleinen Mann“ umgesprungen wird und dessen Deformation vonstatten ging und geht. Entsprechend oft sind sie mit Symbolen und Metaphern beladen, gar überladen und, durchaus von fotografischen Motiven abgeleitet, aber weitaus mehr mit Motiven bepackt, als es eine Fotografie jemals sein könnte: Sollten sich bei Drago Menschen schweren Herzens vor der ungewissen

Zukunft (auf einem akribisch dargestellten Bahnsteig) voneinander verabschieden, so sollte man z.B. nicht überrascht sein, wenn die Bahnhofsuhr sprichwörtlich „5 vor 12“ anzeigt, wenn die Obrigkeit als Begleiter seiner „Exportware Mensch“ einen Aufpasser abstellt oder Taschendiebe ihr Glück am Gepäck der Reisenden suchen: homo homini lupus.

Als ich seinerzeit vom Deutschen Volkshochschulverband den interessanten Auftrag erhielt, zu einer mit Drago abzustimmenden Auswahl seiner Bilder, die einige Jahre vorher die „Büchergilde Gutenberg“ unter dem Titel „Gastarbeiter“ sorgfältig herausgegeben hatte, Texte zu schreiben, die Dragos Themen aufgreifen und sprachlich erörtern, habe ich mich mehrmals mit ihm in Frankfurt und in Kreuzberg getroffen und angesichts der Fülle an Informationen und Fingerzeigen, die aus Drago nur so heraussprudelten, notgedrungen ein Tonbandgerät benutzen müssen: Keine Figur, die nicht eine sehr individuelle Geschichte hatte und Kronzeuge des randständigen Gastarbeiterlebens war. Besonders in Frankfurt waren unsere Sitzungen

regelrechte Einvernahmen von Zeugen und Zeugnissen, die belegen sollten (und konnten), dass den Eingewanderten nur zu oft von deutscher Seite die Rolle des Fremden, des Wilden, des zu Zivilisierenden zuge-dacht war. Bestimmte Presseorgane waren sich auch nie zu schade gewesen, Belege für die Primitivität der Zuwanderer auszuschnüffeln, oder Personalchefs wie Oskar Gröning, die womöglich 20 Jahre vorher noch bei der SS in Auschwitz gewissenhaft Dienst getan hatten wie jener, konnten nicht umhin, diese Heloten in sechs Sprachen zu belehren, dass man im modernen Westdeutschland sich zum Kacken auf die Toilettenbrille setzt - UND NICHT STELLT! Drago hat diese Botschaften verstanden, gesammelt und gnadenlos thematisiert. Dass ihn dies unter seinen eigenen Leuten nicht sehr populär gemacht hat, ist verständlich: Wer möchte schon, dass die Demütigungen, denen er hilflos ausgesetzt ist, in die Öffentlichkeit gezerrt werden? Schließlich hatte jeder für sich seine liebe Mühe damit, über diskriminierende und schmerzhaft Erfahrungen hinwegzusehen und tapfer ans

rettende Ufer der Anerkennung zu paddeln und Reputations-Bonuspunkte zu machen. Dass dies den Kroaten dank ihrer alten Sehnsucht nach dem in den Kriegen verbluteten und der Orientierung an dem verschütteten Mitteleuropa gut und besser gelang als vielen anderen Zuwanderern, ist ein offenes Geheimnis. Zu Dragos besonderer Rolle und zu seinem bleibenden Verdienst gehört, dass er den wie auch immer fremderen Fremden seine Zeugenschaft geschenkt hat und z. B. eindrücklich die Anzeichen der gesellschaftlich praktizierten Randstellung (- zu der mancher

Schwätzer heute gern vorwurfsvoll „Parallelgesellschaft“ sagt-) türkischer Arbeiter gesehen und benannt hat. Wenn wir heute sehen, wie sich unter der Schutzbehauptung der Identitätssuche alte nazihafte Impulse legitimieren und der eigene Misthaufen zum Nabel der Welt verklärt wird, über den Balkan uralte Fronten hinweggetobt sind und revitalisiert wurden, war es auch schon in den Siebzigern und Achtzigern wohltuend, Dragos unbeirrbares Blick auf den humanen Kern unserer Patchwork-Gesellschaften zu folgen.

Unsere Zusammenarbeit wurde dann jedoch jäh mit der Rückkehr Dragos in sein Dorf und in seine Familie beendet, so dass ich ihn nach meiner vergeblichen urgent action mit Amnesty International und Verbüßung seiner Haft erst Jahre später in Berlin wiedersah, als er mit dem Theaterstück „Der Nichtraucher“ dank seines wieder bewilligten Passes über diverse Festivals durch den

Gastarbeiter Studio

Foto: Ivo Cenkovičan

Westen zog. Ob Dragos Bestrafung so etwas wie das Wetterleuchten für die sich abzeichnende Staatskrise der jugoslawischen Föderation war, die dann bekanntlich in einem desaströsen Krieg und mit der Atomisierung des von Tito moderierten autoritären Gebildes endete, haben wir nicht thematisiert: Drago habe ich nie im machtpolitischen Sinne argumentieren hören, er war mit dem nötigen Schuss antiautoritärer Bürgerlichkeit ein scheuer moralischer Rebell, dem jedwede anmaßende staatliche Hybris zuwider war: Seine Verachtung galt etwa den zwielichtigen, von Staatsseite gedeckten Apparatschiks, denen die Geschehnisse ihrer allzeit unter Beobachtung stehenden Staatsangehörigen herzlich egal waren, aber deren Devisen umso herzlicher verbraten wurden. So konnte er sich darüber empören, dass Jugosloven Staatsbetriebe ihre Kassen mit dem Druck von in Deutschland reichlich vertriebenen hardcore-Pornoheftchen füllten, dieser schmierige Zynismus als Ant-

wort seines Landes auf die in den Gastarbeiterbaracken herrschende sexuelle Not der aus ihren Ehen gerissenen Männer, da wurden seine Lippen schmal, da endete seine Toleranz, da zuckte sein Zeichengerät, da war seine Intoleranz und anklägerische Obsession gefordert, seine Unfähigkeit zum Kompromiss mit behördlichem Dominanzgehabe und illegitimer Vorteilserschleichung brach durch – und das ist schließlich die Essenz seiner künstlerischen Arbeit.

Nun bleibt zu hoffen, dass er dort angelangt ist, wo wir alle eines Tages landen, ihm aber nicht nur ein Stein auf die hinfallige Brust gelegt werden wird, sondern seine künstlerische und humanitäre Hinterlassenschaft mit höchstem Respekt und der ihm eigenen Akribie archiviert und im Rahmen zeitgeschichtlicher Nachlese ganz lebendig und kompetent bearbeitet wird. Tröstlich immerhin, dass eines der wichtigen Dokumente seiner dem Künstler zugestandenem Ver-

Gastarbeiter in Frankfurt Foto: Marko Čubrilo

rücktheit sicher und trocken in Zagreb steht, sollte es nicht just einmal, wie 2013, ein paar Monate ans Historische Museum in Frankfurt ausgeliehen sein, diese 12 qm kleine Dachkammer aus dem Sandweg, in der Drago mit seiner Frau jahrelang nach erduldeter Erwerbstätigkeit dem Wind, dem Regen und der unsicheren Gastarbeiterexistenz getrotzt hat. So wahnsinnig muss man ja erst einmal sein: Dass man die sperrigen Zeugnisse seiner babylonischen Gefangenschaft, Kleiderschrank, Zweiplattenkocher, Waschschüssel und Esswohnzeichenküchentisch aufhebt!

Sei mir nicht böse, Drago, denn, so möchte ich dir pathetisch hinterherrufen, solche Verrückten braucht das kollektive Gedächtnis, um zur Besinnung zu kommen – und den kommenden Generationen,

seien sie nun assimiliert, integriert oder sonst wie konditioniert, unser menschliches Terrarium samt Planetarium und Dachkammern zu erhalten.

Živio dragi prijatelju! weil du es nicht vom Tellerwäscher zum Millionär gebracht hast, sondern dem Tellerwäscher eine Gedenkstätte bewahrt hast, nicht der Legitimation der Macht gedient, sondern der Ohnmacht die Würde bewahrt hast, du alter Gastarbeiter, universal worker, Verdammter dieser Erde usw.! Wir, also ich und all die anderen, die sich um Migranten gesorgt haben, waren, das hast du uns deutlich gemacht, letzten Endes nicht die Akteure, sondern die Zuschauer bei der Migrations-tragödie, engagiert, betroffen, aber nicht die Opfer. Du aber warst eines – und als solches ein unbestechlicher

Zeuge. Und ein Unikat, das mehr zum Verständnis der Migration beige-tragen hat als die fünfzig Professoren für Deutsch als Fremdsprache, die seit deinem Auftauchen aus der kroatischen Pampa und deinen ersten Zeugenauftritten auf alle möglichen und unmöglichen Lehrstühle berufen wurden und euch davor bewahren wollen, die Endstellung des flektierten Tunworts im Nebensatz zu unterlassen. Man möge dich anschauen! Und, *stari momak*, sei nicht nachtragend gegenüber denen, die in ihrer Kunstbeflissenheit mitunter bezweifelt haben, ob du „ein richtiger Künstler“ warst und bist.

Lies uns die Leviten, aber komm zur Ruhe, mein Lieber, RIP! Und bleib uns erhalten!

Viktor Alexander Augustin
Sprachwissenschaftler,
Publizist, Berlin

**Postoje samo dvije
ljudske rase :
pristojni i nepristojni.
Upravo zato što znamo da
su pristojni u manjini, svaki
je pojedinac pozvan ojačati i
podržati tu manjinu.**

V. E. Frankl

ČOVJEKOVO TRAGANJE ZA SMISLOM

... i dalje reci da životu: Psiholog doživljava koncentracijski logor

*... i dalje reci da životu: Psiholog doživljava koncentracijski logor*¹ knjiga je austrijskog psihijatra (izraz psiholog u njemačkom naslovu nije točan) Viktora Emila Frankla, anonimno objavljena 1946. godine.

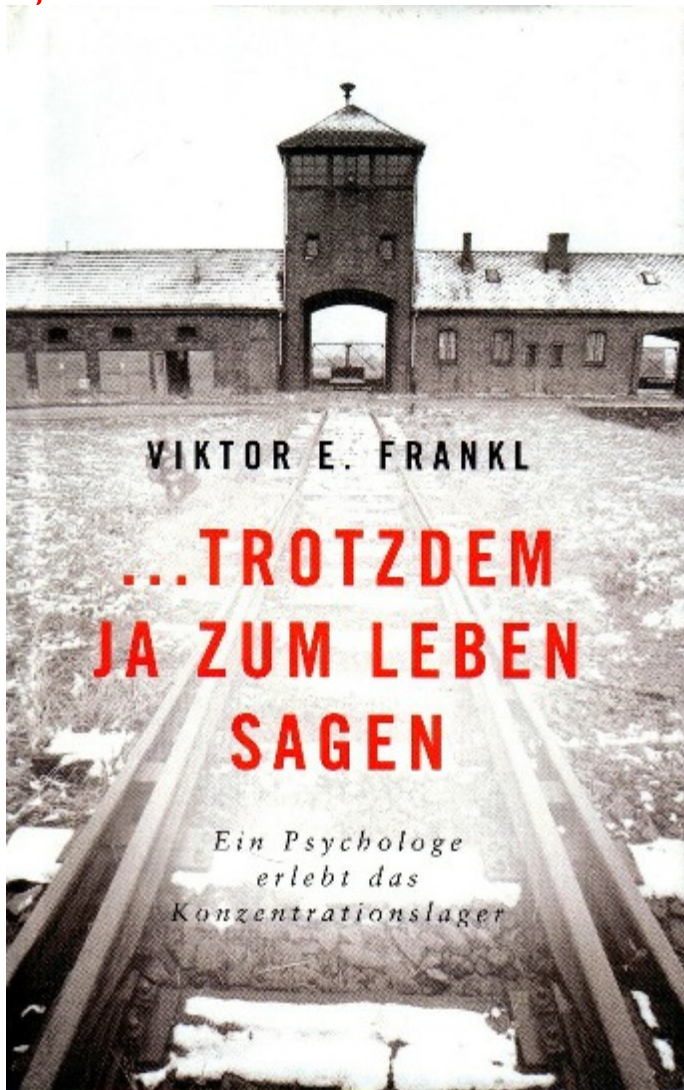
Viktor E. Frankl opisuje svoja iskustva u njemačkim koncentracijskim logorima, uključujući koncentracijski logor Auschwitz tijekom *Drugog svjetskog rata*. Originalni naslov sadrži citat "Još uvijek kažem da životu" iz refrena himne logora *Das Buchenwaldlied* od strane logoraša Fritza Löhner-Bede.

Prvo izdanje ove knjige objavljeno je na njemačkom jeziku bez autorskog potpisa jer je želio ostati anonimn. Napisana je samo u devet dana u svibnju 1945. U osobnom izvješću o iskustvu, Viktor Frankl opisuje svoja iskustva u koncentracijskom logoru iz perspektive židovskog psihijatra. Prije svega, riječ je o utjecaju deportacije u koncentracijski logor na zatvorenike, ali i o odnosima između zatvorenika, poput činjenice da su neki zatvorenici koji su postali stražari postupali brutalnije od stvarnih SS-ovih stražara. Za Frankla je središnje iskustvo u koncentracijskom logoru bilo iskustvo da je moguće vidjeti smisao života čak i pod najnehumanijim uvjetima.

Prvi naslov za knjigu trebao je biti – *Iskustva psihijatra u koncentracijskom logoru*, što je pak ostavljeno za prvi dio knjige. Drugi dio – *Osnove logoterapije* – objašnjava

¹ Viktor E. Frankl: *Ein Psycholog erlebt das Konzentrationslager*. Verlag für Jugend und Volk, Wien 1946. Hrvatsko izdanje: Viktor E. Frankl, *Čovjekovo traganje za smislom*, Planetopija, Zagreb 2010.

osnovne principe terapije koju je pisac i predavač osnovao i razvio kao metodu na brojnim sveučilištima .

Knjiga se ne može promatrati samo kao ispovijest logoraša koji je proveo tri godine u četiri različita logora, već kao psihološka i dijelom sociološka studija važna cijelom čovječanstvu. Tema je turobna, ali knjiga nije duga i stil pisanja je jednostavan i neupitan, pa se čita u jednom dahu. To je jedna od onih knjiga koje nemaju rok trajanja.

Hrana je osnovna opsesija svakodnevnice jednog logoraša, o njoj se danonoćno sanja. Sanja se, naravno i o svemu ostalom što nedostaje u tim neljudskim uvjetima – toplom krevetu, lijeku, najbližima za koje logoraši ne znaju gdje su, jesu li živi i hoće li ih ikada više vidjeti...

Preostaje tek posvemašnja patnja, bijes i strah. Mnogi gube moralni kompas i spremni su učiniti sve kako bi preživjeli. Stalno se priča o kraju užasa, a humor je samo povremen i uglavnom crn. Navodno, dijagnosticira psihijatar, sve je na karakteru samog čovjeka, a ne uvjetima u kojima se nalazi. Taj princip naravno vrijedi uvijek i svugdje, a Viktor ga koristi u svojoj metodi – *logoterapiji* – terapiji pronalaženja smisla. Kroz knjigu, ipak, provlači se optimizam.

Frankl spominje važnost intuicije koja ga je spasila, ali rijetko govori o *sreći* koju mnogi nisu imali. Kao liječnik imao je bolje uvjete, hranu, uživao je u zalasku sunca...

U mislima je često razgovarao sa suprugom i rekonstruirao rukopis jednog od svojih znanstvenih radova. Očito je da Viktor nije bio i u mentalnom logoru. A to je upravo ono što ga je spasilo. Razdoblje nakon neočekivanog izlaska iz logora ne donosi radost. Viktor čak upozorava da iznenadno oslobađanje od psihološkog pritiska i povratak u normalu mogu biti opasni. Prvo dolazi do zbunjenosti i nevjerice, osjećaja kao ptice čiji je kavez otvoren – ali ne znaju gdje bi i što bi. Neki ostaju agresivni jer je to sve što su znali u logoru, i taj obrazac ponašanja nose "vani"; kod nekih postoji ogorčenost, a za mnoge očaj – živjeli su za dan kada će im njihovi bližnji otvoriti vrata, a onda shvatiti da ih nitko ne čeka.

Šansu za preživljavanje najviše su imali oni koji su psihološki bili usredotočeni na budućnost, na zadatak koji bi trebali ispuniti u budućnosti, na značenje čija ih je realizacija na neki način čekala ili na osobu koja ih je čekala s ljubavlju ...

I pitam se bi li se sve to moglo proširiti izvan ljudskog života i primijeniti na produljenje života čovječanstva u cjelini. Možda je istina da čovječanstvo ima svoju šansu preživjeti atomsko doba ako se ljudi i svi narodi okupe radi zajedničkih zadataka, ako na sve utječe ne samo ono što logoterapija naziva voljom za smislom, već i zajednička volja za jednim zajedničkim značenjem?

V. E. Frankl u predgovoru Beogradskog izdanja 1994.²

² Victor E. Frankl: Zašto se niste ubili: *Traženje smisla življenja*, Beograd: Ž. Albulj, 1994. (Victor E. Frankl preminuo je 1997. godine, prim. autora)

Ideja da će u budućnosti držati predavanja o učincima logora na psihu, održali su ga na životu. Drugi dio knjige posvećen je **logoterapiji**, njezinim načelima i notacijama. Poanta je pronaći *smisao* kod pacijenta – cilj koji treba ispuniti u budućnosti. Smisao života može se naći u poslu, ljubavi i čežnji. Navodi primjere različitih pacijenata i još više različitih ciljeva koje je san Viktor uspio ostvariti kako bi im pomogao. Ono što ovu knjigu (a pogotovo danas), još uvijek čini aktualnom jest pronalaženje smisla za život. Posebno je važno da u ovoj knjizi nema mizantropije. Viktor ne dijeli ljude na stražare i logoraše, samo na ljude i ne-ljude. Jer niti su svi stražari loši, niti su svi zatvorenici dobri. To je zato što mu je jedan od čuvara dao komad kruha vlastitim očima, a naknadno je saznao da je potajno kupova lijekove za tuberkulozu od vlastitog novca. Kao i svi ostali zatvorenici, Viktor nije imao ime u logoru, samo broj **119 104**.

Litografija Lea Haasa, umjetnika holokausta koji je preživio Theresienstadt i Auschwitz (*public domain*)

Posljednjih 50 stranica sastoji se od vrlo posebne vrste predstave. **Sokrat, Kant i Spinoza** došli su s neba u *koncentracijski logor Birkenwald* i žele pomoći ljudima bez nade. Ali oni to ne mogu učiniti, ljudi moraju sami pronaći smisao svog života.

Viktor Frankl vjerovao je kako su psihoanaliza i individualna psihologija nedovoljno posvećeni ljudskoj dimenziji, koja mora biti okosnica teorijskog i praktičnog rada bilo kojeg psihoterapijskog smjera.³ Smatrao je da problemi ljudi koji traže psihološku pomoć nisu toliko povezani sa seksualnošću ili osjećajem manje vrijednosti, već da je u njihovom korijenu **potreba za zadovoljenjem potrebe za smislom**.

Franklova psihologija naziva se uzvišenom, jer govori o vjeri u ljudsku čovječnost, a samo vjera u više ljudske težnje može im pomoći u kretanju i razvoju. Unutar logoterapije, koja se smatra jednom od kategorija humanističke psihologije. Frankl je razvio dvije inovativne tehnike: *paradoksalnu namjeru*⁴ (suprotna namjera) i *derefleksiju*⁵. Nekoliko autora tvrdi da je logoterapija jedina koja je uspjela razviti psihoterapijske tehnike u pravom smislu riječi.⁶

Ivica Košak

³ Viktor Frankl, *Tihi vapaj za smislom: psihoterapija i humanizam*, Beograd: IP Žarko Albulj, 2000., Predgovor srpskom izdanju

⁴ Paradoksalna (*paradoxe Intention*) namjera je psihoterapijska metoda koju je razvio Viktor Frankl u kojoj se klijentu upućuje da namjerno vježba neurotično ponašanje s ciljem njegovog prevladavanja.

⁵ Derefleksija (lat. de- protu-, reflectere samopromatranja), terapijska je metoda koju je razvio V. E. Frankl. Pacijent je u stanju uz pomoć derefleksije ignorirati simptome i konačno ih zaboraviti. Metoda je namijenjena za terapiju poremećaja kod kojih je pažnja usmjerena na (vegetativne) funkcije koje obično prolaze nezapaženo (npr. seksualni poremećaji). U derefleksiji se skreće pažnja sa štetnog samopromatranja prema sadržajima u kojima vrijedi živjeti.

⁶ Viktor E. Frankl, *Recollections: An Autobiography*, Cambridge, Massachusetts: Perseus Publishing, 2000.

U SPOMEN

Ante Bilokapić

franjevac, teolog, ekumenist, misionar
(Udovičić, 5. lipnja 1948. – Zadar, 19. prosinca 2020.)

U Zadru je u subotu, 19. prosinca, preminuo dr. Ante Bilokapić, svećenik Franjevačke provincije Sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri. Pokopan je prema vlastitoj želji u Splitu, na groblju Lovrinac, 23. prosinca. U rodnom selu Udovičić završio je prva četiri razreda osnovne škole, a ostala četiri u općinskom sjedištu, u Otoku kraj Sinja. Sjemenište je pohađao je u Splitu, u Nadbiskupskom sjemeništu na Poljudu. Godinu uvođenja u redovnički život, tzv. novicijat, proveo je 1969. u Franjevačkom samostanu na otočiću Košljunu, u neposrednoj blizini otoka Krka. Školovanje je nastavio u Dubrovniku, gdje je završio dvije godine filozofije. Potom odlazi u Zagreb, gdje je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu završio dvije godine teologije, a treću u Splitu. Za svećenika je zaređen u lipnju 1975. Nakon ređenja poslan je u Rim na poslijediplomski studij dogmatske teologije na Franjevačko učilište *Antonianum*. Bilokapić je u 1977. magistrirao s temom "Josip Juraj Strossmayer na svjetskoj pozornici", a 1980. doktorirao na temu: "Teološki radikalizam Matije Vlačića Ilirika".

Nakon završenog studija boravio je u Hvaru u samostanu Gospe od milosti, a 1982. godine postaje župni vikar Župe Presvetog Srca Isusova u zadarskoj Voštarnici. Godine 1984. odlazi u Njemačku kao misionar za katolike hrvatskog govornog područja. U Njemačkoj djeluje u Hrvatskoj katoličkoj misiji Göppingen-Geislingen. Uoči Domovinskog rata odlazi u Split gdje je od 1991. gvardijan Samostana Sv. Ante, profesor na Teologiji i vojni kapelan. Za službu vojnog kapelana dobio je i Spomenicu domovinskog rata.

Godine 1997. fra Ante se vraća u Njemačku i postaje voditelj Hrvatske katoličke misije u Wiesbadenu. U glavnom gradu savezne zemlje Hessen ostaje gotovo dva desetljeća, što je u životopisu dr. Bilokapića razdoblje najdužeg boravka na jednom mjestu. U Wiesbadenu bio je aktivni član Hrvatske kulturne zajednice te član uredništva glasnika "Riječ". Bio je veliki pobornik održavanja nastave na hrvatskom jeziku u školama u Hessenu i uvijek je u tome pomagao učitelje i učiteljice. Za vrijeme njegovog župnikovanja podignut je Hrvatski župni dom "Kardinal Franjo Kuharić". U Wiesbadenu je ostao do 2016., kada je opet imenovan gvardijanom splitskog Samostana sv. Ante. Na Poljudu ostaje do 2019. godine, kad biva premješten na otok Pašman s brigom za samostan Sv. Dujma u Kraju.

život i djelo najvećeg protestantskog teologa koji se rodio na tlu današnje Hrvatske - za Matiju Vlačića Ilirika (Labin, 3. 3. 1520. – Frankfurt, 11. 3. 1575.). Obojica smo doktorirali na sličnim temama o Flaciusu, tako da smo uvijek imali temu za razgovor. Ante je odlično poznao protestantsku teologiju.

U sjećanju mi je ostala njegova priča kako mu je bilo zabranjeno tiskati disertaciju, zato što je sadržavala kritiku katoličke crkve. No da bi dobio zvanje doktora morao je tiskati rad, pa je na koncu napravljen kompromis i 1981. objavljen mu je samo separat kome je dano ime "Književna aktivnost Matije Vlačića Ilirika". Drugim riječima, njegov akademski rad bio je cenzuriran. To iskustvo ga je dosta razočaralo. U Mannheimu je u veljači 1991. sudjelovao na simpoziju posvećenom Vlačiću kao i u Labinu, u travnju 2001., na prvom međunarodnom znanstvenom skupu "Matija Vlačić Ilirik".

Organizator manheimskog skupa bio je još jedan istaknuti Hrvat s njemačkom adresom - prof. dr. Josip Matešić (Kaptol kraj Požege, 4. 9. 1927. – Mannheim, 25. 3. 2020.), osnivač i dugogodišnji direktor Slavističkog seminara Sveučilišta u Mannheimu.

Posljednji put sam dragog prijatelja vidio 21. kolovoza 2019. kada sam ga posjetio u samostanu na Poljudu. Već mu je tada zdravlje bilo narušeno. Sjećam se kako smo Jakov, fra Rafael Romić i ja bili zabrinuti za Antu. Upravo je tih dana čuo da se mora seliti u zadarski arhipelag i uopće nije bio sretan tom odlukom njegove Provincije. No kao poslušni sluga Crkve pokorio se tome, kao što je to činio čitavog života.

Hvala mu za sve što je učinio za hrvatski narod i za promidžbu ekumenizma!

Miserum est carere consuetudine amicorum. Tužno je biti bez prijatelja.
(A još tužnije izgubiti jednog pravog, moj dodatak).

Luka Ilić

IZABRANE PUBLIKACIJE:

- *Attività letteraria di Mattia Flacio Illirico (1520-1575).* Pars Dissertationis (Pontificia Universitas Antonianum. Facultas Theologica – Sectio dogmatica. Theses ad lauraem n. 267). Roma 1981. 87 stranica
- Teološke razlike u nauci istočne i zapadne Crkve // *Crkva u svijetu*, 17/2(1982.), str. 112-122.
- Teološke razlike u nauku Katoličke i Evangeličke crkve. Što ih razdvaja i što ih povezuje. U povodu 500. obljetnice rođenja Martina Luthera (1483-1983) // *Crkva u svijetu*, 19/1(1984), str. 20-29.
- Die Erbsünde in der Lehre des M. Flacius Illyricus // *Matthias Flacius Illyricus - Leben & Werk*, Internationales Symposium, Mannheim, Februar 1991/ Südosteuropa-Gesellschaft. Josip Matešić (Hrsg.) - München: Südosteuropa-Ges., 1993, Südosteuropa-Studien Bd. 53, str. 43-52.
- Teološke rasprave i formulacije u 16. stoljeću i Matija Vlačić Ilirik // *Matija Vlačić Ilirik: zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa "Matija Vlačić Ilirik"*, Labin, 20. - 21. travnja 2001. godine, ur. Stanko Jambrek. Labin: Grad Labin, 2004, str. 13-26.
- Istočni grijeh u nauku Matije Vlačića Ilirika. // *Filozofska istraživanja*. 11 (1991), 4(43); str. 875-879.

IN MEMORIAM

fra ANTE BILOKAPIĆ
05.06.1948. - 19.12.2020.

Kad prijatelj ode za njim trag ostane. I praznina što boli. Boli do vriska. (M.D.)

U subotu, 19.12.2020. godine u općoj bolnici Zadar, opremljen svetim sakramentima, u 73-oj godini života, 50-oj godini redovništva i 45-oj godini svećeništva umro je **dr. fra Ante Bilokapić**, član *franjevačke provincije sv. Jeronima* sa sjedištem u Zadru.

Rođen je 05.06.1948. godine u Udovičićima, župa Otok kod Sinja. Godine 1964. ušao je u sjemenište na Poljudu (Split), 1969. godine u novicijat na Košljunu, a 1970. godine polaže privremene zavjete. Teologiju je studirao u Dubrovniku, Zagrebu i Splitu. Za đakona je zaređen u ožujku 1975., a za svećenika u lipnju iste godine. Te godine ga uprava Provincije šalje na postdiplomski studij dogmatske teologije na franjevačko sveučilište Antonijanum u Rim, gdje je godine 1980. doktorirao s temom *Literarna aktivnost Matije Vlačića Ilirika*.

Do godine 1982. bio je u samostanu Gospe od Milosti u Hvaru, a onda postaje župnikom na Voštarnici. Od 1984. do 1991. djeluje kao misionar u Göppingenu (gdje je, među inim, ugostio i prvog predsjednika Republike Hrvatske, Franju Tuđmana). Godine 1991. dolazi za gvardijana samostana sv. Ante na Poljudu, gdje vrši i službu magistra bogoslova kao i vojnog kapelana. Godine 1997. dolazi u Wiesbaden kao voditelj Hrvatske katolička misije. Bio je i član *Hrvatske kulturne zajednice* te suradnik redakcije *Rijec* u izdanju *Ogranka Matice hrvatske* u Wiesbadenu. U posebnom izdanju *Riječi* broj 2, za 2016. godinu pretiskani su radovi dr. Bilokapića, a koji su bili objavljeni u *Riječi*.¹

Godine 2016. vraća se u Hrvatsku i biva imenovan gvardijanom samostana sv. Ante na Poljudu. Samostan sv. Duje u Kraju na otoku Pašmanu preuzeo je 2019. godine odakle je upravljao i župom Banj, gdje je ostao sve do teške bolesti.

Pokopan je u srijedu, 23.12.2020. godine na groblju Lovinac u Splitu. Sprovodne obrede, u prisutnosti braće njegove Provincije, predvođene provincijalnim ministrom fra Andrijom Bilokapićem, kao i braćom Provincije Presvetog Otkupitelja i prijatelja, predvodio je fra Anselmo Štulić, gvardijan samostana sv. Ante na Poljudu.

¹ Rijec broj 2, posebno izdanje 2016: http://www.hkz-wi.de/rijec/Dateien/Izbor%20RIJEC%202016_2.pdf Pregledano 3.1.2021.

Sveta Misa zadušnica slavljenja je u crkvi sv. Ante na Poljudu. Predvoditelj misnog slavlja, provincijal fra Andrija Bilokapić reče među ostalim i ovo:

...*Dragi fra Ante, prijatelju i brate, hvala ti za kršćanske, bratske, rodbinske i ljudske odnose. Hvala Onome koji te je htio i stvorio. Hvala tebi što si pokušavao biti kršćanin, redovnik i svećenik. Hvala za dobro koje si činio u Crkvi. Neka ti bude nagrada Onaj koji te je spoznao prije postanka svijeta i koji te vječno hoće u svojoj ljubavi... Sada budi u novom, punom zajedništvu sa svojim roditeljima Markom i Lucom, sa svojih devetero braće i sestara koji su ti, vjerujem, bili na dočeku...*

U SPOMEN
FR. ANTE BILOKAPIĆU
NAŠA ŽE KULTURA
BEZ FRANJEVACA
NE DA NI ZAKRSLITI (3)

USERS
DJE VAZAR (4)
BIBLIJA - PROMISLI
ODVODANSTVA (7)

KORZINA
DJE DETRANSTVA (10)
SINJE
I NJERKE
SVEČANSTVA (13)

TEOLOŠKI NAJAV
KATOLIČKE
I EVANGELIČKE CRKVE (16)
HRVATOSTRAN
U EUROPSKOJ
KULTURI (21)
DIE GRÜNDE IN DER
LEHRE DES MATTHEAS
FLAVIUS JULIUS (23)

Petar Preradović u **Odi smrti** napisao:

*Čovjek vjekom s tobom bje boj. Ak' bori se kraće ili duže;
da najposlije položi oružje i žičem ti plati harač svoj.
A ti tvrda košto kamen tvrd je, smilila se nikom nijesi još.*

Hrvatska Katolička Misija Wiesbaden će pokojnog fra Antu upamtiti kao dobrog franjevca i revnog svećenika. Puno je radio i na karitativnom polju. Nastojao je svima pomoći, pa su ga nazvali i leteći anđeo. Svojim nastupom privlačio je ljude k sebi. Često je znao reći: Postao sam svećenik da služim Božjem narodu.

Osim centrale u Wiesbadenu postoje i četiri filijale u koje je dolazio jedanput mjesečno: Bad Camberg, Idstein, Limburg i Montabaur. To su relativno male zajednice Ali upravo u tim malim sredinama otkrio je smisao i ljepotu svog svećeničkog poslanja. Ljudima treba nada kako bi bili sretni. Uspio je ući u njihovu svakidašnjicu i to su oni osjetili. Stoga su ga doživljavali kao pastira i brata i uzvratili mu otvorenim srcem i ljubavlju. Male zajednice imaju upravo tu prednost, da pastir može poimenice poznavati svaku *ovčicu* i ostvariti s njom

blizak kontakt. Nastojao je ljudima pomoći u traženju odgovora na najvažnija pitanja ljudske egzistencije: *Otkud sam došao? Kamo idem? Koji je smisao postojanja i života? Živimo li samo zato što smo rođeni, ili život ima neki drugi smisao?* Jer ako uistinu nemamo suvisli odgovor na ta pitanja, onda smo živi mrtvaci.

Treba se uistinu diviti njegovoj sposobnosti: živjeti ljudskost, unatoč svemu neljudskom što je često obilježavalo njegovu sudbinu. Život prepun nepravde često pretvori čovjeka u zagriženog mizantropa ili, kako bi Matoš rekao, u *ljudomrza*. Umjesto toga, fra Ante je cijeli svoj život posvetio ljubavi za čovjeka. Umjesto ogorčenosti odabrao je čovjekoljublje. Živio je ono, što francuski katolički filozof Jacques Maritain naziva *integralnim humanizmom*.

Dragi fra Ante, teško je naviknuti se da te ne čujemo i da te samo na fotografiji vidimo. Teško je ne osjetiti onaj tvoj snažni zagrljaj i ne čuti onaj tvoj veseli, radosti predani glas. Nedostaješ i kao supisac naših životnih knjiga. Otišao si zaključivši svoje poglavlje pustivši nas da nastavimo dalje dopisivati sadržaje, koje život sa sobom donosi. Ipak, vjerujući kako si sada u zagrljaju nebeskog Oca i da nas kod njega zagovaraš, želimo ti glasno reći da smo sretni što smo te imali i što te još uvijek imamo, makar na drugačiji način.

***Hvala ti što si nam bio pastir i brat.
Neka ti Svevišnji podari vječni pokoj.***

Rajko Radišić

SRCE ŠIROKO I DOBROĆUDNO

Sjećanje na fra Antu

Dugi niz godina fra Ante Bilokapić bio je u službi župnika HKŽ Wiesbaden. Njega je naslijedio fra Miron Sikirić. Godine 2018. preuzeo sam službu župnika od fra Mirona. Tada sam i upoznao fra Antu naprije kroz telefonski razgovor a potom i osobno kada je fra Ante došao na blagoslov kipa sv. Ante u našu crkvu. Kao da sam tog čovjeka i brata franjevca poznao čitav život. Postali smo jako dobri i bliski prijatelji. Čudno ali istinito, s obzirom na razliku u godinama i da se kratko poznajemo. Ali Bog nam šalje na put osobe koje nam postaju bitne.

Prošle godine pozvao me na odmor na otok Pašman gdje je on boravio. Otišao sam zajedno s mešтром fra Danijelom Nikolićem u prelijepi franjevački samostan u Kraj na otoku Pašmanu. U samostanu smo upoznali i fra Antu Kekeza. Dogovorili smo neke zajedničke projekte u budućnosti koje smo mislili realizirati.

Onda se dogodilo nešto jako bolno. Prvo iznenada umire fra Ante Kekez, a zatim i fra Ante Bilokapić. Odavno me tako nešto nije potreslo. Stalno sam bio u kontaktu sa provincijalom fra Andrijom brinući se za fra Antino zdravlje dok je bio u bolnici. U našoj

župi pod svakom misom molili smo za njegovo ozdravljenje, ali Gospodin ga je ipak u svojoj providnosti pozvao sebi.

Fra Ante je izazvana izgledao robustan, često naprasit, ali iznutra je bio jako emocionalan, mek, inteligentan. Imao je srce široko i dobroćudno. Volio je jako svoju provinciju i svoj narod. Pogotovo je veliku ljubav gajio prema prirodi i radu u vrtu.

Dragi fra Ante, zahvaljujem Ti za sve sto si učinio kroz skoro 20 godina svoga rada u našoj župi u Wiesbadenu. Boldiranim slovima bit će upisana u povijest gradnja našega Centra "Kardinal Franjo Kuharić" koju si vodio. Hvala Ti i za mnoštvo humanitarnih akcija i pomoći brojnim zajednicama u Domovini te pomoći mnogim ljudima u nevolji.

Hvala Ti za bratsko i fratarsko druženje i podršku. Neka Ti Svevišnji udijeli vječni pokoj.

fra Kristijan Montana

IN MEMORIAM

Prof. dr. Josip Matešić

25. ožujka 2020. godine preminuo je, u 92. godini života, **prof. dr. Josip Matešić**, univ. profesor emeritus, slavist.

Josip Matešić rođen je 4. rujna 1927. godine u Kaptolu nedaleko od Slavonske Požege. Osnovnu je školu pohađao u Kaptolu, a Klasičnu gimnaziju u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je VIII. grupu (za narodni jezik i književnost), ruski i njemački jezik. Od 1954. do 1956. godine (s prekidima zbog odlaska u inozemstvo) radi kao asistent na Akademiji za kazališnu umjetnost u Zagrebu. Od 1957. do 1959. kao stipendist studira slavistiku, istočno-europsku povijest i germanistiku na sveučilištima u Münsteru i Erlangenu kod prof. Lettenbauera, prof. Burgera, prof. Trierera, prof. Rimscha. 1959. je godine na Filozofskom fakultetu u Erlangenu obranio disertaciju pod naslovom *Die Erlanger serbokroatische Liederhandschrift. Sprachliche Untersuchung*. Zatim se vraća u Zagreb gdje nastavlja raditi kao asistent, a 1962. postaje docent. 1963. godine radi kao lektor za južnoslavenske jezike i književnosti u Institutu za slavistiku Sveučilišta u Gießenu, a 1968. – kao asistent u Slavenskom seminaru Sveučilišta u Fribourgu u Švicarskoj. Tamo i habilitira s temom *Der Wortakzent in der serbokroatischen Schriftsprache*. U ljetnom semestru 1969. radi u Seminaru za slavensku filologiju Sveučilišta u Göttingenu u zvanju izvanrednog profesora, a već u zimskom semestru akademske godine 1969/1970. postaje redoviti profesor i direktor Slavenskog seminaru Sveučilišta u Mannheimu.

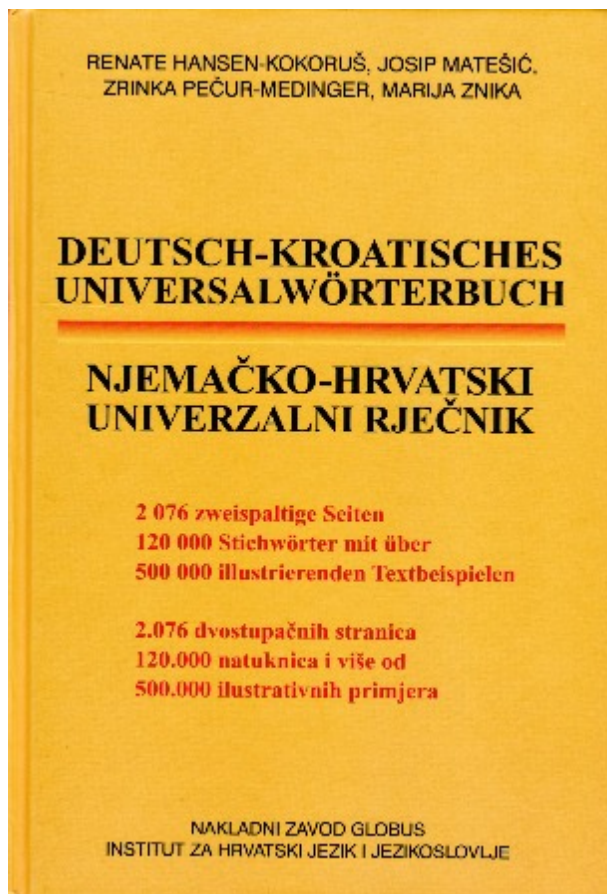
Dolaskom u Mannheim uveo je i ustrojio studij slavistike i znanstveni studij kroatistike za stjecanje magisterija znanosti. Više puta je obnašao dužnost dekana i prodekana svojega fakulteta, a bio je član različitih međunarodnih znanstvenih institucija te dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) i Kraljevske akademije umjetnosti i znanosti u Goeteburgu (The Royal Society and Sciences Gothenburg, Švedska). Kao gost profesor predavao je na mnogim europskim sveučilištima, također u Australiji, Kanadi i SAD-u. Bio je urednik i izdavač više znanstvenih edicija. Objelodanio je više od dvjesto znanstvenih radova, rasprava, članaka recenzija te knjige

Die Erlanger serbokroatische Liederhandschrift (München, 1959.), *Der Wortakzent der serbokroatischen Schriftsprache* (Heidelberg, 1970), *Odostražni rječnik hrvatskoga jezika* (Wiesbaden 1965.-1967.), *Frazeološki rječnik hrvatskoga jezika* (Zagreb, 1982.), *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik* (Zagreb, 1988).

Istraživao je govore u Požeškoj dolini, jezičnu interferenciju čeških i slovačkih doseljenika u Slavoniji, jezikoslovne poglede predstavnika reformacije i protureformacije južnih Slavena, utjecaj “panslavizma” na jezik i književnost slavenskih naroda te posebice frazeologiju slavenskih jezika s teorijskoga, dijakronijskoga, sinkronijskoga, arealnoga, poredbenoga i komunikativnoga aspekta, pitanja iz područja južnoslavenskih književnosti (bugarske, hrvatske, slovenske, srpske) i ruske književnosti (M. J. Ljermontov, I. S. Turgenjev, L. N. Tolstoj, A. P. Čehov, I. E. Babelj) i njezina utjecaja na hrvatsku književnost.

Svoja znanstvena dostignuća je objavljivao u hrvatskim i međunarodnim časopisima.

Suradivao je kao aktivni član društva bivših studenata hrvatski sveučilišta AMAC-D u Frankfurtu gdje se javio tekstom *O mogućnosti studiranja kroatistike*, o temi koja je ostala aktualna do danas.¹

Objavljuje i brojne znanstvene članke na različite frazeološke teme: frazeološka sinonimija i varijantnost, poredbeni frazemi, stil frazema, komunikacijska funkcija frazema, s različitih aspekata uspoređuje hrvatsku frazeologiju s frazeologijom drugih slavenskih (uglavnom ruskoga) i neslavenskih (najviše njemačkoga) jezika, bavi se frazemima u književnim djelima. Značajan je i leksikografski rad Josipa Matešića. Sastavio je prvi i zasad jedini odostražnji rječnik hrvatskoga jezika (1965–1967), a jedan je od autora i redaktor velikoga *Njemačko-hrvatskoga univerzalnog rječnika* (2005).

Njemačko-Hrvatski univerzalni rječnik, prvi takve vrste u hrvatskoj leksikografiji, sadržava više od 120 000 natuknica i više od pola milijuna (500.000) prevedenih primjera kojima se objašnjavaju značenja riječi, izričaja, termina, frazema, poslovice. U rječnik je uneseno jezično blago suvremenoga njemačkoga i hrvatskog jezika, ali su unošene i mnogobrojne riječi iz kolokvijalnih govora, uključivši austrijsko i švicarsko govorno područje, znači riječi koje su tijekom vremena ušle u njemački standardni

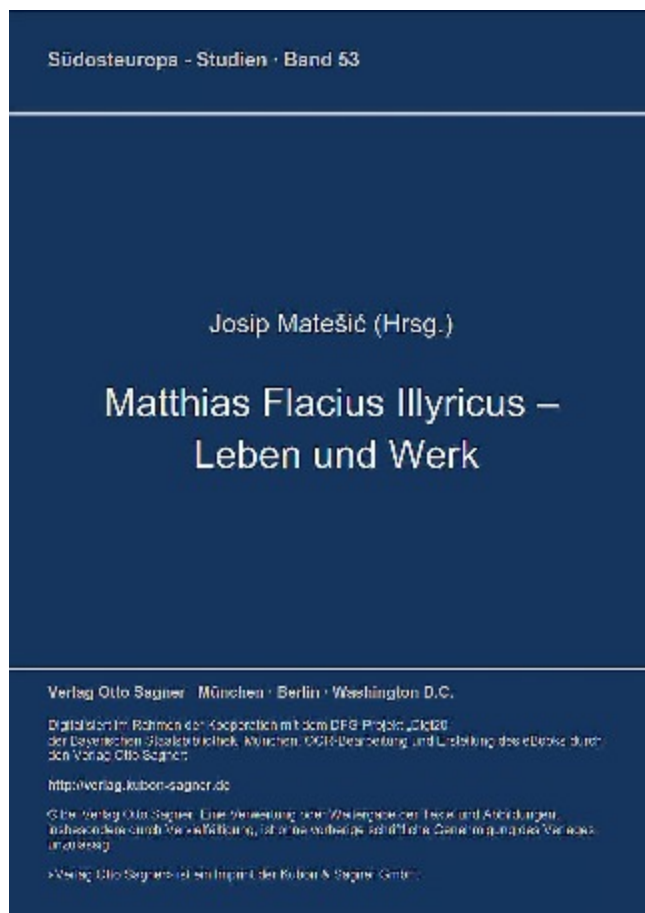
jezik. Uvršteno je i nazivlje iz oko 130 stručnih i znanstvenih područja najnovijega vremena, kao što su tehnika, medicina, biologija, matematika, informatika, pravo, ekonomija, obrtništvo itd. Rječnik je koncipiran kao priručnik za široku primjenu, a svojim sadržajem i načinom obradbe pouzdan je izvor za razumijevanje i prevođenje ne samo općih nego i strukovnih jezičnih sadržaja. Zbog toga je, a ne samo radi opsega, ovaj rječnik univerzalan. Ukratko, rječnik je namijenjen svima koji govore njemačkim i vladaju hrvatskim jezikom ili uče taj jezik. Dobro će doći prevoditeljima, tumačima, nastavnici, studentima, osobito onima koji rade u pučkim učilištima i dopunskim školama kao i polaznicima tih škola i tečajeva te stručnjacima i znanstvenicima zbog mnogih prevedenih pojmova iz humanističko-znanstvenih disciplina.

¹ Josip Matešić, *O mogućnosti studiranja kroatistike*, Glasnik društva AMAC-D, broj 1, Frankfurt/M. 1993. str. 20.

Posebnost rječnika ogleda se u primjeni postupka pri objašnjavanju, tumačenju pojedine riječi, pojedinih izričaja, sintagmatskih obrazaca. Rječnik je važan doprinos ne samo kao posrednika između dvaju jezika, već i kao tumača kulturnih i civilizacijskih razlika dvaju naroda.

Projekt je rađen u okviru bilateralnog sporazuma o znanstvenoj suradnji između Republike Hrvatske i Pokrajine Baden- Wurttemberga Savezne Republike Njemačke. Ministarstva znanosti objiju zemalja i Sveučilišta u Mannheimu omogućili su davanjem financijske pomoći izradbu ovog projekta.

Profesor Matešić preminu je u godini u kojoj obilježavamo 500-tu godišnjicu rođenja Matije Vlačića Iliraka i dobra je to prilika da se spomene prva međunarodna konferencija o Matiji Vlačiću Iliriku u Njemačka koju je prof. Matešić organizirao uz pomoć Društva za jugoistočnu Europu-/SÜDOSTEUROPA-GESELLSCHAFT.

Matija Vlačić Ilirik/ Matthias Flacius Illyrikus (rođen 3. ožujka 1520. u Albona / Istra, umro 11. ožujka 1575. u Frankfurtu a. M.). Školovao se u Veneciji i Njemačkoj, a 1544. godine na Wittenberškom protestant-skom sveučilištu postaje magistar slobodnih umijeća, te profesor hebrejskog jezika, a od 1549. godine otvoreno istupa kao idejni pokretač borbe protiv pape i cara, zbog čega je često proganjan. Napisao je oko 200 radova od kojih su mnogi ostali neobjavljeni. Glavni je organizator i jedan od urednika monumentalne Crkvene povijesti (Ecclesiastica historia, Basel, 1559.–1574.), poznate i pod naslovom *Magdeburške centurije* (Centuriae Magdeburgenses). U tom djelu daje se kritička povijest kršćanstva, s elementima opće povijesti, do uključivo 13. st. u 12 svezaka, te označava papu kao antikrista. Najzrelije i najopsežnije mu je djelo *Ključ Svetog Pisma* (lat. Clavis Scripturae Sacrae seu de Sermone Sacrarum literarum, Strasbourg, 1567.), u kojem se potvrdio kao tvorac protestantske hermeneutike i hermeneutike uopće. To je zapravo enciklopedijski rječnik hebreizama,

koji je postao temeljnim djelom protestantskog tumačenja Biblije, i u kojem je ustvrdio da je *povijest temelj poučavanja* (historia est fundamentum doctrinae).

U Magdeburgu Matija Vlačić započinje s pisanjem djela kojim potiče i ohrabruje sljedbenike protestantizma u borbi za istinom koja se prema Vlačiću odvijala na području osobne spoznaje, u primjeni istine u vlastitu življenju i djelovanju. U toj borbi za spoznajom istine Vlačić je slagao katalog svjedoka, kršćanskih mislioca i pisanih dokumenata koji su na tom putu istine bili svjedoci kršćanske povijesti i koji su se do našeg doba suprotstavili papi (*Catalogus testium veritatis, qui ante nostram etatem reclamarunt Papae*, Basel, 1556.). Katalog svjedoka istine najčitanije je i najviše puta prevedeno i tiskano djelo koje je za Vlačićeva života tiskano dva puta.

Neka nam sjećanje na učitelja i prijatelja, kolegu i hrvatskog iseljenika, uvaženog garstabajtera ostane u sjećanju i na blagoslov.

Ivica Košak, Wiesbaden 15. lipanja 2020.
Hrvatska kulturna zajednica

O MOGUĆNOSTI STUDIRANJA KROATISTIKE

Frankfurt, 28.11.1992. Prof. dr. Josip Matešić, redovni profesor slavistike na sveučilištu u Mannheimu, akademik, održao je predavanje na zajedničkoj tribini društava AMAC-D, Hrvatskog kulturnog društva - Rhein-Main e.V., Hrvatskog učiteljskog društva »Bartol Kašić« e.V., **Hrvatske kulturne zajednice e.V. - Wiesbaden** i Hrvatske kulturne zajednice - Mainz e.V.

Tema: »*Problemi sa kojima se susreću naša djeca druge i treće generacije pri učenju hrvatskog jezika u S.R. Njemačkoj*«¹

Na 32 sveučilišta danas se može studirati slavistika u SR Njemačkoj. Pojam slavistika uključuje istočnu, zapadnu i južnu predmetnu grupu s time da su u svakoj grupi dominantni jezik i književnost jednog naroda, znači ruski u istočnoj, češki ili poljski u zapadnoj, hrvatski, srpski ili bugarski u južnoj predmetnoj grupi. Iz navedenoga proizlazi da se predmet »južna slavistika« može studirati na svakom od 32 sveučilišta, ali uz izvjesne razlike s obzirom na težište pojedinog predmeta. Negdje u prvom planu ili težište jest na bugarskom jeziku i književnosti, drugdje pak - i to je u većini slučajeva - na hrvatskom i srpskom jeziku kao jednom jeziku i njihovim književnostima. Tu se još uvijek gaji dosadašnja praksa o nazivu »serbokroatish« (srpsko- hrvatski). Iako nije lako odreći se tradicije i iskorjeniti dugotrajne navike, uvjeren sam da će uz pomoć znanstvene argumentacije i malo strpljenja pobijediti razum i spoznaja da su to dva različita jezika s pravom posebne nominacije. Gdje je ta podjela sprovedena, tj. gdje se može studirati kroatistika (hrvatski jezik i hrvatska književnost)? Takva mogućnost postoji danas na sveučilištu u Mannheimu, te slično na

sveučilištima u Bambergu i Göttingenu, u okviru predmetne grupe »južna slavistika«. Valja spomenuti da to nije jednosmjerni studij, to nije »Einbahnstrasse« da se simbolički izrazim, nego su hrvatski jezik i hrvatska književnost glavni predmet, a pored toga studij obuhvaća još tri kulturna područja: slovensko, srpsko i makedonsko. Dakle preporuča se, ali ne mora, studirati slovenski jezik, makedonski jezik i sve tri spomenute književnosti. No, ako netko u okviru »južne slavistike« hoće studirati kroatistiku, dužan je studirati još jedan drugi predmet kao glavni ili dva druga kao sporedna, recimo germanistiku (njemački), anglistiku (engleski), romanistiku (francuski, talijanski ili španjolski), psihologiju, političke znanosti i dr. Kombinacije su mnogobrojne. Svaki slavistički seminar ima razrađeni plan studija i na zahtjev se on može dobiti. Ja osobno preporučujem kao drugi glavni predmet studiranje germanistike. Pokazalo se da takva kombinacija daje dobre izgleda za zaposlenje. S time u svezi trebala bi hrvatska vlada s odgovarajućim organima u Njemačkoj povesti inicijativu i ugovoriti da se apsolventu ove predmetne grupe priz-

¹ Josip Matešić, *O mogućnosti studiranja kroatistike*, Glasnik broj 1, AMAC-D, Frankfurt/M. 1993.

naje studij u svrhu zaposlenja, odn. rada na hrvatskoj tzv. dopunskoj školi. To zasada nije moguće, budući da to ne dozvoljavaju Ministarstva za školstvo i obrazovanje pojedinih njemačkih pokrajina. Problem nije jednostavan. U nastavnom planu koji je sada na snazi na ovdašnjim sveučilištima trebalo bi štošta izmijeniti (tako npr. pedagoško-metodološku spremu kandidata), ali uz dobru volju poteškoće bi se mogle prevladati. Također ne vidim razloga da se taj studij ne bi mogao priznati u Hrvatskoj, jer, on ne samo da je manje više adekvatan, recimo studiranju u Zagrebu, nego apsolvant

njemačkog sveučilišta ima prednost daje osim kroatistike studirao germanistiku, dakle njemački, da izvrsno vlada ovim jezikom, da posjeduje široko obrazovanje i prema tome vrlo dobre uvjete za zaposlenje i kasniji rad. U ovome kontekstu spomenuo bih i mnogobrojna pitanja hrvatskih dopunskih škola, npr. plaćanje hrvatskih nastavnika, razradu nastavnog globalnog plana i njegove realizacije s obzirom na satnicu, dodjelu školskih prostorija itd. Sve su to uglavnom posljedice stare prakse, konkretno ugovora o kulturnoj suradnji - u okviru kojega postoji dogovor o dopunskim školama - koji je sklopila bivša Jugoslavija s njemačkim vlastima, a on je, ako sam dobro informiran, još uvijek na snazi. Poznavajući Nijemce i njihov mentalitet, ne začuđuje da se oni drže dogovora i ugovorenih postavki, te ne bismo smjeli samo njih kriviti i optuživati. Uostalom Nijemci pokazuju u posljednje vrijeme mnogo dobre volje pri rješavanju nagomilanih problema u korist hrvatske strane. Treba mesti prvenstveno pred vlastitim vratima. Ako se upitamo što je učinila hrvatska vlada? - odgovor glasi: malo, gotovo ništa. Ona je slala u Njemačku nepodobne i nesposobne osobe »da raščiste stvari«, oklijevajući postupiti na način kako to traže diplomatske norme dviju samostalnih država. Ukratko, stare ugovore treba dogovorno raskinuti i sklopiti nove koji će regulirati satnicu nastavnog plana u školama, honoriranje hrvatskih nastavnika, priznavanje diploma studentima koji su ovdje završili studij, i svih drugih tom problematikom nastalih gorućih pitanja.

prof. dr. Josip Matešić
Mannheim, siječnja 1993.

ZA EUROPU JEDINSTVA U RAZLIČITOSTI JEZIKA I KULTURA

Prof. dr. Josip Matešić na skupštini društva bivših studenata hrvatskih sveučilišta, AMAC-D, održao predavanje o jeziku u iseljeništvu

Mainz/ Berlin – Godišnja skupština AMACA, Udruženja bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta, održana s kraja protekloga tjedna, završena je, kako i priliči udruženju takve naravi, ne samo izborom novog vodstva, nego i predavanjem o jednom vrlo važnom elementu hrvatskog identiteta – jeziku. Predavanje na temu „**Hrvatski jezik u iseljeništvu – Za Europu jedinstva u različitosti jezika i kultura**“ održao je **prof. dr. Josip Matešić**, do mirovine redovni profesor i direktor Slavenskog instituta Sveučilišta u

Mannheimu.

– *Obitelj i škola su dva najvažnija uporišta za stjecanje znanja materinskog jezika. Od obitelji se najviše očekuje i ona može najviše učiniti. Čak i onda kada se ne misli više na povrat u domovinu. Mladima treba pomagati da traže, njeguju svoje korijene i ne zaboravljaju svoj hrvatski jezik koji je isto tako svet i koristan kao i svaki drugi jezik ...*rekao je prof. Matešić u uvodu predavanja tragajući potom za poteškoćama u prenošenju i učenju hrvatskog jezika u iseljeništvu.

–*Poteškoća je mnogo. Mogu biti subjektivne i objektivne prirode: razlike u nastavnim planovima, nedostatak odgovarajućih udžbenika, slaba stručna sprema nastavnika, premalo sati u tzv dopunskoj nastavi, opterećenost polaznika, nezainteresiranost roditelja ...*katalog pojava je zaista dug. *Da problemi postoje osjećao sam to gotovo svaki dan u praksi, promatrao na primjeru studenata koji su kod mene studirali predmet “kroatistiku”. Riječ je o generacijama koje su se, uz male izuzetke, školovale u inozemstvu. Znanje njemačkog jezika relativno je bilo dobro, dok je poznavanje materinskog jezika bilo veoma slabo, da ne kažem katastrofalno ...*ustvrdio je Josip Matešić te nastavio *...Tko je zakazao: roditelji, škola ili učenici? Odgovor se može činiti jasnim ali tvrdim da nije jednostavan. Uzroke treba tražiti i iskorijenjivati jer radi se o školovanju budućih promicatelja hrvatskoga jezika i kulture.*

*Nadalje ...*rekao je prof. Matešić *...Hrvatska je javnost vrlo osjetljiva na nerazumijevanje svjetske, posljednjih pak dana, i nekolicine domaće javnosti da prihvati prisutnost hrvatskoga jezika u smislu njegove samostalnosti. U medijima, tisku i nerijetko u svjetskoj statistici, rabi se obično naziv “srpskohrvatski”. Još uvijek na mnogim slavističkim institutima postoji i predaje se predmet “serbokroatistika”. Slavistička znanost u svijetu pa i u Hrvatskoj dugo je bila hranjena romantičnim zabludama o jedinstvu jednoga južnoslavenskog jezika. Ali ne bismo smjeli kriviti samo drugoga. Moramo upitati kakvi su uvjeti za učenje hrvatskog jezika te studiranja “kroatistike” danas u Njemačkoj na visokim učilištima ...*upitao se prof. Matešić spocitavajući nepostojanje odgovarajuće stručne literature za izučavanje hrvatskog jezika te svođenje brige o tome na inicijative pojedinaca umjesto zajedničke, državne skrbi za ovo važno pitanje.

–*Unatoč tome da je u znanstvenoj literaturi slavistika odavno prihvatila da su hrvatski i srpski dva posebna književna jezika, u praksi je redovita upotreba “srpskohrvatski”. Ni pitanje službene upotrebe hrvatskog jezika u Europskoj Uniji još nije riješeno pri čemu mnogi misle da*

*to nije sporno imajući na umu odredbu: da svaki narod ima nepobitno pravo uporabe vlastitog jezika. Postoji zahtjev u Europskom parlamentu da se zbog štednje stanovnici Zapadnog Balkana, moraju dogovoriti o jednome jeziku koji svi razumiju. To zastupaju i poneki jezikoslovci, npr. njemački lingvist i historičar Wolf Oechsliss koji tvrdi da postoji jedan tzv. balkanski jezik. Ili pak, hrvatska lingvistica, Snježana Kordić izražavajući u knjizi "Jezik i nacionalizam" uvjerenje kako je hrvatski, bosanski, srpski i crnogorski ...jedan jezik. U proteklim godinama zatvorene su brojne slavističke katedre pa je prema tomu na djelu i nestanak mogućnosti studiranja kroatistike ...upozorava Matešić te određuje za svijetu prihvatljiv pravac: – **Za Europu jedinstva u različitosti jezika i kultura!***

Profesor Matešić upozorava na promjene koje se događaju jeziku, posebno na upotrebu tuđica unatoč domaćim izrazima.

Aleksandra Brnetić, Ivica Košak, prof. dr. Josip Matešić

–Zbog gubljenja materinjeg jezika, nitko se ne uzbuđuje. Zanos koji je bio obuzeo Hrvate u vraćanju riječima koje su bile nepodobne u bivšoj Jugoslaviji, nije trajao dugo. Ako se u jeziku oslikava ljudska individualnost, vlastitost, postojanost i otpornost tuđemu, nemoguće je ma kakvi razlozi postoje, odreći se svojega jezika žrtvujući mnogojezičnost u korist jednog zajedničkog jezika. Hegemonistička jezična politika, ne može i ne smije biti cilj ujedinjene Europe.

Odreći se materinjeg jezika, značilo bi nesagledivo kulturno siromaštvo. Tko neodgovorno dira u jezik dira u ljudsko biće. Nameće se pitanje što učiniti da hrvatski jezik ostane punopravan član u velikoj jezičnoj zajednici. Ne zaboravimo! Poput drugih jezika i hrvatski jezik je samonikao, prepoznatljiv i neuništiv spomenik, najvažniji u cjelokupnoj hrvatskoj baštini i ne manje važan kada je riječ o njegovoj ulozi u iseljeništvu?!

Zato taj jezik valja učiti, učiti ...i njime se služiti. Razvijati ljubav prema njemu. Nitko ga ne nosi savršena iz svojeg zavičaja. Govoriti i neusiljeno se izražavati kod kuće, u obitelji, u društvu. To pomaže očuvanju nacionalnog identiteta i ujedno potiče prihvaćanje različitosti sredine u kojoj se živi ...zaključio je prof. dr. Matešić.

Lijepo predavanje. No, (...) ostaju nam otvorena pitanja i nejasni odgovori ...kako na djelu osnažiti položaj hrvatskoga jezika u iseljeništvu, u Europskoj uniji, u svijetu?! I tko se uopće, (...) i da li se itko tim pitanjima i odgovorima temeljito i stalno bavi?

Koje je Vaše razmišljanje o ovoj važnoj temi, poštovani čitatelji Hrvatskog Glasa Berlin?

[]
Objavljeno na portalu Hrvatski glas Berlin¹

¹ <https://hrvatski-glas-berlin.eu/?p=19822>, April 8. 2011 In 01 VIJESTI I NOVOSTI, 03 REPORTAŽE

PANEUROPSKI PIKNIK 2020.

Nastup Hrvatske kulturne zajednice e.V. / Ogranka Matice hrvatske iz Wiesbadena

Wiesbaden, 19. rujan 2020. Već po drugi puta održan je *Paneuropski piknik* kao mjesto susreta kultura i, u ovogodišnjem izdanju, čini vidljivim život Srednje i Istočne Europe na području Rajne-Majne. Ne služe samo mračna kina kao mjesta okupljanja u vrijeme festivala filma, nego javni prostor, na kojemu je prošle subote održan 2. *Paneuropski piknik* na trgu Luisenplatz u centru Wiesbadena.

goEast festival filma u glavnom gradu pokrajine Hessen je 2019. godine ovim iskorakom krenuo s javnim predstavljanjem rada kulturnih udruga migranata s područja Rajne-Majne. *goEast* je tako postao platforma za upoznavanje kulture srednje i istočne Europe. I baš kao što su mirovne demonstracije prije 31. godinu na austrougarskoj granici postale područje slobode, *goEast* također otvara granice u Wiesbadenu i poziva sugrađane da upoznaju svijet izvan vlastitog horizonta. Gradonačelnik **Gert-Uwe Mende** (SPD) pozdravio je u video konferenciji nastup *Hrvatske kulturne zajednice e.V. / Ogranka Matice hrvatske iz Wiesbadena*, koja je na svom

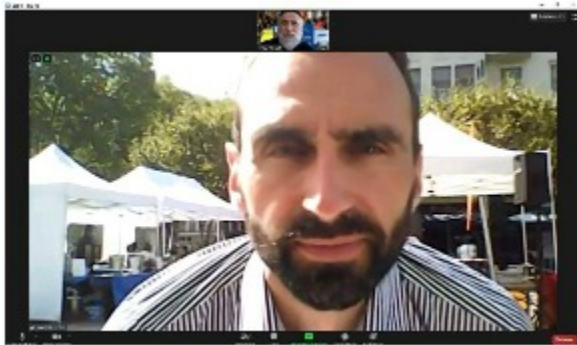
štanu predstavila posebno izdanje časopisa *Riječ* za 2019. godinu u kojemu je bila predstavljena višegodišnja medijska pratnja *goEast* festivala.

Promovirano je i izdanje *Riječi* broj 60 s fokusom na **Europsku prijestolnicu kulture- Rijeku 2020**. S petnaestak priloga na 44 stranice, *Riječ* broj 60 doprinosi kulturi hrvatskih iseljenika na njemačkom govornom području i šire. Predstavljeno je sedam knjiga – mala biblioteka radova od kojih dva predstavljaju zbornike znanstvenih radionica. Radi se o međunarodnim skupovima *Pogled u nepoznato/Vizije i utopije u dunavsko-karpatškoj regiji. 1917. te poslije*, Ljubljana 2017. godine i *100 GODINA NAKON FIUME - Razgovori o Gabriele D'Annunziu* održanom 19. i 22. studenog 2018. u njemačko-talijanskom Centru za europsku izvrsnost Villa Vigoni u Menaggiu na jezeru Como.

Voditeljica festivala **Heleen Gerritsen** u video-konferenciji s **Ivicom Košakom**, predsjednikom *Hrvatske kulturne zajednice*, naglasila je potrebu suradnje i kulturnog rada u zajednicama migranata poveznicom u paneuropskoj suradnji.

Barbara Busse iz *Njemačko-poljskog društva* te **Hannes Basilius Wirth** iz *Georgica e. V. -*

Njemačko-gruzijske udruge za kulturu i obrazovanje predstavili su djelovanje društva i najavili spremnost da se u zajedničkim nastupima i projektima doprinese širenju i stvaranju kulturnog sadržaja.

Hrvatski virtualni nastup organizirao je **Romain Thibaud-Rose**, producent za Paneuropski piknik u okviru *goEast - Festivala filma srednje i istočne Europe*.

Paneuropski piknik novčano je podržao *Frankfurtski kulturni fond RheinMain* u sklopu

programa financiranja *Erzählung.Macht.Identität*.¹

Internacionalna kuhinja i balkanski ritmovi stvorili su ugodnu atmosferu, premda za malobrojne *realne* posjetitelje *Paneuropskoga piknika*. Za poseban ugođaj i iznenađenje poslužila je snimka pjesme *Asra* (hrvatski: *Azra*). Pjesmu je napisao Heinrich Heine (1797. - 1856.). Na Youtube adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=9cEdFWOhi-Q> nalazi se snimka izvođača **Senada Ajanovića**, koja je nastala u povodu Interkulturalnog tjedna 2015. godine. Ajanović ovdje pjeva balkansku *sevdah* interpretaciju njemačke pjesme jednog židovskog autora iz 19. stoljeća.

Ivica Košak

Slike:

1. **Maslac s tartufima i suhe ribice na štandu** *Hrvatske kulturne zajednice e.V.*, Paneuropski piknik 2019.
2. Časopisa *Riječ* broj 60, 2020.
3. **Romain Thibaud-Rose**, producent za Paneuropski piknik u okviru *goEast - Festivala filma srednje i istočne Europe* u video konferenciji *Hrvatske kulturne zajednice e.V.*
4. *Azra*, screenshot: <https://www.youtube.com/watch?v=9cEdFWOhi-Q>

¹ *Erzählung.Macht.Identität*: <https://kulturfonds-frm.de/erzaehlung-macht-identitaet>

Kulturhauptstadt Europas: Rijeka 2020

Literatur im Dialog zur EUROPA WOCHE 2020 am.3.10.2020 um 18:00 Uhr

Die Veranstaltung der *Kroatischen Kulturgemeinschaft e. V.* wurde am Samstag, den 3. Oktober 2020. um 17:00 Uhr als Videoschaltung abgehalten.

Anwesende: *Vorstandsmitglieder(7) der Kroatischen Kulturgemeinschaft e. V.:* Marina Beroš, Ivica Košak, Jakov Rimac, Slaven Ljiljanic, Ružica Matanić, Rina Milković, Jela Šare.

Weitere Mitglieder und Freunde der Kroatischen Kulturgemeinschaft e. V.: Angela Ilić, Luka Ilić, Agneza Matotek, Ivan Matotek, Vesna Ljiljanić, Nina Pavić Colić, Marta Rimac, Jakov Šteko, Aleksandra Brnetić, Marijana Erstić, Jadranka Gradac, Sandra Vulin

Die Zeitschrift RIJEČ/DAS WORT Nr. 60 wurde vorgestellt. Diese Ausgabe wurde der **EU-Kulturhauptstadt Rijeka 2020** gewidmet.

Eine digitale Ausgabe befindet sich unter: http://www.hkz-wi.de/rijec/Dateien/Rijec_60.pdf

Mit fünfzehn Beiträgen auf 44 Seiten trägt unsere **Rijec Nr. 60** zur *Kultur der kroatischen Expatriates* im deutschsprachigen Raum und darüber hinaus bei. Wir haben sieben Bücher vorgestellt – eine kleine Werkbibliothek, von denen zwei wissenschaftliche Workshops darstellen: Blick ins Unbekannte/-Visionen und Utopie in der Donau-Karpaten-Region. 1917 und später, Ljubljana 2017 und 100 JAHRE NACH FIUME- Vorträge über Gabriele D'Annunzio am 19. und 22. November 2018 im Deutsch-Italienischen Zentrum für europäische Exzellenz Villa Vigoni

in Menaggi am Comer See. Neben den Arbeiten über die Stadt Rijeka gibt es auch einen Vortragstext über die skandinavischen Städte Umea/Schweden und Riga/Lettland als Kulturhauptstädte Europas im Jahr 2014. Die Kroatische Kulturgemeinschaft initiierte und veranstaltete auch eine öffentliche Tribüne zum Thema Kulturhauptstadt Europas: Yoik für Europa, bereits am 7. Mai 2014.

Das vorgestellte Buch *Europa erlesen: Rijeka* zeigt die Stadt Rijeka als großen Bahnhof für die Kulturen Europas sowohl literarisch als auch im Dialog. Gerhard M. Dienes, Ervin Dubrović, Marijana Erstić und Gero Fischer (Hrsg.) haben dazu ein Werk geschaffen, das die Kulturgeschichte Rijekas widerspiegelt.

Unsere Welt, unsere Würde, unsere Zukunft - dies betrifft die Gesamtheit der Gesellschaft, unabhängig von Herkunft oder Nationalität. In der diesjährigen Veranstaltung zur Europawoche haben Mitglieder und Freunde der *Kroatischen Kulturgemeinschaft e. V.* verschriftete Traditionen und Ausdrucksformen - einschließlich der Sprache als Träger des immateriellen Kulturerbes – thematisiert, um die Bedeutung von kultureller Diversität für die Gestaltung einer würdevollen und nachhaltigen europäischen Zukunft bewusst machen

Ivica Košak

Zum Ausklang des Jahres
möchte ich mich herzlich
für das angenehme und
partnerschaftliche Zusammenwirken,
Ihre Unterstützung und Hilfe,
Ihr Verständnis - einfach für
Ihr entgegengebrachtes
Vertrauen bedanken.

Für die bevorstehende Feiertage
wünsche Ich Ihnen
Ihrer Familie und Ihrer
Zusammenarbeiter Harmonie,
Besinnlichkeit und Zufriedenheit,
sowie einen hoffnungsvollen Start ins
neue Jahr,
Glück und vor allem Gesundheit!

Jaro Besser
Christel
NKZ
10.1.20

Susret na kraju godine održan je kao video-konferencija 19. prosinca 2020.

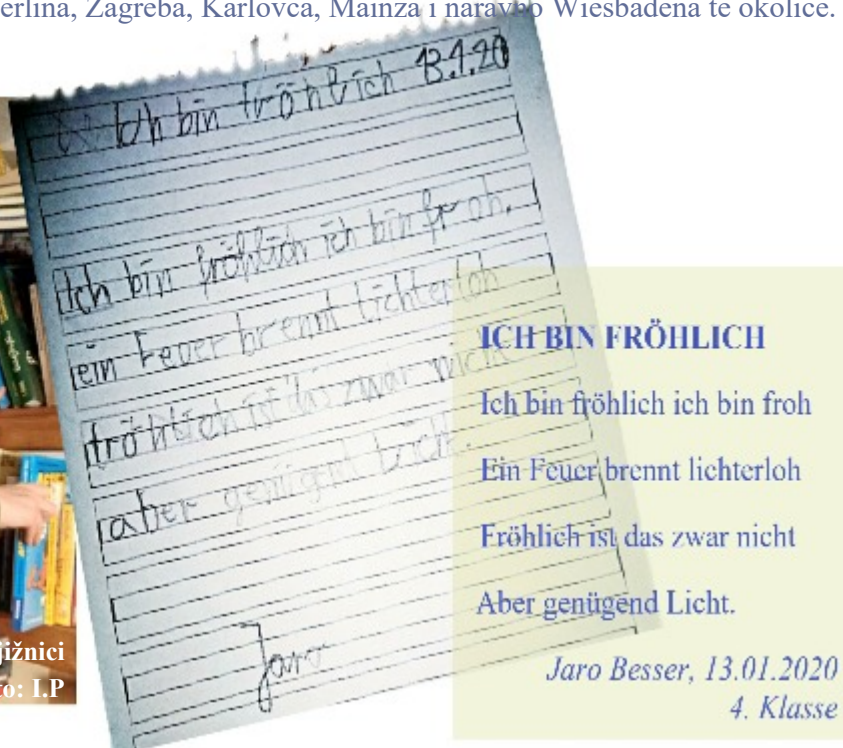
Kulturno-literarni sadržaj bio je:

1. Literarni prilog (pjesma) **Jaro Besser**, učenika 4. razreda Hrvatske nastave u Wiesbadenu.
2. Poezija Borisa Maruna, pjesnika hrvatske migracije, u izvedbi **Jakova Šteke**
3. Literarni radovi pisca i novinara Ivice Đikića, u izvedbi **Jakova Šteke**
4. Literarni radovi **Ljiljane Tadić** iz Frankfurta
5. Umjetničko i književno djelo **Dragutina Trumbetaša**

Jaro Besser, učenik Hrvatske nastave (4. razred) predstavio je vlastiti rad publici koja se, zahvaljući digitalnoj video-vezi, javila iz Berlina, Zagreba, Karlovca, Mainza i naravno Wiesbadena te okolice.

Jaro Besser u knjižnici
Foto: I.P

Na -ca

Eto što ćeš
 Ne svrstavaj me molim te
 Među žene kojima su
 Uvijek uredni nokti i kragne
 I pupak i pete glatke
 I skuhan ručak do pet
 Uredno složena odjeća
 Naviku na šetnju oko pola osam
 I čaša mlijeka pred spavanje

Ne želim brinuti o našoj djeci
 Kao da su od porculana
 Da ne budu uprljana
 Uz to i razmažena
 Da sam dobra i brižna majka
 I supruga domaćica kuharica
 Sve na -ca
 Osim ljubavni dodaj -ca

U prostor iznimnog sučeljavanja dva svijeta
 Bjelinama dugovječnih potraga
 Želim te stisnuti uz zid
 I tamo ti prijetiti
 Ovako:
 Samo je tipkovnica poput međunožja razvratnice
 Koja prima u sebe pohotne nesreće muškaraca
 Nezadovoljne svojim životima

Tu se prima
 Sretno
 Iskači iz pjesme
 Tvoja je stanica

Dijalog

Iz ranog feudalizma
 Kad su se rodile moje oči
 Polumrtvi su me upitali
 Što radim kraj Noine barke

Možda
 Iskačem iz pjesme
 Prebirem silikonskim prstima
 Po bogumilskoj zemlji
 Ilirskoj taštini
 Možda
 Ženskim pismom

Pipam otvorene oči tijela u barci
 Vrištim
 To pagani pale vatru oko mrtvih
 Vrištim
 Mračno je

Po čijoj zemlji vrištim
 Zemlji Desidijata i Sklavinije
 Raspadnutih leševa rodovskih kolektiva

Koja će me glina okupati
 U rijeci Aheronta
 Besramnog čina

Slutnja...kao kraj

U mom odlasku ostat će samo žaljenje
Zbog viška sna i malo pogleda u nebo
Toliko me još verba čeka, žurim, skoro će kraj
Jednostavno je – sustiže me nagu bez pokrova

Ostat će naravno prazan trik
Nametnutost s grijehom
Uredu je što moju postelju ne dotiče blažen san

Svaku noć obgrlim tvoj odraz zvjezdanog oblika
Omirišem čulima neven tvojega daha
Ne slutiš (gle me sad, kao D. Maksimović)
Snagu mojega versa u spletu imaginarnog spajanja

Uredu je
To su samo prolazne stvari
Već sutra bit ću ublažen bor
Ništa me neće moći slomiti
Nijedan vjetar, mrav ili most

Ništa
To je samo jedan korak
Od zvijezde do zvijezde
Od krvi do krvi
Od groba ka grobu

Vlastitosti

Ništa potom
Uvijek je bilo prije
Čašica duplog odricanja
Skeniranje okvira za dobrodošlicu
Requiem

Ostatke svojih prstiju
Vežem za crnu tipkovnicu
Šaljem na vlastitu mail adresu
Vlastite poruke

U ćelijama svojih
Razmnoženih mikroba
Izdajem pod kiriju

Posudbu ostataka bitka
Koji je Heideggeru
Poslužio kao Smisao

Od vlastitog bademantila
Uprizorujem utvare
Dobro društvo za bijeg
Od svega onoga
Što se ne zove insan

Otpuhujem osmijehom
Na izazov komunikacije

Trudim se kvalitetno
Koračati prema
Smrti...

Ženski

Ne odlučuj u ime potlačene generacije
Kolonizirani bi imali nešto reći
U mimohodu povijesti svuci košulju
Preko lijevog ramena, obnaži ga
Kao nultu kategoriju bijelim zvonima

U nastojanju atomskog obrazlaganja dana
Noć se pretapa u agregacijsko stanje stvari
Obriši, ženo, sloj razmazane šminke
Okrnjen lak s noktiju toliko sličan tebi

Na svim marginama društvenih izdisaja
Tek je s Emily Dickinson počela tvoja revolucija
Sada te feministička kolonizacija marginalnih
Jača kao vučicu nakošenih želja

Ljiljana Tadić-Adžamić

JEZIK OGLEDALO DUŠE

Ne dajte da vas zavedu (B. Brecht)

Dijalog i diskusija su cilj, a ujedno i sredstvo rada Hrvatske kulturne zajednice/ Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu. Niz javni tribina, otvorenih susreta i nastupa koji će ostati zabilježeni u časopisu Rijec¹ kao svjedočenje o interesu i potrebama (ne samo) iseljenika iz Hrvatske nego i njihovo (ne-)snalaženje u novoj sredini. Kulturni identitet ne samo da prenosi osjećaj pripadnosti, već je i važan stup zajedničkog života u multietničkom državljanstvu. Položaj ljudi i skupina, kako hrvatskih tako i drugih migranata, u stranom društvenom sustavu bio je često razmatran u panel diskusijama zajednice. Kroz cijeli život migranti imaju različite društvene uloge u svom europskom okruženju. Ponekad djeluju u nekoliko uloga istovremeno u različitim društvenim okruženjima koja se samo u maloj mjeri preklapaju. Nastala dilema koja je ovdje sužena na promatranje uloge jezika u definiranju osobnog karaktera zahtijeva refleksiju, dijalog i diskusiju i o kulturi hrvatskih migranata kao europskih građana i uključivanje rezultata u rad udruge.

Talag na dnu čašice razgovora

Francis Galton, u djelu *Measurement of Character* iz 1884. godine predstavlja pokušaj stjecanja predstave o broju prepoznatljivih aspekata ljudskog karaktera brojeći u odgovarajućem rječniku riječi koje se koriste za njihovo izražavanje. Pronašao je oko tisuću različitih izraza koji nijansirano predstavljaju osobne značajke. U većini slučajeva svi ti izrazi ne samo da imaju dodirne točke nego se i preklapaju u definiciji svojstva karaktera.

Galtonov rad značajno je doprinio stvarnju tzv. *leksičke hipoteze*, na njemačkom govornom području poznata i kao *sedimentacijska hipoteza*. Unatoč određenim varijacijama u njezinu definiranju i primjeni, leksička hipoteza se općenito definira s dva postulata: prvi kaže da će one osobnosti koje su važne za grupu ljudi s vremenom postati dio jezika te skupine, a drugi tvrdi kako je vjerojatno da će važnije osobine ličnosti biti kodirane u jezik kao riječ. Leksička hipoteza doživjela je procvat u engleskoj i njemačkoj psihologiji početkom 20. stoljeća i postala glavni temelj za proučavanje strukture osobina ličnosti u mnogim kulturološkim i jezičnim okruženjima.

Počevši od Galtonova postuliranja leksičke hipoteze, preko inicijalnih istraživanja strukture pridjeva u Sjedinjenim Američkim Državama, leksički pristup i njemu pripadajuće taksonomije proširile su se u novije vrijeme i na druge zemlje i na istraživanja struktura drugih vrsta riječi. Ta su istraživanja uglavnom potvrdila međukulturalnu prihvatljivost vele-petorog ili Big-Five modela ličnosti (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i intelekt), no pokazala su da postoje i određene kulturalne specifičnosti.

Gotovo stoljeće poslije Galtona, Lewis R. Goldberg zaključuje kako se bilo koji razumno velik broj riječi, pridjeva za osobine ličnosti na kraju pretvara u vele-petore (*Big-Five*) faktorske strukture i da se gotovo svi takvi termini mogu reprezentirati unutar tog modela. Tih velikih pet faktora (ili velepetori model) Goldberg naziva:

1. *introverzija – ekstraverzija*,
2. *ugodnost*,
3. *savjesnost*,
4. *emocionalna stabilnost* i
5. *intelekt*.²

¹ <http://www.rijec.hkz-wi.de/>

² Lewis Robert Goldberg: An alternative "Description of personality". The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 1990.

Skupina istraživača *leksičkoga pristupa* prikupila je i u Hrvatskoj iz dvaju izvora 1400 opisnih osobina ličnosti, uglavnom pridjeva koju reprezentiraju *Big-Five* model i za hrvatski jezik.³ Peterokraka ruža vjetrova razlikuje se u pojedinim segmentima, ali u načelu odaje pripadnost indoeuropskom krugu kulture i jezika.

U masovnoj situaciji, pojedinac je lakovjeran i podložan je psihološkoj infekciji

Osobni karakter prema *Big-Five* modelu izrađuje se na temelju upitnika. A moguće je i (zlo-) upotrebom osobnih podataka iz socijalnih mreža dobiti sliku karaktera pojedinca, a koja može poslužiti za predviđanje ili manipulaciju budućeg ponašanja.

Na manipulativnu odliku pojedinca u grupi (*massi*) upozorio je već u 19. stoljeću francuski antropolog **Gustave Le Bon** u djelu *Psihologija mase*, gdje predstavlja osnovne pojmove masovnog ponašanja i stoga se smatra utemeljiteljem masovne psihologije.⁴ Pod dojmom fundamentalne promjene vrijednosti zapadnog društva i rastuće političke moći masa, Le Bon je odlučio istražiti ovaj fenomen. Njegov rad predstavlja sistematsko ispitivanje mase kao psihološki razumljivog objekta. Prema Le Bonu, pojedinac, čak i kao pripadnik visoke kulture, gubi sposobnost kritike u *masi* i ponaša se na afektivan i primitivno-barbarski način. U masovnoj situaciji, pojedinac je lakovjeran i podložan je psihološkoj infekciji. Stoga jedan vođa lako upravlja masom.

Le Bon opisuje te 1895. godine:

- kako diktatori uzimaju vlast
- kako propada socijalizam
- kako današnji političari uvijek upravljaju time da mi glasamo za njih.

Masa, prema Le Bonu nije gomila koja bi bila samo zbroj i prosjek komponenti, već *kombinacija i stvaranje novih komponenti*. Baš kao što određene komponente u kemijskoj sintezi, npr. baze i kiseline, stvaraju novu tvar, čija su svojstva potpuno različita od onih komponenata koja sudjeluju u njegovom stvaranju. A prema leksičkoj hipotezi, ta *kombinacija i stvaranje novih komponenti* u društvu odraziti će se u jeziku te skupine.

Literatura bolje opisuje društvo od političkih ideologija

Umberto Eco, talijanski romanopisac, esejist, filozof i jezikoslovac istraživao je već od pedesetih godina 20. st. utjecaj medija na masovnu kulturu. Njegova pozornost je posebno bila usredotočenost na povezanost diktature i masovne kulture, kako se to odražava u *Vječnom fašizmu*, jednom od poglavlju eseja *Pet moralnih spisa*.⁵ Eco identificira karakteristike takozvanog *vječnog fašizma* koji je, prema njegovoj analizi literature i jezika: *kult tradicije, odbacivanje modernizma, kult akcije zbog akcije, neslaganje kao izdaja, strah od razlika, apeliranje na frustrirane srednje klase, opsjednutost zavjerom, mačizam, kvalitativni populizam TV i Internet ...* Iz govora, tj. riječi i teksta, prema Ecu, moguće je *otkriti maske* fašizma koje su se reproducirale *uvijek i u svakom dijelu svijeta*.

Na puno širu opasnost masovne manipulacije upozorava **Jaron Lanier**, američki pisac u oblasti računarske filozofije. Lanier se smatra osnivačem *polja virtualne realnosti*. U knjizi *Tko posjeduje budućnost?*⁶ Lanier upozorava na naizgled nezadrživo gomilanje podataka

³ Kardum, I. i Smojver, I: Petofaktorski model strukture ličnosti: izbor deskriptora u hrvatskom jeziku. Godišnjak Zavoda za psihologiju, Rijeka, 91-100, 1993.

⁴ Gustave le Bon, *Psychologie des foules*, Paris 1895. Vidi i <http://www.hkz-wi.de/rijec/pismohrana/rijec-47-inhaltkazalo/psychologie-der-massen.html>

⁵ Umberto Eco, *Cinque scritti morali*, Bompiani 1997. Vidi i njemački prijevod: Umberto Eco, *Vier moralische Schriften*. Aus dem Italienischen von Burkhart Kroeber. München, Wien: Hanser 1997 (Cinque scritti morali. Milano 1997).

⁶ Jaron Lanier, *Wem gehört die Zukunft? Du bist nicht der Kunde der Internetkonzerne. Du bist ihr Produkt*. Aus dem Amerikanischen von Dagmar Mallett und Heike Schlatterer. Hoffmann und Campe, Hamburg 2014.

predstavljeno kao *Big Data* (**Velika količina podataka**). **Big data je pojam koji se odnosi na velike količine različitih vrsta podataka koji brzo nastaju iz velikog broja različitih vrsta izvora.**

Poput g. n. projekta iz 19. st. u kojem se *pokušava* steći predstava o određenom broju prepoznatljivih aspekata ljudskog karaktera, brojenjem riječi u odgovarajućem rječniku, a koje se koriste za njihovo izražavanje, i obrada **velike količine podataka** uz pomoć računalne (umjetne) inteligencije dolazi do prepoznatljivog obrasca za osobnu sliku pojedinca, koja može poslužiti za predviđanje ili za manipulaciju budućeg ponašanja. Ovaj tehnološki iskorak predstavlja prema Lanieru izravnu opasnost za slobodu i samoodređenje. Lanier vidi uzrok današnjih ekonomskih problema u paradigmi (naizgled) besplatnih ponuda i usluga na internetu. On opisuje funkciju internetske industrije, posebno *sirenskog servera* kao dominantnu platformu s naizgled besplatnim uslugama, koja dobiva gotovo neograničeno, praktički besplatno, manje ili više osjetljive podatke korisnika interneta. Vlasnici tog *sirenskog servera* koriste inteligentne algoritme kako bi što točnije odredili informacije o ponašanju te potrebama korisnika, kao kupaca za svekolike ponude. Korisnici i proizvođači su međusobno ovisni. Te informacije formiraju stvarni *kapital* kojim se zarađuje: Operatori ovih platformi ne prodaju ove podatke svojim stvarnim kupcima u oglašivačkoj industriji, pružateljima usluga, trgovini ili proizvodnoj industriji, već nude *prilagođene reklamne kontakte*, tako da zadržavaju ekskluzivni pristup korisnicima - često čak i kontrolu nad novčanim transakcijama. Da bi osigurale izvore svog poslovanja, platforme rade sa sustavima povratnih informacija koji koriste suptilne oblike nagrade i kazne, poput onih koji se vide u razvoju kompjuterskih igara, a koji u pravilu rađaju ovisnost.

Lanier je bio dobitnik *Nagrade za mir* u povodu *Svjetskog sajma knjiga* u Frankfurtu/M. 2014. Njegovo upozorenje nije bilo isprazno. 2016. Privatna kompanija Cambridge Analytica (CA) iz Velike Britanije koristila je tehnologiju *iskopavanja* podataka (posebno otuđivanje podataka u društvenim medijima) za razvoj strateških komunikacija u internetskim izbornim kampanjama.⁷ Personalizirano oglašavanje iskazalo se kao uspješna metoda za predviđanje ili za manipulaciju, jednako u procesu političkih izbora kao i kod potrošačkog ponašanja. Tako je već davno naslućena ideja o odrazu psiholoških karakteristika u jeziku i govoru te izjašnjavanju kroz društvene mreže, prerasla u radnu hipotezu i potvrdila da jezik, govor i riječi određuju, definiraju ponašanje gomile.

Od amoralnosti u malim količinama nema grižnje savjesti

Aldo Zaneli autor je knjige *Analiza metafora u hrvatskom lingvističkom stručnom časopisu Jezik od 1991. do 1997.*⁸ Zaneli podvrgava analizi članke hrvatskih akademika. Navodi da su članci nastajali u okolnostima *obilježenima nacionalizmom*. Zaneli ukazuje na to kako se pomoću *metafora* narativi ili ideologije o jeziku konstruiraju u tim člancima. Zašto baš metafora? Zato što one svakodnevni jezik velikim dijelom neprimjetno prožimaju, poput poruka na društvenim mrežama i mogu služiti kao sredstva za oblikovanje stvarnosti, te za manipulaciju.

*Njima ide na ruku jedna posebna osobna karakteristika svakog pojedinaca, a što je poseban predmet istraživanja ponašanja - bihevioralne ekonomije.*⁹ *Bihevioralna ekonomija je disciplina koja ispituje iracionalnosti ponašanja kao odmake ili pristranosti od modela racionalnog*

Vidi i http://www.idsteiner-mittwochsgesellschaft.de/dokumente/2014/20140924_Jaron%20Lanier.pdf

⁷ CA je nastala 2013. kao podružnica britanske tvrtke SCL Group kako bi sudjelovala u američkim političkim kampanjama. CA je bila angažirana na prikupljanju podataka o internetskim korisnicima i društvenim mrežama, sastavljanju njihovih psiholoških portreta i razvoju personaliziranog oglašavanja.

⁸ Aldo Zaneli. Eine Analyse der Metaphern in der kroatischen Linguistikfachzeitschrift Jezik von 1991 bis 1997 u https://hrcaj.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=289980

⁹ Biheviorizam je pravac u psihologiji (začetnik J. B. Watson, početak XX stoljeća), koji kao metodu prihvaća samo objektivno opažanje i mjerenje, a kao predmet samo objektivno ponašanje, tj. ono ponašanje i učinke ponašanja koji se mogu objektivno opažati i mjeriti.

ponašanja, odnosno psihološka disciplina koja sintetizira empirijske nalaze u prvome redu iz psihologije i ekonomije. Uključujući i ponašanje životinja. Bihevioralna znanost obuhvaća analizu ponašanja ljudi: što ljudi rade, govore i pokušava razumjeti, objasniti, opisati i predvidjeti ponašanje. U znanstvenom radu *Nepoštenost u svakodnevnom životu i njezine posljedice za politiku*¹⁰ opisuje **Dan Ariely** studiju o ponašanju potrošača, u kojoj je sudjelovala i **Nina Mažar**, njemačka znanstvenica hrvatskoga porijekla iz Wiesbadena. Oni tumače kako se pojedinci nose s iskušenjima i zašto se ponašaju amoralno dok istovremeno održavaju pozitivnu sliku o sebi.

Ljudski je rješavati iskušenja jednako kao i životne dileme tako da se vara, odnosno ponaša nemoralno. Nepoštena djela previše su rasprostranjena u svakodnevnom životu. I sve dok se nepoštenje odvija u okvirima koje smo si ili sami zadali ili preuzeli od (pokvarenog) okoliša, ostajemo čiste savjesti. Paradigma trule jabuke koja kvari cijelu košaru voća je znanstveno dokazana.

Od amoralnosti u malim količinama nema grižnje savjesti.¹¹ Pozitivno društveno uređenje zahtijeva zato efikasniji pristup za smanjivanje amoralnog ponašanja i za to nije dovoljno samo povećavanje kazni ili populistički zahtijevati nužnost ilustracije. Neophodno je kreirati takvo društveno okruženje u kojemu će pojedincima biti otežano da zavaravaju sami sebe.

*I ne dajte da vas zavedu (B. Brecht)*¹².

Joška Maznik

UBUNTU

U nekim regijama Južne Afrike, kada tko napravi nešto krivo, njega odvedu u središte sela i tu ostaje dva dana okružen članovima plemena koji nabrajaju sve što su on ili ona do tada učinili dobroga. Zajednica vjeruje kako je svaka osoba dobra i ako pak ponekad pogriješi, gledaju to kao poziv u pomoć.

Ovaj jedinstveni ritual treba uputiti osobu na njenu istinsku [dobru] prirodu. To je vjerovanje kako zajedništvo i afirmacija daju više snage za promjenu ponašanja nego sramota i kazna.

To je Ubuntu – čovječnost prema drugima!

□

¹⁰ <https://econpapers.repec.org/paper/fipfedbwp/06-3.htm> Pregledano 17. 07. 2020.

¹¹ Riječ br. 45/46, HKZ-Wiesbaden 2014. Str. 16.

¹² Berthold Brecht: *Gegen Verführung/Laßt euch nicht verführen!*... Berlin, 23. September 1918. Hrvatski prijevod pjesme uglazbio je Ibrica Jusić, ovdje Live in HNK 2004.: https://www.youtube.com/watch?v=v1khVJ_PyIQ

PROTOKOLL

DER XXX. MITGLIEDERVERSAMMLUNG

DER KROATISCHEN KULTURGEMEINSCHAFT E. V. WIESBADEN

Die Jahresmitgliederversammlung der Kroatischen Kulturgemeinschaft e. V. wurde am Samstag, den 3. Oktober 2020. um 17:00 Uhr als Videoschaltung abgehalten.

Anwesende: *Vorstandsmitglieder(7) der Kroatischen Kulturgemeinschaft e. V.:* Marina Beroš, Ivica Košak, Jakov Rimac, Slaven Ljiljanic, Ružica Matanić, Rina Milković, Jela Šare.

Weitere Mitglieder und Freunde der Kroatischen Kulturgemeinschaft e. V.: Angela Ilić, Luka Ilić, Agneza Matotek, Ivan Matotek, Vesna Ljiljanić, Nina Pavić Colić, Marta Rimac, Jakov Šteko, Aleksandra Brnetić, Marijana Erstić, Jadranka Gradac, Sandra Vulin

Abwesend und entschuldigt: Silvija Šljivić

Die Mitgliederversammlung wurde von **Ivica Košak** geleitet. Das *Protokoll der Jahreshauptversammlung des Vorjahres (2019)* wurde im Mitteilungsblatt Rijec Nr. 58/59 abgedruckt sowie an die Mitglieder versandt und wurde einstimmig angenommen.

Als Protokollantin wurde Frau Marina Beroš einstimmig gewählt.

Der Vorsitzende Košak stellte die Tagesordnung vor. Die Anwesenden nahmen die Tagesordnung einstimmig an.

Tagesordnung:

1. Eröffnung und Begrüßung
2. Geschäftsbericht des Vorstandes
3. Kassenbericht
4. Diskussion über den Bericht des Vorstandes und über den Kassenbericht
5. Entlastung des Vorstandes und des Kassenswartes
6. Vorstandswahlen entsprechend der Vereinssatzung § 3 Abs. 5
7. Pause ab 18:00 Uhr
8. Kulturhauptstadt Europas: Rijeka 2020
Literatur im Dialog zur EUROPAWOCHE 2020
9. Verschiedenes mit Diskussion über die Ausrichtung der Vereinstätigkeiten

TOP 1. Eröffnung und Begrüßung

Der Vorsitzende der Kroatischen Kulturgemeinschaft Wiesbaden e. V. (HKZ-Wi), **Ivica Košak**, begrüßte alle Anwesenden und stellte fest, dass die Einladung zur Jahresmitgliederversammlung fristgerecht versandt worden war.

Frau **Dr. Jadranka Gradac** stellte die Arbeit der *Kulturgemeinschaft für das Ruhrgebiet* vor. Literarische Werke in der bildenden Kunst ergänzen die Idee der Einführung der kroatischen Kultur in die deutsche und europäische Kulturlandschaft. Frau Dr. **Marijana Erstić** begrüßte die Anwesenden aus Split und erläuterte ihren Beitrag in der Zeitschrift *Rijec* Nr. 60. Aus Berlin schaltete sich die Journalistin **Aleksandra Brnetić** ein und stellte die Veranstaltung vom 9. September 2020 in der Lutherstadt Wittenberg vor, wo eine Plakette zum 500-sten Geburtsjahr von

Mathias Flacius Illyricus eingeweiht wurde. Frau Dr. **Angela Ilić** stellt die Arbeit *des Instituts für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas* vor.

TOP 2. Geschäftsbericht des Vorstandes

Der Geschäftsbericht wurde von Frau **Jela Šare** vorgestellt:

1. Am Mittwoch den 09.01.2019 veranstaltete die Kroatische Kulturgemeinschaft Wiesbaden / Matica hrvatska Wiesbaden anlässlich des 550. Todestages von Johannes **Gutenberg** eine literarische Tribüne.
2. Am 23. Februar 2019 wurde die 29. Jahresversammlung des Vereins abgehalten. Auf dieser regulären 29. Jahreskonferenz wurde die Zeitschrift *Riječ/Das Wort* 56/57 vorgestellt. Diese Ausgabe stellt eine Projektreihe vor, die sich mit der *Mehrsprachigkeit in der Kultur* befasst. Die 160-seitige Broschüre präsentiert die Arbeiten von mehr als zwanzig Autorinnen und Autoren.
3. Am 13. März 2019 fand die Präsentation des Romans von Marko Kažotić über *Miljenko und Dobrila*, oder *Romeo und Julia aus Kaštela* statt. Frau **Rina Milkovic** präsentierte die Legende von Miljenko und Dobrila und brachte uns die Geschichte ihrer unglücklichen Liebe näher.
4. Das traditionelle *GoEast* Festival des mittel- und osteuropäischen Films findet jedes Jahr im April statt. Der kroatische Vertreter in der Jury war **Ivica Košak**, Vorsitzender der Kroatischen Kulturgemeinschaft. Kroatien wurde vom Filmregisseur Leon Lučev mit einem Familiendrama vertreten.
5. Im Mai fand ein Treffen statt mit **Zorislav Lukić**, Generalsekretär, und **Ida Hitrec**, Sekretärin für Zweigstellen in *Matica hrvatska*. Ivica Košak, der Vorsitzende der MH-Niederlassung in Wiesbaden, stellte die Arbeit der Niederlassung vor und kündigte die Feierlichkeiten zum 30. Jahrestag der Kroatischen Kulturgemeinschaft an.
6. Ebenfalls im Mai (23. 05.19) gab es ein Treffen mit Đurđica Vuković, der Chefredakteurin des Magazins *Riječi* in der Zusammenarbeit mit *Matica hrvatska* in Sisak. Bei diesem Treffen schlug Ivica Kosak eine Zusammenarbeit bei der Veröffentlichung einer Sonderausgabe der Zeitschrift *Riječ* vor, in der eine Gedichtsammlung von Marijan Košak aus Sisak veröffentlicht werden soll. Die Sammlung entstand 1985 aus mehreren Jahren poetischer Arbeit des Dichters, der 2013 starb.
7. Am Mittwoch den 5.06.2019 fand in Idstein die Jahresversammlung der Genossenschaft *Fair Trade Weltladen* statt. Die HKZ/OMH-Wi ist Gründungsmitglied dieser Genossenschaft, die einen eigenen Laden hat in Idstein/Ts (*Fair Trade Weltladen Idstein*).
8. Am Donnerstag den 6.06.2019. nahm I. Kosak als Vertreter der HKZ/OMH-Wi am Staatsfest der Republik Kroatien auf Einladung des Generalkonsulats der Republik Kroatien in Frankfurt teil. Als weiterer Vertreter aus Wiesbaden war fra. Kristijan Montina, der Seelsorger der katholischen Gläubigen mit kroatischer Sprache anwesend.
9. *Am Freitag den 7.06.2019 fand eine Informationsveranstaltung zur Vorbereitung einer Studienreise nach Kroatien/Rijeka statt, die vom VHS Wiesbaden für 2020 organisiert wurde. Anm.: Leider konnte diese Studienreise aufgrund der aktuellen Krise, die durch Corona verursacht wurde, nicht stattfinden.*
10. Am 14.08.2019 gab es ein Treffen der HKZ-Wi mit Literatur-Tribüne. Das Treffen wurde als *Hommage - Benedikt Kotruljević* anlässlich des 550. Todestages des Schriftstellers im Rahmen der Ausstellung *Zeitgenössische Kunst aus Kroatien in der Europäischen Zentralbank in Frankfurt/M* organisiert.
11. Das Programm *Kroatische Bibliothek* ist eine Fortsetzung des kroatischen *Lesesaal-programms* in Wiesbaden und wurde für das Jahr 2020 angekündigt.
12. Am 9. Oktober 2019 fand in Wiesbaden eine Kundgebung als Hommage für Radoslav Katičić statt. Die Kundgebung präsentierte das Werk des im August 2019 verstorbenen kroatischen Linguisten und Literaturhistorikers Professor Katičić. Die Moderation des Treffens wurde von der Redaktion der *Riječ* geleitet.
13. Am 10. 11. 2019 fand ein Gemeinschaftstreffen anlässlich des Martinstags statt, beginnend um 17:00 Uhr im Restaurant Kroatien in Idstein.
14. Multilingualismus in der Kultur: Die Kroatische Kulturgemeinschaft war mit einem gemeinsamen Aufsatz beteiligt am *Siebten Internationalen Wissenschaftlichen Treffen HIDIS : Kroatisch als zweite und Fremdsprache* in Zagreb am 14.-15. November 2019. Die einzigartige sprachliche Vielfalt in Europa ist ein Zeichen für die kulturelle Vielfalt dieses Kontinents, die auch von der HKZ präsentiert wird.
15. Die HKZ beteiligte sich am 25. 11. in Frankfurt a.M. an der Präsentation des Buches: *Ruth Tannenbaum*, historischer Roman von Miljenko Jergović.
16. Am Samstag, den 30.11.2019 fand das Jahresabschlusstreffen statt. Das traditionelle Treffen diente u.a. dazu, eine gemeinsame Exkursion und ein gemeinsames Programm der Kroatischen Kulturgemeinschaft und der Kroatischen Kulturgemeinschaft aus NeuIsenburg zu planen. Für Samstag, den 16. Mai 2020 wurde eine Fahrt nach Oberwesel geplant. *Aufgrund dieser Koronarkrise musste sie auch auf bessere Zukunftszeiten verschoben werden.*

Der Geschäftsbericht wurde einstimmig angenommen.

TOP 3. Kassenbericht

Die Kassenwartin, Frau Rina Milković trug den Kassenbericht für das Jahr 2019 vor. Es wurden Einkünfte aus Mitgliedsbeiträgen in Höhe von 818,00 € erzielt.

Die finanzielle Unterstützung durch den Ausländerbeirat der Stadt Wiesbaden betrug 1.200 Euro, die Einnahmen aus der Organisation eines Standes beim Internationalen Sommerfestival 2019 waren 1.000,- €. Es wurden 400,- € für die Durchführung des Projekts *Treffen mit dem Verein Matica hrvatska* in Zagreb/Kroatien gezahlt.

Die gesamten Einnahmen im Jahr 2019 beliefen sich auf 3.418,-€.

Die Kassenprüferin Frau Marta Rimac berichtete über die Kassenprüfung. Es wurde festgestellt, dass alle Bewegungen korrekt verbucht wurden. Alle geprüften Positionen waren durch Belege nachgewiesen. Alle Bankkonto-Auszüge waren vorhanden und wurden nachvollzogen.

Gegenüberstellung der Einnahmen und Ausgaben

Abrechnungszeitraum: 01.01.2019- 31.12.2018	
Einnahmen	3.019,32 €
Ausgaben	-3.085,18 €
Differenz	-65,86 €

Die Differenz von **- 65,86 €** wurde aus den Rücklagen beglichen.

TOP 4. Diskussion über den Bericht des Vorstandes und über den Kassenbericht

Alle Berichte wurden mehrheitlich, mit zwei Stimmenenthaltungen und ohne Gegenstimmen angenommen.

TOP 5. Entlastung des Vorstandes und des Kassenwartes

Frau **Marta Rimac** beantragte die Entlastung des Vorstandes.

Der Vorstand und der Kassenwart wurden mit zwei Stimmen Enthaltung ohne Gegenstimmen mehrheitlich entlastet.

TOP 6. Vorstandswahlen entsprechend der Vereinssatzung § 3 Abs. 5

In geheimer Wahl wurden die neuen Vorstandsmitglieder gewählt.

Als Mitglieder der Wahlkommission wurden Frau **Marta Rimac**, Herr **Jakob Rimac** und Herr **Ivan Matotek** vom Vorstand bestellt und per Akklamation einstimmig bestätigt.

Die 80 Mitglieder der Gemeinschaft konnten die neuen Vorstandsmitglieder per Post (Briefwahl) wählen. Von Mai 2020. bis 14. September 2020 waren alle Mitglieder aufgefordert zu kandidieren oder Kandidaten aufzustellen. Am 14. September 2020 wurden die Wahlunterlagen an alle Vereinsmitglieder versandt.

Die Kandidaten für die 9 Mitglieder des Vorstandes waren:

1. **Marina Beroš**
2. **Slaven Ljiljanić**
3. **Ivica Košak**
4. **Jela Šare**
5. **Rina Milković**
6. **Ivanka Pernovšek**
7. **Ružica Matanić**

8. **Janika Ernst**
9. **Nina Pavić Colić**

Abgegeben wurden 28 gültige Stimmzettel. Im 1. Wahlgang wurde Herr **Ivica Košak** mit 23 Stimmen als **Vorsitzender** gewählt, Frau Jela Šare bekam eine Stimme. Herr Ivica Košak nahm die Wahl an.

Im 2. Wahlgang wurden zu Vorstandsmitgliedern gewählt (mit Stimmen/abgegebenen Stimmen): Marina Beroš, 20/28, Slaven Ljiljanić, 22/28, Jela Šare, 19/28, Rina Milković, 23/28, Janika Ernst, 16/28, Ružica Matanić, 20/28, Ivanka Pernovšek, 19/28 und Nina Pavé Colić, 16/28.

Die gewählten Mitglieder nahmen die Wahl an.

Anschließend wurde über die Verteilung der Aufgaben des Vorstandes beraten, die Aufgabenteilung wurde einstimmig beschlossen, protokolliert und die Vorstandsmitglieder nahmen die ihnen zugesprochenen Aufgaben an. Die Aufgaben sind wie folgt verteilt:

1. **Marina Beroš, 1. stellvertretende Vorsitzende**
2. **Slaven Ljiljanić 2. stellvertretender Vorsitzender**
3. **Jela Wagner-Šare, Sekretärin**
4. **Rina Milković, Kassenwartin**
5. **Ružica Matanić, Beisitzerin**
6. **Janika Ernst, Beisitzerin**
7. **Ivanka Pernovšek, Beisitzerin**
8. **Nina Pavić Colić, Beisitzerin**

TOP 7. PAUSE

TOP 8. Ab 18:00 Uhr. Die Zeitschrift RIJEČ/DAS WORT Nr. 60 wurde vorgestellt. Diese Ausgabe ist der *EU-Kulturhauptstadt Rijeka 2020* gewidmet. Eine digitale Ausgabe befindet sich unter:

http://www.hkz-wi.de/rijec/Dateien/Rijec_60.pdf

Die Zeitschrift RIJEČ/DAS WORT Nr. 60 wurde vorgestellt. Diese Ausgabe wurde der **EU-Kulturhauptstadt Rijeka 2020** gewidmet.

Eine digitale Ausgabe befindet sich unter: http://www.hkz-wi.de/rijec/Dateien/Rijec_60.pdf

Mit fünfzehn Beiträgen auf 44 Seiten trägt unsere **Rijec Nr. 60** zur *Kultur der kroatischen Expatriates* im deutschsprachigen Raum und darüber hinaus bei. Wir haben sieben Bücher vorgestellt – eine kleine Werkbibliothek, von denen zwei wissenschaftliche Workshops darstellen: Blick ins Unbekannte/Visionen und Utopie in der Donau-Karpaten-Region. 1917 und später, Ljubljana 2017 und 100 JAHRE NACH FIUME- Vorträge über Gabriele D'Annunzio am 19. und 22. November 2018 im Deutsch-Italienischen Zentrum für europäische Exzellenz Villa Vigoni in Menaggi am Comer See. Neben den Arbeiten über die Stadt Rijeka gibt es auch einen Vortragstext über die skandinavischen Städte Umea/Schweden und Riga/Lettland als Kulturhauptstädte Europas im Jahr 2014. Die Kroatische Kulturgemeinschaft initiierte und veranstaltete auch eine öffentliche Tribüne zum Thema Kulturhauptstadt Europas: Yoik für Europa, bereits am 7. Mai 2014.

Das vorgestellte Buch *Europa erlesen: Rijeka* zeigte die Stadt Rijeka als großen Bahnhof für

die Kulturen Europas sowohl literarisch als auch im Dialog. Gerhard M. Dienes, Ervin Dubrović, Marijana Erstić und Gero Fischer (Hrsg.) haben dazu ein Werk geschaffen, das die Kulturgeschichte Rijekas widerspiegelt.

Unsere Welt, unsere Würde, unsere Zukunft - dies betrifft die Gesamtheit der Gesellschaft, unabhängig von Herkunft oder Nationalität. In der diesjährigen Veranstaltung zur Europawoche haben Mitglieder und Freunde der *Kroatischen Kulturgemeinschaft e. V* verschriftete Traditionen und Ausdrucksformen - einschließlich der Sprache als Träger des immateriellen Kulturerbes – thematisiert, um die Bedeutung von kultureller Diversität für die Gestaltung einer würdevollen und nachhaltigen europäischen Zukunft bewusst machen

TOP 9. Der Vereinsvorsitzende Herr Košak informierte die Teilnehmer über das Angebot der *Matica hrvatska* aus Zagreb über die Schenkung von 300 literarischen Werken an die Kroatische Kulturgemeinschaft, wenn diese in der Lage wäre, den Transport dieser Spende sicher zu übernehmen. Die Optionen werden auf einer der folgenden Sitzungen der Gemeinschaft geprüft. Der Vereinsvorsitzende stellte den Programmplan für die Teilnahme an der Frankfurter Buchmesse vor und schlug die Präsentation des Buches von Dr. **Luka Ilić** vor.

Frau **Marta Rimac** sprach die Ungewissheit über die Frist für die Einreichung von Anträgen auf Beihilfe an. Abgabefrist für die Anträge bei der Stadt Wiesbaden/Ausländerbeirat ist jeweils der 15. November. Die Abgabenfristen für andere Projekte hängen von der jeweiligen Vergabestelle ab.

Frau **Rina Milković** betonte insbesondere die Bedeutung der finanziellen Zuflüsse durch die Zahlung von Abgaben und Spenden, da aufgrund der derzeitigen Situation infolge der Corona-Virus-Pandemie die Möglichkeiten des Gemeinschaftshandelns erheblich begrenzt seien.

Die Versammlung endete um 20:00 Uhr.

Wiesbaden, den 03. Oktober, 2020

Protokollführerin: Marina Beroš

Für die Übersetzung ins Deutsche: Ivica Košak

Idstein, den 11. Oktober, 2020

Jedes Kind hat eine andere Kindheit, aber Kinder, die Krieg erleben, haben eine gemeinsame Kindheitserfahrung – es ist eine Kindheit, in der sie aufwachsen müssen, in der sie aufhören müssen zu spielen, in der sie in nur einem Moment erwachsen werden müssen, weil einige ungezogene Menschen ihnen das Recht nehmen zu spielen.

LAUF! WARTE NICHT AUF MICH...

Bojana Meandžija,
Lauf! Warte nicht auf mich...

Ein Kinderroman, der die Geschichte eines jeden Krieges in der Welt erzählt, über verlorene Jahre, über ungelebte Jugend, über Familie, Liebe, Opfer.

Alfa, Zagreb, 2015.

Lauf! Warte nicht auf mich... ist eine romantische Geschichte der Kindheit in dem Schutzkeller ihres Gebäudes, die eine realistische und dokumentarische Darstellung des Aufwachsens in Kriegszeiten darstellt, mit echten lebenden Menschen die Fehler machen, die Angst haben, die sich wundern, die keine Antworten haben.

Im Buch wird über Kriege, über den Zerfall einer Gesellschaft und die Auflösung einer Staatenunion berichtet. Es scheint alles schon geschrieben zu sein. National und ideologisch gefärbte Geschichten, in denen, je nachdem wer sie schreibt, die Rollen notwendigerweise auf *uns* und *sie*, beziehungsweise auf die *Guten* und die *Schlechten* verteilt sind, füllen Bibliotheksregale. Nicht alle von ihnen sind gleich oder gleich gut, es versuchen nicht wenige Autoren, eine tiefere Bedeutung von etwas zu erklären, das tatsächlich per se bedeutungslos und unerklärlich ist. Dieses Buch ist anders, und vor allem, wenn es um Literatur für Kinder geht, sollte ein solcher Titel auf jeden Fall beachtet werden. Der Roman **Lauf! Warte nicht auf mich...** stellt einen Paradigmenwechsel dar, den Ivana Brlić-Mažuranić vor hundert Jahren inmitten eines schrecklichen Krieges gesetzt hat. Die Autorin Brlić-Mažuranić versucht, Geschichten aus Urzeiten zu erzählen und erklärt den Kindern im Geiste ihrer Zeit, dass es einen notwendigen Kampf von Gut und Böse gibt, in dem das Gute unweigerlich gewinnt. Bojana Meandžija spricht über dasselbe Dilemma, aber aus der Perspektive eines Kindes, das nicht versteht, was um es herum vor sich geht. Es ist ein autobiografischer Roman eines kleinen Mädchens – eines damals dreizehnjährigen Kindes aus

Karlović, das in den ersten Kriegstagen in einem feuchten Keller auf die Holzplatten eines Holzschuppens Tagebuch geschrieben hat, wo dies heute noch zu sehen ist. Die Besonderheit ihrer Geschichte liegt darin, dass die Autorin, obwohl die Geschichte auf der Erinnerung eines jungen Menschen beruht, zu keinem Zeitpunkt in die Falle tappt, eine der Seiten zu beurteilen, an keiner Stelle über *uns* und *sie* spricht, sondern ausschließlich – über die Sehnsucht, ihr junges Leben zu leben, Spaß zu haben, Musik zu hören, sich zu treffen, sich zu verlieben und sogar zur Schule zu gehen, so wie es ihre Altersgenossen auf der ganzen Welt tun. Der Roman beginnt im Sommer 1991, als Bojana und ihre jüngere Schwester Marija zu ihrer Großmutter in den Karlovac-Vororten gehen, wo sie jedes Jahr ihre Sommerferien verbringen. Sie hat keine Ahnung, dass dies die letzte Episode einer glücklichen Kindheit ist. In wenigen Wochen wird Turanj die Grenze zwischen den beiden Welten werden und ein Ort sein, der die schwerste Zerstörung des Krieges erleiden wird. Wenn der Sommer langsam vergeht, scheint alles anders zu sein als in den Vorjahren, die Schulferien statt Ruhe, Zeitvertreib und Heiterkeit bringen Unruhe und Angst mit. Und wenn eines Tages das erste Schießen zu hören ist, Panzer auf den Straßen erscheinen und kurz darauf das Geräusch einer Sirene wegen der allgemeinen Gefahr ertönt, wird sich das Leben von Bojana, ihrer Familie und anderen Bürgern für immer ändern. Ganz am Ende, wenn sie nach vier Jahren an den Ort kommt, wo sie so viele unbeschwerte Sommer im Spiel und in der Gesellschaft ihrer geliebten Großeltern verbrachte, gibt es aber abgesehen von der überwucherten Ruine nichts, was die Leere kompensiert. Bojana Meandžija ruft nicht einmal in diesem Moment, in dem sie einen Teil ihres eigenen Lebens verliert, zu Rache oder Hass auf, sondern sie beschließt, zu ihrer Jugend zurückzukehren und zu dem, was nicht aufgegeben werden darf, egal wie sehr andere sie dazu zwingen wollen. Sie freut sich auf einen neuen Tag und überwindet schließlich ihre Trauer. Das Leben geht weiter, ohne dass die Magie des Lichts und der Gerechtigkeit über das Dunkle des Schuldigen am Ende siegen. Diese Geschichte soll nicht in die Welt der Märchen (die Erzählungen aus Urväterzeiten) entfliehen. Es ist kein allegorischer Kampf von Gut und Böse mit dem moralischen Zeigefinger und mit der

Hoffnung, dass immer der gewinnt, der ein wenig besser oder moralischer zu sein erscheint. Nein, die Ereignisse in Bojana Meandžija Roman finden in der realen Welt statt. Die Autorin macht sich nicht die Mühe, irgendetwas in ihren Beschreibungen zu verschönern, ihre Familienmitglieder sind nicht perfekt, aber zweifellos gut, und deren Handlungen bleiben fragwürdig, inkonsequent und verfehlt. Das ist das Hauptmerkmal von Meandžijas Roman. Es ist keine romantisierende Geschichte aus traumatischen Zeiten, sondern vor allem eine realistische und dokumentarische Darstellung des Aufwachsens in Kriegszeiten, mit wirklich lebenden Menschen, die Fehler machen, die Angst haben, die sich wundern, die keine Antworten haben...^{1,2}

Übersetzung: *Ivica Košak*

Literaturveranstaltung der Kroatischen Kulturgemeinschaft e.V. Wiesbaden

Im Rahmen der Jahresversammlung - *XXXI Sabor* der Kroatischen Kulturgemeinschaft e.V. Wiesbaden und anlässlich des *Internationalen Tages der Muttersprache* am 21. Februar 2021 findet ein literarisches Forum mit der Autorin **Bojana Meandžija** statt. Die Veranstaltung beginnt um 17:00 Uhr als Videokonferenz.

Bojana Meandžija hat auf dem Vereinstreffen am 15. Januar 2021 per Videoschleife ein Programm mit Performances und Präsentationen des Buches *Lauf! Warte nicht auf mich...* vorgestellt.

Das Buch ist als Lektüre für höhere Klassen genauso gut wie für Erwachsene geeignet. Es ist ein Werk, das in den Kriegsjahren entstanden ist. *Lauf! Warte nicht auf mich...* ist ein autobiografischer Roman, in dem die Schriftstellerin beschreibt, wie sie in der vom Krieg betroffenen Stadt Karlovic aufwuchs. Der Regisseur **Branko Lustig**, ein Holocaust Überlebender verglich dieses Werk mit dem *Tagebuch der Anne Frank* und dem Filmwerk *Das Leben ist schön* (italienisch: *La vita é bella*). *La vita é bella* ist ein italienisches Drama von Robert Benigni aus dem Jahr 1997. Der Film wurde vom Buch *Ich habe Hitler besiegt*³ von Rubino Romeo Salmoni inspiriert.

Während des *Heimatkrieges* in Kroatien schrieb Bojana Meandžija ihren Roman in den feuchten Räumen des Schutzkellers. Einfach erzählt, kindliche, dramatische Lektüre, flüssig und ohne Hass, aus dem Erleben eines dreizehnjährigen Mädchens, das sich an seinem Geburtstag zu Recht wundert - dass ihm das Recht auf Glück genommen wurde, und das für vier Jahre... - *Sie ist nicht zu klein dafür die Kindheit zu verlieren und spricht von einer unsäglichen Stärke im Menschen, die zum Überleben hilft und es möglich macht, sich auf einen neuen Tag zu freuen, hilft...* Sagte Bojana Meandžija.

Die literarische Tribüne findet traditionell anlässlich des Weltmutterstages statt.

Siehe: <http://www.hkz-wi.de/naslovna/me%C4%91unnarodni-dan-materinskoga-jezika.html>

Das Buch ist bereits in englische Sprache erschienen⁴, eine deutsche Übersetzung ist in Arbeit.

Die Lesung und Buchvorstellung dauert 45 Minuten.

□

¹ Der Text wurde in der Zeitschrift Riječ Nr. 50, HKZ-Wi, Wiesbaden 2016. veröffentlicht. Die Bilder sind dem Buch *Bojana Meandžija, Trči! Ne čekaj me..., Alfa*, Zagreb, 2015. entnommen. Das Buch, das mittlerweile in Kroatien zur Schulliteratur gehörte, wurde bereits in 6 Ausgaben mit über 16.000 verkauften Exemplaren veröffentlicht.

² Der kroatische Text ist auf der Internetseite <http://www.hkz-wi.de/rijec/pismohrana/rijec-50-inhaltkazalo/trci-ne-cekaj-me.html> zu finden, gesehen am 15.01.2021.

³ **Urbino Romeo Salmoni** A15810, *Ho sconfitto Hitler - Appunti, note e frammenti di memoria di un sopravvissuto ad Auschwitz - Birkenau*, Editio dalla Provincia di Roma, 2011.

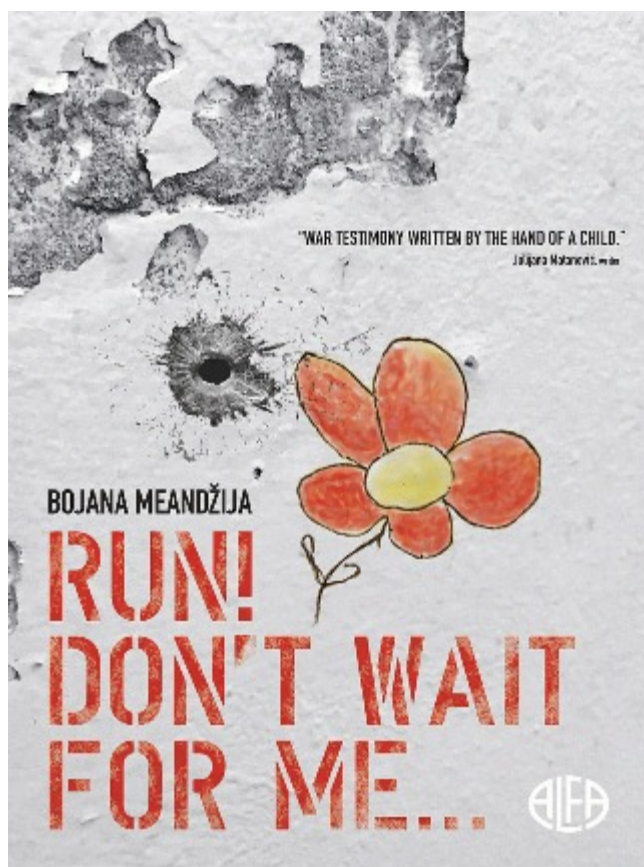
⁴ **Bojana Meandžija**, *Run! Don't wait for me...*, Alfa d.d., Zagreb 2016.

CROATIAN HOMELAND WAR NOVEL

Through the Eyes of a 13-Year-Old

Is this a part of growing up?! wondered a 13-year-old Bojana, while she was writing down the first sentence of this autobiographical book on the wooden laths on the wall of an atomic shelter. She was holding a wet handkerchief on her mouth struggling with a smoke from the burning building above her head and the bombs kept falling like a rain on the city.

That night Bojana decided to leave a trace. A trace someone might find one day. In case she doesn't survive...

Bojana Meandžija from Karlovac in Croatia was 16-years-old when she wrote the autobiographical novel 'Run! Don't wait for me' in the damp rooms of an atomic shelter during the Homeland war in Croatia. Bojana wrote the first sentences of the book in the still of night on wooden laths in the woodshed, while the silence was being shattered by explosions of shells raining on her town. These jottings on wooden laths are, despite the passage of time, still to be found there.

The novel was published by Alfa publishing company in 2015, 25 years after she started writing and has just now been published in the English language. This is the first novel about the war written through the eyes of a 13-year-old child and not by adults. Bojana, who has talked to thousands of school children at over 200 schools in Croatia about the book due to its popularity, has many authentic audio recordings of attacks and bombings which she recorded on her little radio during the war. She also

recorded the last siren which signaled that the war was over.

It is not a book that follows everyday war developments, uproars, attacks.

This is a book which brings out feelings of a 13 year old child, who found itself, during very sensitive childhood years, in a middle of something grown-ups called WAR. This book is not about the exact number of fired grenades nor will you find statistic data because a child doesn't understand statistics, papers and chronology.

It was written in an honest childish way delivering the emotions that had been accumulated in all those days spent underground.

□

**IZVJEŠĆE O RADU HRVATSKE KULTURNE ZAJEDNICE / OGRANKA MATICE
HRVATSKE U WIESBADENU ZA 2020. GODINU**

1. Na tradicionalnome susretu u „Hrvatskoj čitaonici“ u Wiesbadenu u srijedu, 8. siječnja, 2020. godine predstavljena je **RIJEKA 2020 kao Europska prijestolnica kulture 2020**. Moderaciju je vodila redakcija časopisa **RIJEČ**, a u izdanju **Riječi** broj 58/59 objavljeno je i izvješće. *Hrvatska knjižnica i čitaonica* u Wiesbadenu kao poseban sadržaj dugogodišnjeg projekta Hrvatske kulturne zajednice /Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu. Vidi objavu u internetu: <http://www.hkz-wi.de/de.hkz/Literatur%20im%20Dialog/home.html>
2. U posebnom izdanju časopisa **Riječ** broj 1 za 2020. godinu tiskani su tekstovi koji svjedoče o radu i zanimanju **Hrvatske kulturne zajednice - Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu** za ekonomski razvoji Domovine kao i aktualne hrvatsko-njemačko gospodarske odnose. Neposredni dodir i sudjelovanje na konferencijama *Gospodarskih komora* u Frankfurtu i Mainzu pružaju članovima i čitateljima časopisa, ne samo neposredni uvid u gospodarske odnose, već poneke odgovore na socijalne probleme i razvoj društva. *Kultura u gospodarstvu nije samo floskula koja treba uljepšati fasadu gospodarskog zdanja nego kulturni je sadržaj neodvojiv od napretka i motivacije u razvoju gospodarstva*. – Bilo je rečeno najednom od hrvatsko-njemačkih gospodarskih susreta. U skladu s dugogodišnjom tradicijom i ovo posebno izdanje **Riječi** donosi zanimljivo štivo u kojemu se Kulturna zajednica iz Wiesbadena prepoznaje već dugi niz godina. <http://www.hkz-wi.de/rijec/Dateien/Izbor%202020.pdf>
3. Mainz, 10. veljače 2020. godine, u prisustvu ministra vanjskih i europskih poslova Gordana Grlić Radmana, predsjednica RH Kolinda Grabar Kitarović i veleposlanik RH u Njemačkoj Gordan Bakota uručili su predstavniku *Hrvatske kulturne zajednice iz Wiesbadena* povelju Republike Hrvatske za izniman doprinos promicanju i očuvanju hrvatske i europske znanstvene kulturne baštine, osnaživanju hrvatskog zajedništva u Domovini i u Saveznoj Republici Njemačkoj.
4. U srijedu, 12. veljače, 2020. godine u „Hrvatskoj čitaonici“ u Wiesbadenu Ljiljana Tadić i Jela Šare predstavile su rad austrijskog autora Michaela Mertensa: **Im Brand der Welten / Ivo Andrić - Ein europäisches Leben**. U izdanju **Riječi** broj 58/59 objavljeno je i izvješće o radu literarne radionice.
5. *U ožujku 2020 predstavljeno je časopis RIJEČ broj 58/59. Na 80 stranica predstavljeno je 42 priloga. Predstavljeno je desetak knjiga i plan rada zajednice na Programu hrvatske knjižnice. Program hrvatske knjižnice nastao je u suradnji s Maticom hrvatskom iz Zagreb uz novčanu pomoć Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.*
6. U travnu/svibnju 2020. godine Uprava **Hrvatske kulturne zajednice /Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu** započinje pripreme za nastavak rada u otežanim okolnostima izazvanu pandemijom corona virusa. **Povjerenstvo za kulturu** grada Wiesbadena, vlada pokrajine Hessen i organizacioni odbor **Interkulturalnog tjedna** podržali su (novčano) kulturni rad Hrvatske zajednice u Wiesbaden . Pojedini projekti su odgođeni ili preusmjereni na vizualni i izdavački rad.

7. Prilog o radu prof. Josipa Matešića iz redakcije časopisa **Riječ**, objavljen je u časopisu *Matica, Hrvatske matice iseljenika* u broju 6. za lipanj 2020. Godine. Tim tekstom obilježeno je sjećanje na prof. dr. Josipa Matešića, zaslužnog slaviste iz Njemačke. Josip Matešić (4. IX. 1927. - 25.III. 2020.), uz plodan polustoljetni pedagoški rad na Sveučilištu u Mannheimu, objavio je više od 200 znanstvenih radova.
8. U srijedu, 12. kolovoza 2020. pod naslovom **Flacius contra Fake News** održana je literarna tribina o radu Matije Vlačića Ilirika, kao prva video-konferencija u izvedbi redakcije časopisa **Riječ**, a u povodu 500-te godišnjice rođenja Matije Vlačića Ilirika. U gradu Wittenbergu postavljena je spomen-ploča. Otkrivanje spomen-ploče bilo je u srijedu, 9. rujna 2020. godine, a glavni inicijator je bio član našeg društva dr.sc. Luka Ilić. Kolegica Aleksandra Brnetić, suradnica redakcije **Riječ** pratila je otkrivanje spomen ploče.
9. Wiesbaden, 19. rujna 2020. Već po drugi puta već održan je Paneuropski piknik kao mjesto susreta kultura. Iu ovogodišnjem izdanju, Paneuropski piknik čini vidljivim život Srednje i Istočne Europe na području Rajne-Majne. Povod je bio **goEast** filmski festival. Ne služe samo mračna kina kao mjesta okupljanja u vrijeme festivala filma, nego i javni prostor. Hrvatski virtualni nastup organizirao je Romain Thibaud-Rose, producent za Paneuropski piknik u okviru **goEast** - Festivala filma srednje i istočne Europe. Frankfurtski kulturni fond RheinMain u sklopu programa financiranja *Erzählung.Macht.Identität* novčano je podržao Paneuropski piknik.¹
10. Idstein, u srijedu 30. rujna 2020. godine održana je godišnja skupština *Zadruga za poštenu (fairtrade) trgovinu. Hrvatska kulturna zajednica /Ogranak Matice hrvatske u Wiesbadenu* osnivački je član ove Zadruga. Zadruga, Weltladen Idstein geG prijavljena je kao društvo od opće koristi.
11. 3. listopada 2020. godine održana je izborna godišnja skupština – XXX Sabor **Hrvatske kulturne zajednice /Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu**, kao video- konferencija. Izabrano je novo vodstvo, a redakcija časopisa **Riječ** pristavila je novo izdanje, **Riječ** broj 60. S petnaestak priloga na 44 stranice, **Riječ** broj 60 doprinosi kulturi hrvatskih iseljenika na njemačkom govornom području i šire. Predstavljeno je pet-šest knjiga – mala biblioteka radova, od kojih su dva zbornika znanstvenih radionica. Radi se o međunarodnim skupovima *Pogled u nepoznato/Vizije i utopije u dunavsko-karpatškoj regiji. 1917. te poslije*,² i *100 GODINA NAKON FIUME*³. Pored radova o gradu **Rijeci** te izvješća s javnog istupa *Ogranka Matice hrvatske* u siječnju 2020. godine u Wiesbadenu **Riječi** broj 60 je predstavljeno i tekst predavanja o skandinavskim gradovima **Umeå**/Švedska i **Riga**/Latvija kao *Europskim prijestolnicama kulture 2014. godine. Hrvatska kulturna zajednica* inicirala je i održala javnu tribinu na temu *Europske prijestolnice kulture: Yoik for Europe*, 7. svibnja 2014. godine. Poseban prilog je posvećen 500-toj godišnjici rođenja **Matije Vlačića Ilirika** – tragičnom liku hrvatskoga gastarbajtera iz 16. stoljeća. Časopis **Riječ** je predstavljen na videokonferenciji u okviru **30. Sabora HKZ/OMH-Wi** u subotu, 3. listopada 2020. godine i u vrijeme *Europskoga / Interkulturalnog tjedna 2020. Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske* novčano je podržao izdavanje ovog broja **Riječi** u okviru programa *Hrvatska knjižnica i čitaonica Edvin Bukulin u Wiesbadenu*.

Predstavljajući radove u **Riječi** broj 60 ujedno je označilo i aktivno sudjelovanje **Hrvatske**

¹ Er-zählung.Macht.Identität: <https://kulturfonds-frm.de/erzaehlung-macht-identitaet>

² *Pogled u nepoznato/Vizije i utopije u dunavsko-karpatškoj regiji. 1917. te poslije*, Ljubljana 2017. godine

³ *100 GODINA NAKON FIUME - Razgovori o Gabriele D'Annunziu* održanom 19. i 22. studenog 2018. u njemačko-talijanskom Centru za europsku izvrsnost Villa Vigoni u Menaggio na jezeru Como

kulturne zajednice u radu *Interkulturalnog tjedna* 2020., kao i *Europskog tjedna* 2020.

12. U povodu *Međunarodnog sajma knjige* u Frankfurtu 2020. godine, Hrvatska kulturna zajednica priredila je literarnu tribinu ***Piši i prebiraj***, na kojoj su predstavljena djela Ivane Šojat, *EMET* (njemačko izdanje), *Ključ svetog pisama* autora Matije Vlačića Ilirika te *Poštovani kukci i ostale jezive priče*, autorice Maše Kolanović. Maša Kolanović jedna je od dobitnica ovogodišnje *Nagrade Europske unije za književnost* za knjigu *Poštovani kukci i druge jezive priče*. Nagrada Europske unije za književnost je nagrada koju je EU donira od 2009. godine. Nagrada, u vrijednosti od 5000 eura, ima za cilj nepoznate pisce učiniti poznatim diljem Europe.
13. U petak, 13. studenog 2020. godine na redovnoj literarnoj tribini predstavljeno je 3. izdanje knjige ***Kroatien***, autora prof. dr. Ludwiga Steindorffa, te roman dr. Maše Kolanović *Poštovani kukci i ostale jezive priče*. Na susretu je sudjelovala i autorica Bojana Meandžija te predstavila roman ***Trči! Ne čekaj me...***
14. U časopisima ***Matica*** broj 11 i 12 za 2020. godinu, *Hrvatske matice iseljenika* objavljen je u dva nastavka razgovor sa savjetnikom za energetiku predsjednika RH, doktorom Julijem Domcem. Dr. sc. Julije Domac ravnatelj je i Regionalne energetske agencije Sjeverozapadne Hrvatske - REGEA, a od 2013. i predsjednik Europskog udruženja regija i energetskih agencija za energiju i okoliš – FEDERANE te član Političkog odbora EU-a “Sporazum gradonačelnika za klimu i energiju”. Razgovor za Riječ vodili su Aleksandra Brnetić i Ivica Košak.

15. Susret na kraju godine: 19.12.2020. Susret na kraju godine održan je kao video-konferencija 19. prosinca 2020.

Kulturno-literarni sadržaj bio je:

1. *Literarni prilog (pjesma) Jare Besser, učenika 4. razreda Hrvatske nastave u Wiesbadenu.*
2. *Poezija Borisa Maruna, pjesnika iz hrvatske migracije, u izvedbi Jakova Šteke*
3. *Literarni radovi pisca i novinara Ivica Đikića, u izvedbi Jakova Šteke*
4. *Literarni radovi Ljiljane Tadić iz Frankfurta*
5. *Umjetničko i književno djelo Dragutina Trumbetaša*

Jaro Besser, učenik Hrvatske nastave (4. razred) predstavio je vlastiti rad publici koja se, zahvaljujući digitalnoj video-vezi, javila iz Berlina, Zagreba, Karlovca, Mainza i naravno Wiesbadena te okolice.

U časopisu RIJEČ broj 61/62, veljača 2021. donosimo cjelovito izvješće i protokol godišnje skupštine - XXX Sabora *Hrvatske kulturne zajednice /Ogranka Matice hrvatske u Wiesbadenu.*

Digitalna izdanja časopisa Riječ objavljena su na portalu: <http://www.rijec.hkz-wi.de/>

Jela Šare

Poštovani članovi i prijatelj Hrvatske kulturne zajednice,

srdačno se zahvaljujemo novčane doprinose (članarinu za 2020. godinu) kojima podupirete rad *Hrvatske kulturne zajednice* i njeno postojanje.

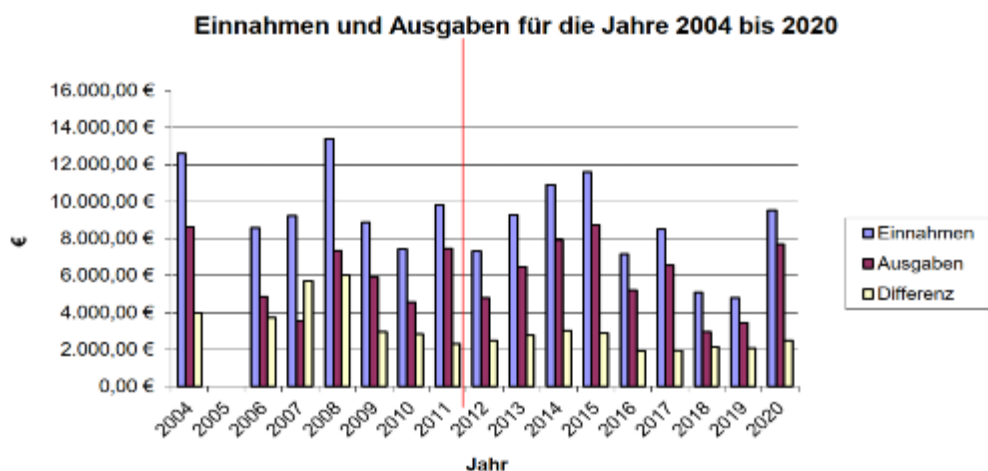
Rad *Zajednice* možete pratiti na našoj internet stranici: <http://www.hkz-wi.de>.

Pozivamo Vas da nam se i osobno pridružite na našim susretima koji se, zbog ograničenja za vrijeme pandemije, održavaju virtualno.

Novčani doprinosi u 2020. godini:

Datum	Naslov	Doprinos
08.09.2020.	Juraj und Pavica Planinc	15,00 €
10.12.2020.	Ružica Matanić	30,00 €
17.08.2020.	Ivanka Pernovšek	30,00 €
03.08.2020.	Reitel, Kornelija	30,00 €
06.07.2020.	Katarina Ott	30,00 €
16.03.2020.	Dr. Stanislav Janović	30,00 €
10.02.2020.	Crnković, Branko"	30,00 €
10.02.2020.	Dr. Marijan Vučak	30,00 €
06.02.2020.	Iva Matas	30,00 €
29.01.2020.	Ivica Košak	30,00 €
21.01.2020.	Ružica Matanić	30,00 €
16.01.2020.	rina milkovic	30,00 €
03.11.2020.	Mirko und Ivanka Radanović	36,00 €
26.10.2020.	Višak, Branko	36,00 €
15.06.2020.	Slaven und Vesna Ljiljanić	36,00 €
10.03.2020.	Janika Ernst	36,00 €
05.03.2020.	Wilfried und Nina Wartmann	36,00 €
20.02.2020.	Schnell Smiljka und Wilfried	36,00 €
03.02.2020.	Višak, Branko	36,00 €
16.01.2020.	Ivan und Agneza Matotek	36,00 €
03.12.2020.	Hartmut Gero Fischer	50,00 €
10.02.2020.	Šare, Jela	60,00 €
13.02.2020.	Milković, Rina	120,00 €
16.12.2020.	HCC-Staatskanzlei Transfer	200,00 €
01.07.2020.	Landeshauptstadt Wiesbaden	600,00 €
19.03.2020.	Landeshauptstadt Wiesbaden	600,00 €
26.05.2020.	Landeshauptstadt Wiesbaden	1.000,00 €
18.02.2020.	Ministarstvo financija RH	2.014,08 €
SUMME		5.277,08 €

Ukupni novčani prihodi u 2020. godini iznosili su **5.277,08 €**.

Rina Milković

Predstavljena knjiga *Režimsko novinarstvo* Ivice Grčara

Proteklih 160 godina, od osude prvog novinara u Hrvatskoj Ivana Perkovca, razvijala su se dva suprotstavljena oblika novinstva i novinarstva. S jedne strane autorско i neovisno novinstvo i novinarstvo, a s druge režimska (stranačka, oportunistička) žurnalistika i žurnalizam. Rečeno je to prilikom predstavljanja knjige 'Režimsko novinarstvo' slobodnog novinara **Ivice Grčara** i **Piksa** u zagrebačkom Kulturno-informativnom centru na

Ivica Grčar, Pavel Gregorić, Žarko Modrić, Ivo Josipović
Foto: Darko Lesinger

kojem su promotori bili profesor na Pravnom fakultetu u Zagrebu Ivo Josipović (bivši predsjednik Republike), dr. Pavel Gregorić s Instituta za filozofiju u Zagrebu i Žarko Modrić, umirovljeni novinar koji je znatan dio radnog vijeka proveo u Beču kao dopisnik japanskih medija iz Europe.

U knjizi Grčar piše o zakonskim rješenjima u kojima djeluju novinari, o situacijama u kojima se zakoni od strane vladajućih režima ni ne poštuju te naglašava da režimu nije dovoljno samo to, nego se u Hrvatskoj novinari čak i sudski cenzuriraju. Takva atmosfera pogoduje rastu broja režimskih novinara, zbog čega i Gregorić, hvaleći Grčara, ističe da je u Hrvatskoj danas sve manje neovisnih novinara. U knjizi piše da se nakon upoznavanja s dokumentima i činjenicama objavljenim u toj publikaciji 'lako može razlučiti stranački režimski žurnalizam od neovisnog novinarstva'. Dalje se kaže da se 'na isti način mogu razlikovati i pojedini autori - jesu li neovisni i slobodni autori, ili su samo režimski (stranački) medijski djelatnici koji prerađuju dnevne novosti i druge vijesti koje imaju karakter običnih medijskih informacija i ostale trivijalne sadržaje...'

Grčar piše o režimskom novinarstvu u totalitarnom i demokratskom sustavu i kaže da među njima nema razlike jer režimski novinar je onaj koji nastoji ugoditi autoritetu kojeg slijedi neovisno o sustavu. Pri tom, kada Grčar govori o režimskom novinarstvu i novinarima, ne misli samo na vlast i političku odanost vlasti, nego misli i na stranačku odanost, vjersku te na novinarstvo pod utjecajem korporacija. Kako je naglasio Grčar, čitajući knjigu i analizirajući dokumente (kojih je na gotovo 200 strana) svaki novinar se može prepoznati u jednoj od tih dviju grupa (režimski/nerežimski). Također u knjizi Grčar piše i o problemu sa zgradom Hrvatskog novinarskog doma, o upitnom vlasništvu HND-a nad tom zgradom, zbog čega je (između ostalog) i istupio iz HND-a.

Modrić je pohvalio Grčarevu knjigu rekavši da režimski novinari u pravilu djeluju preruseni u neovisno, samostalno i slobodno nerežimsko novinarstvo i na sve načine nastoje spriječiti da se u javnosti uoči razlika između njih i stvarno neovisnih novinara. I sam je, kaže, bio režimski novinar radeći u medijskim kućama u bivšoj Jugoslaviji, a što zapravo znači slobodno novinarstvo shvatio je tek kad je otišao u Beč. Grčar je dodao da su svi novinari bili u nekim situacijama ili fazama pod utjecajima režima, no pitanje je koliko se njih uspjelo oduprijeti raznim vrstama pritisaka kojima su bili izloženi.

Bivši predsjednik Republike Josipović pohvalio je knjigu, ali je napomenuo da se u nekim dijelovima ipak ne slaže s autorom, inače njegovim prijateljem već 50-ak godina, na što je Grčar odgovorio: 'Tim bolje, jer očekujem raspravu o temi o kojoj se u Hrvatskoj šuti.'

Inače, Grčar je u novinarstvu od kraja 60-ih, radio je za mnoge poznate medijske kuće u Hrvatskoj (Polet, Start, Večernji list, Vjesnik...). U poslovnom tjedniku Lider radio je od početka izlaženja pa sve do prije par godina. Danas objavljuje na portalu Autograf. Osim najnovije publikacije 'Režimsko novinarstvo', Grčar je ranije objavio još tri: 'Kritika prakse europskog suda za ljudska prava' (prevedena na engleski jezik), 'Uskraćivanje prava pristupa Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu' te 'Državom i pravom protiv akademske čestitosti'. Također, s Tonkom Maroevićem koautor je knjige 'O novinskoj ilustraciji posvećenoj Danku Jakšiću'.¹

Edis Felić

¹Članak je prenesen iz poslovnog tjednika Lider: <https://lider.media/poslovna-scena/hrvatska/predstavljena-knjiga-rezimsko-novinarstvo-ivice-grcara-133342> Pregledano 9.01.2021.

Režimsko novinarstvo

 Ivica Grčar

U 19. stoljeću u listu "Svjetozor" kritizirana je pojava "stranačkoga žurnalizma" u tadašnjoj Hrvatskoj. U nastavku je prikaz kako to novinarstvo djeluje u 21. stoljeću u današnjoj Hrvatskoj.

U 7 sati i 42 minute 21. veljače 2020., Državna je novinska agencija HINA emitirala vijest da je "umirovljeni profesor zagrebačkoga Pravnog fakulteta **Vjekoslav Miličić** proglašen krivim za klevetanje predsjednika Ustavnoga suda **Miroslava Šeparovića** jer ga je u svojoj knjizi naveo za primjer znanstvenoga plagijatora".

I svi su režimski mediji, umjesto vijesti da je umirovljeni profesor Miličić nevino osuđen, nekritički prenijeli tek da je prof. Miličić "zbog klevete pravomoćno osuđen".

Presuda kojom je prof. Miličić pravomoćno osuđen je pogrešna presuda jer objavljivanje *činjenice* ne može biti klevetanje.

Na 48. stranici disertacije Miroslava Šeparovića (nakladnik: Novi informator d.o.o. Zagreb), ispod korištenog citata, objavljena je fusnota kojom je označen završetak navoda.

Početak toga navoda nije jasno razdvojen od doktorandova teksta, tako da čitatelj ne vidi koliko teksta je napisao doktorand, a koliko koristi (citira) tuđi tekst, unatoč tome što je završetak navoda tuđega teksta razdvojen spomenutom fusnotom.

Time je prof. Miličić dokazao kako se nesporno radi o "nekorektnom prenošenju, prepričavanju i sažimanju tuđega teksta", odnosno, kolokvijalnim govorom rečeno, da se radi o *akademski nečasnom plagiranju*.

Sličnih nekorektnih (is)korištavanja tuđih tekstova u Šeparovićevoj disertaciji ima više, uglavnom su i navedeni u knjizi prof. Miličića, a dijelom i u Mišljenju Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju od 23. studenoga 2017. godine.

Unatoč tome, najviši hrvatski sudac uspio je u tome da Miličić bude pravomoćno osuđen zbog tobožnje klevete, da Miličićeva knjiga bude sudski zabranjena (cenzurirana), da Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju od lipnja 2018. prestane djelovati, formalno zbog isteka mandata dotadašnjih članova, a da Sabor propušta birati/imenovati nove članove.

Služinsko novinarstvo, a i pravosuđe, kojemu više od 70% građana više ne vjeruje, pridonose osuđivanju nevinih.

Nakon čitanja ove publikacije, čitatelji će sami moći lakše razlikovati i vrednovati neovisno slobodno novinarstvo od stranačkoga (režimskoga) žurnalizma.

Matija Vlačić Ilirik – Labinjan

(Labin, 3. ožujka 1520. - Frankfurt na Majni, 11. ožujka, 1575.)
skulptura kipara Mate Čvrljka u Labinu

Photo Copyright by Angela Ilić

RIJEČ - glasnik Hrvatske kulturne zajednice - Ogranka Matice hrvatske - Wiesbaden. br. 61/62, 2021.

DAS WORT - MITTEILUNGSBLATT DER KROATISCHEN KULTURGEMEINSCHAFT

RIJEČ ISSN 2196-6109

RIJEČ
Riječ